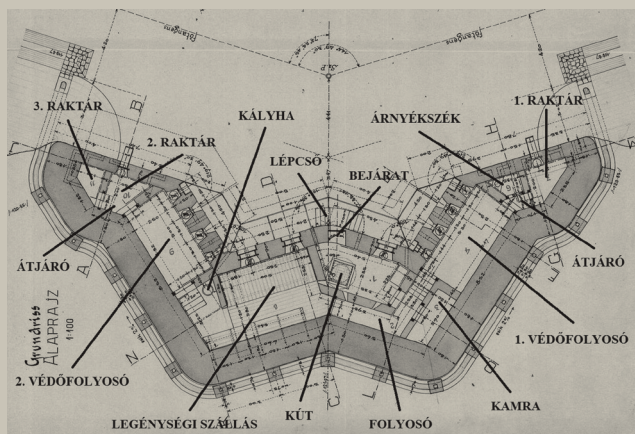

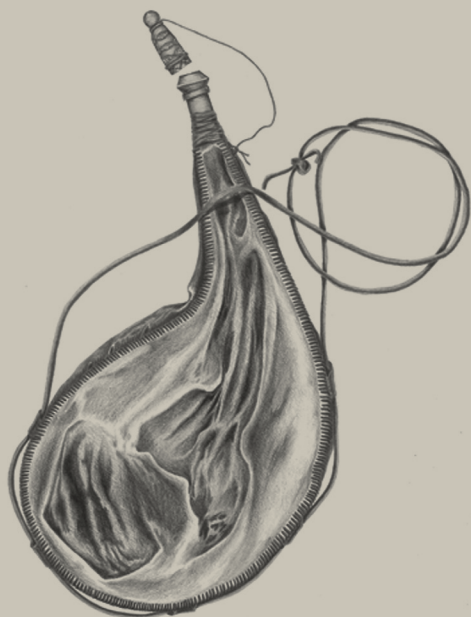
KUNY DOMOKOS MÚZEUM

KÖZLEMÉNYEI 22.

2016

CAES
VERO
MAXIMIN
P. FIN VICTO
G. PONTIF.
MAXIMO
BRIC

KUNY DOMOKOS MÚZEUM
KÖZLEMÉNYEI 22.
2016

TATA
2016

KUNY DOMOKOS MÚZEUM KÖZLEMÉNYEI 22. (2016)
MITTEILUNGEN DES KUNY-DOMOKOS-MUSEUMS 22. (2016)
PUBLICATIONS OF THE KUNY DOMOKOS MUSEUM 22. (2016)

Szerkesztette:
LÁSZLÓ JÁNOS

Tanulmányok lektorai:

BORHY LÁSZLÓ
HALMOS KÁROLY
HORVÁTH CSABA
KOVÁCS PÉTER

ISSN 2064-6615

Kiadja a Kuny Domokos Múzeum
Felelős kiadó: Perger Gyula múzeumigazgató
Nyomda: Kettőspont Kft., Tata
Felelős vezető: Varga Judit Zsuzsa
Példányszám: 300

TARTALOM – INHALT – CONTENTS

LÁSZLÓ JÁNOS–SZABÓ ÁDÁM	
MÉRFÖLDKÖTÖREDÉK ALMÁSFÜZITŐRŐL	7
EIN RÖMISCHES MEILENSTEINFRAGMENT AUS ALMÁSFÜZITŐ (UNGARN)	11
OTTOMÁNYI KATALIN	
RÓMAI VILLAGAZDASÁGOK ÉRDEN, A BENTA-PATAK VÖLGYÉBEN	13
RÖMISCHE GUTSHÖFEN IN ÉRD IM TAL DES BENTA-BACHES	40
MERCZI MÓNICA	
RÓMAI KORI FIBULÁK ÉRDRŐL	69
RÖMISCHE FIBELN AUS ÉRD	92
MRÁV ZSOLT	
RÓMAI KATONAI FELSZERELÉSI TÁRGYAK AZ ÉRD, SIMONPUSZTAI-DŰLŐ	
CSÁSZÁRKORI TELEPÜLÉSÉRŐL	101
ROMAN MILITARY EQUIPMENT FINDS FROM THE IMPERIAL PERIOD	
SETTLEMENT AT ÉRD–SIMONPUSZTAI-DŰLŐ (PEST COUNTY, HUNGARY)	108
BARTUS DÁVID–BORHY LÁSZLÓ–DELBÓ GABRIELLA–DÉVAI KATA–KIS ZITA–HAJDU BARBARA–	
NAGY ANNA–SÁRÓ CSILLA–SEY NIKOLETTA–SZÁMADÓ EMESE–JUHÁSZ LAJOS	
JELENTÉS A KOMÁROM–SZŐNY, VÁSÁRTÉREN 2014-BEN FOLYTATOTT	
RÉGÉSZETI FELTÁRÁSOK EREDMÉNYEIRŐL	113
BERICHT ÜBER DIE ERGEBNISSE DER IN BRIGETIO (FO: KOMÁROM–SZŐNY, VÁSÁRTÉR)	
IM JAHRE 2013 GEFÜHRTEN ARCHÄOLOGISCHEN AUSGRABUNGEN	168
BALOGH CSILLA	
AVAR KORI TÖMLŐVÉGEK	193
AVAR MOUTHPIECES OF HOSES	207
SÁROSSY PÉTER	
A MAJKI KAMALDULI REMETESÉG EGY ISMERETLEN ÁBRÁZOLÁSA 1764-BŐL	217
EINE UNBEKANNTE DARSTELLUNG DER KAMALDULERKLOSTER	
VON MAJK AUS DEM JAHRE 1764	231
PERGER GYULA	
A SZOCIÁLIS GONDOSKODÁS KEZDETEI TATÁN I. ESTERHÁZY MIKLÓS FERENC	
ALAPÍTVÁNYA ÉS A TATAI „SZEGÉNY ÁPOLDA”	233
ANFÄNGE DER SOZIALEN WOHLFAHRT IN TATA, 1. DIE STIFTUNGEN	
DES N. F. ESTERHÁZY UND DAS ARMENHAUS IN TATA	245

POLGÁR BALÁZS	
OLDALAZÓ „KISERŐD” A KOMÁROMI VASÚTI HÍD DÉLI HÍDFŐJÉNÉL	247
<i>A SLANT “BLOCKHOUSE” AT THE SOUTHERN BRIDGEHEAD OF THE TRAIN BRIDGE AT KOMÁROM</i>	<i>252</i>
MACHER PÉTER	
A ZSIDÓTÖRVÉNYEK VÉGREHAJTÁSA A MÁK RT. TATABÁNYAI BÁNYAIGAZGATÓSÁGÁN (1938–1943) ...	253
<i>DAS VOLLBRINGEN DER JUDENGESETZE IN DEM TATABANYAER INDUSTRIEGEBIET</i>	
<i>DES UNGARISCHEN ALLGEMEINEN STEINKOHLEBERGWERKS 1938–1943</i>	<i>262</i>
RÉGÉSZETI FELTÁRÁSOK KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYÉBEN 2015-BEN	263
RÖVIDÍTÉSJEJYZÉK – <i>ABKÜRZUNGSVERZEICHNIS</i> – <i>LIST OF ABBREVIATIONS</i>	271

JELENTÉS A KOMÁROM–SZÓNY, VÁSÁRTÉREN 2014-BEN FOLYTATOTT RÉGÉSZETI FELTÁRÁSOK EREDMÉNYEIRŐL

BARTUS DÁVID–BORHY LÁSZLÓ–DELBÓ GABRIELLA–DÉVAI KATA–KIS ZITA–HAJDU BARBARA–NAGY ANNA–SÁRÓ CSILLA–SEY NIKOLETTA–SZÁMADÓ EMESE–JUHÁSZ LAJOS¹

A RÉGÉSZETI FELTÁRÁS EREDMÉNYEI

Brigetio polgárvárosában, Komárom–Szöny, Vásártér lelőhelyen 1992 óta folynak feltárások a Komáromi Klapka György Múzeum és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Ókori Régészeti Tanszékének együttműködésében. A 2014. június 30. és július 25. között zajlott feltárásoknak célja kettős volt: egyrészt a 2012-ben megtalált, 2013-ban tovább kutatott pincében előbukkant és nagyon jó állapotban megmaradt fafödémnek a feltárása, felmérése, másrészt az előző években egyre nagyobb kiterjedésében megismert fémműves műhely további kutatása volt a kitűzött feladat. Ennek érdekében összesen 12 szelvényt nyitottunk összesen mintegy 200 m² felületen.²

Pince

A mai felszíntől számított 270 cm mélységben előkerült faszerkezetekről már 2013-ban megállapítottuk, hogy nem a pincébe vezető falépcső lépcsőfokairól van szó, mint például a 2009-ben előkerült pince esetében, hanem a pince egykori födém szerkezetének 16–22 cm széles pallóiról, amelyekből összesen tizenkettőt tudunk azonosítani.³ Alattuk keresztgerendák voltak láthatók. A pince földjének átrostálása során szintén meglepő épségben megmaradt gyümölcsmagvakat (szőlő, cseresznye, alma, körte), illetve mineralizálódott gyümölcsöket (datolya, olívbogyó), sőt gabonaszemeket (köles, búza) is találtunk. Előkerültek az ezek szállítá-

sára (*amphora*), tárolására (*dolium*), feldolgozására (*mortarium*, *caccabus*) és felszolgálására (*terra sigillata*, piros asztali kerámia) szolgáló edények is.

A 2014. évi ásatási szezonban, amikor is a gyakori éjszakai esőzéseket, felhőszakadásokat követően a folyamatos tisztítások nagymértékben megnehezítették, jelentősen lassították és csaknem ellehetetlenítették a faszerkezet felmérésére irányuló munkánkat, az L16, L17, M16 és M17 szelvények területére eső pincehelyiségre újra rábontottunk, a 2013-ban az SE80 rétegben meghagyott, 80 cm×80 cm-es tanúfalat eltávolítottuk, és a pince teljes hosszában kitisztítottuk a 4,4 m×2,4 m méretű, összesen tehát 10,56 m² felületű fafödémét⁴. A pince 2014-ben az SE14, a betöltés az SE15, a fafödém pedig az SE18 rétegszámot kapta. A betöltések bontása során formába fűjt üvegedény alja került elő „L PVBLIC” felirattal, de találtunk bronz térdfibulát, vasdarabokat, *terra sigillata* edényeket és egyéb kerámiatöredékeket is. A felmérés szerint megállapítható volt, hogy a pallók, amelyek jelenleg mintegy 3 mm vastagságúak, eredetileg 3 cm vastagok lehettek. Az alattuk megfigyelhető keresztgerendák jelenleg mintegy 3–4 cm vastagok, eredetileg legalább 7 cm vastagságúak lehettek. Faszerkezetek építésében jártas statikus segítségével sikerült a ma használatos födém típusok sorában is elhelyezni, mai fogalommal élve a födém az úgynevezett „csapos födémek” közé tartozik. Megállapítottuk, hogy a szorosan egymás mellé fektetett pal-

¹ A régészeti feltárás eredményei című fejezet Bartus Dávid, Borhy László, Számadó Emese munkája, a bélyeges téglákról szóló Borhy Lászlóé, az üvegleletekről szóló Dévai Katáé, a helyi kerámiáról szóló Delbó Gabrielláé, az import kerámiákról és mécsesekről szóló Kis Zitaé, a terra sigillatákról szóló Hajdu Barbaráé, az amphorákról szóló Nagy Annáé, a bronztárgyakról szóló Sey Nikolettáé, a fibulákról szóló Sáró Csilláé, míg az érmekről szóló Juhász Lajosé.

² A feltárást Komárom Város Önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Alap anyagi támogatásával valósítottuk meg, amelyet ez úton is köszönünk. Az ásatás leleteinek tudományos feldolgozását részben az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszéke doktoranduszainak és az MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészeti Kutatócsoport munkatársainak bevonásával, valamint az OTKA K 108667. pályázatának keretei között végeztük el. Az ásatás vezetője Borhy László akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszék), Számadó Emese múzeumigaz-

gató (Komáromi Klapka György Múzeum) és Bartus Dávid egyetemi adjunktus (ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszék) volt. Munkatársaik: Sey Nikolett és Juhász Lajos tudományos segédmunkatárs (MTA–ELTE Régészettudományi Interdiszciplináris Kutatócsoport); Kis Zita, Sáró Csilla, Simon Bence PhD ösztöndíjasok (ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszék) voltak. A feltáráson részt vett még Kurovsky Zsófia festő-restaurátor művész, valamint Nagy Anna, Süvegh Eszter, Hudecz András régészek, és Johácz Szilvia, Hajdu Barbara, Szabó Melinda, Gál Tamás, Szoboszlai Gergely, Balogh Krisztián, Hege Fruzsina, Fözös Bence, Gillich Olivér, Gácsi Mónika, Tóth Réka, Szabadváry Tamás, Polyák Dániel, Péró Krisztina, Hományi Dóra, Rikk Mónika, Benes Anita, Papp Mercedesz, Kósa Pollett, Lantos Sára régészhallgatók.

³ BARTUS–BORHY et al. 2013, 8.

⁴ A felmérést Bartus Dávid, Harsányi Eszter és Kurovsky Zsófia készítette Morgós András útmutatása alapján.

lók alatt elhelyezkedő keresztgerendák olyan szilárd, tehát nem rugalmas járófelületet képeztek, hogy az *terrazzó*hoz hasonló, öntött habarcsréteg ráhelyezését is elbírt volna. A behulló por ellen mindenképpen sártapasztással kellett rendelkezzen. Vizsgálataink során kiderült, hogy a faanyagot még a beomlás-betemetődés és a lebomlás előtt valamilyen bogárfertőzés érte. Morgós András útmutatása szerint a teljes kibontott faszerkezetet a Kemobicid DP3 nevű gombaölő szerrel kezeltük.

A faanyagból mintákat vettünk, amelyeket mind Morgós András, mind a Képzőművészeti Egyetem faszpecialistája további vizsgálatoknak vet majd alá. 2015-ben célul tűzzük ki a megmaradt faszerkezet restaurátorok segítségével történő kiemelését és a hozzá kapcsolódó régészeti feltárás elvégzését.

Udvar – kovácműhely?

2013 folyamán egy mintegy 110 m² felületen ismertté vált udvarra bukkantunk az N15–N19, valamint az M17–M19 szelvényekben, amelynek felületében hatalmas méretű gödör került elő, benne rengeteg, több száz kg súlyú vasdarabbal, fémhulladékkal. Előzetes elképzeléseink szerint, főleg a gödör függőleges falából kiindulva, egy újabb pince meglétét feltételeztük, amelyről úgy gondoltuk, hogy talán köze lehetett egy a közelben működő, vasat feldolgozó kovácműhelyhez.

A P18, P19 szelvénytörzs északnyugati sarkában észak-déli irányú falkiszedés jelentkezett (SE62/69), amely a P16, P17 szelvény falkiszedésének (SE80–81) a folytatása. Ezt elmetszi egy kelet-nyugati irányú fal/falkiszedés (SE52–53), amely a későbbi periódushoz tartozó épület déli fala lehetett. Mivel alapozása lényegesen mélyebbre megy, mint a fal/falkiszedés többi részén, valószínűleg egy korábbi épület újrafelhasznált déli fala lehetett, amelyhez a 3. század végi épületet hozzáépítették. Ez megmagyarázhatja

azt, hogy az észak-déli irányú falkiszedés (SE54–55) nem egyenes vonalú folytatása SE62/69-nek, hanem az előbb említett kelet-nyugati falnak (SE52–53) a derékszögben megtörő folytatása lehetett. SE52–53-mal délen párhuzamosan fut egy kelet-nyugati irányú falkiszedés (SE56–57), amely ugyanennek az épületnek a szintén derékszögben csatlakozó déli fala lehetett.

Az O18–O19 szelvénytörzs északi részében észak-déli irányú fal (SE43) (O16–O17=SE37–38 déli folytatása), illetve kelet-nyugati irányú falkiszedés (SE44–45) (P18–P19=SE52–53 folytatása) jelentkezett. Az általuk határolt felület az SE77, az SE43 fal-tól nyugatra eső kis felület az SE113 számot kapta.

Ebben a szelvényben a periodizáció és Brigetio várostörténete szempontjából egyaránt lényeges megfigyeléseket tettünk. Megállapítottuk ugyanis, hogy az általunk eredetileg pincének gondolt objektum egy hatalmas méretű gödör volt, 5 m×4 m oldalhosszúságú és legalább 2 m mélységű kiterjedése minden korábbi elképzelésünket felülmúlta. Kiderült továbbá, hogy a későbbi, talán 3. század végi falakat egy hatalmas kiterjedésű területet érintő, nagy mélységű planírozást követően építették. A szelvényben végigfutó SE44–45 falaknak ugyanis csak a legalsó kősora maradt meg, ezek viszont a planírozás céljára ásott 4 m széles, legalább 2 m mély és legalább 5 m hosszú (kelet-nyugati irány) gödör (SE88) feltöltését (SE87) követően épültek. A gödör (SE88) metszi és részben elviszi a kelet-nyugati irányú falkiszedés (SE72–73) alapozásának legalsó kősorát. Ez a falkiszedés az N18–19 szelvényben falkiszedés (SE20–21) és falszakasz (SE19) formájában folytatódik, és szintén a korábbi periódushoz tartozhatott. A gödör (SE88) betöltésében (SE87) rengeteg égett, faszenes maradvány, hatalmas mennyiségű vasrög, salak, illetve gazdag kerámia került elő. Ugyanitt fibulák, csonttűk is előkerültek.

BÉLYEGES TÉGLÁK

A 2014. évi ásatások során a Komárom–Szőny, Vásártér lelőhelyen összesen hat téglabélyeg került elő. Bár a leletszám alacsonyabb az előző években megszokotthoz képest, a téglabélyegek típusai és azok aránya megfelelnek a korábbi évek téglabélyeg leletei összetételének. A hat bélyeg túlnyomó többsége, összesen négy darab a Brigetióban állomásozó különböző katonai egységekhez köthető (66,6%). A katonai bélyegek fele, két darab (50%) a Brigetióban leghosszabb ideig állomásozó *Legio I Adiutrix Pia Fidelis*hez kapcsolódik, míg egy töre-

dék (25%) a helybeli flotta, a *Classis Flavia Histrica* bélyegét viseli. Rövid ideig állomásozott Brigetióban, de jelen van bélyegeivel még a polgárváros területén is Kr. u. 101–104 között a *Legio XI Claudia Pia Fidelis* helyőrség, amelyiknek egyetlen bélyege a katonai bélyegek egynegyedét (25%) adja. A 2014. évi téglabélyegleletek kisebb hányadát (33,3%) a magán téglaegetőkben készült bélyegek jelentik, amelyek azonban egységes képet mutatnak, hiszen mindkettő (100%) a *T(egularia) M(- - -) V(- - -)* bélyegét viseli.

KATALÓGUS

1. *Tegula töredéke* (5. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.027.5.

Méretetek: *tegula*: 13,6×12,8×2,6 cm; bélyeg: 7,6×3,37 cm.

A téglabélyeg feloldása: *[Leg(io) I] Ad(iutrix) P(ia) F(idelis)*.

Megjegyzés: *Tabula ansatával* keretezett bélyeg töredéke.

Keltezés: Ugyanebben a rétegben Consp. 43 formájú *terra sigillata* edény töredéke került elő, amely a Kr. u. 1. század második felére–2. század elejére datálható.

Irodalom: BARTUS–BORHY et al. 2012, 9–11, Kat. 1–10; BARTUS–BORHY et al. 2013, 12–14, Kat. 1–15, további szakirodalmi hivatkozásokkal.

2. *Tegula töredéke* (5. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.047.132.

Méretetek: *tegula*: 33,6×22,8×2,6 cm; bélyeg: 12,6×3,00 cm.

A téglabélyeg feloldása: *Leg(io) I Ad(iutrix)*.

Megjegyzés: *Tabula ansatával* keretezett bélyeg töredéke.

Keltezés: Ugyanebben a rétegben Consp. 39/43 formájú *terra sigillata* edény töredéke került elő, amely a Kr. u. 1. század második felére–2. század elejére datálható, valamint Drag. 37 formájú tál töredéke, amely a Kr. u. 2. század második felére–3. század elejére tehető, ezen kívül Drag. 35 formájú, a 2. század második felére keltezhető *terra sigillata* tál került elő. Ezen kívül még RÜTTI 1991, Form AR 98.1 formájú üvegpohár, amely a 2. század második felére–3. század első felében jellemző.

Irodalom: BARTUS–BORHY et al. 2012, 9–11, Kat. 1–10; BARTUS–BORHY et al. 2013, 12–14, Kat. 1–15, további szakirodalmi hivatkozásokkal.

3. *Tegula töredéke* (5. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.32.

Méretetek: *tegula*: 12,6×7,6×2,4 cm; bélyeg: 4,5×2,5 cm.

A téglabélyeg feloldása: *C(lassis) F(lavia) H(istrica)?*
Megjegyzés: Keskeny, nyúlánk, egyforma nagyságú betűk. Ezen bélyeg főleg *imbrexeken* fordult elő idáig a szőny-vásártéri ásatásokon, jelen esetben pedig *tegulán* szerepel.

Keltezés: A rétegből hasábos testű üvegpalack töredéke került elő (datálása 1–4. század), ezen kívül DREXEL 1929, 2b típusú raetiai pohár töredéke, valamint Drag. 37 formájú *terra sigillata* edény töredéke, amely a Kr. u. 2. század második felétől a Severus-korig datálható.

Irodalom: CIL III, 11415; BARTUS–BORHY et al. 2012, 11, Kat. 13; BARTUS–BORHY et al. 2013, 14–

15, Kat. 17–22; BARTUS–BORHY et al. 2014, 38–39, Kat. 7–12, további szakirodalmi hivatkozásokkal.

4. *Tegula töredéke* (5. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.058.420.

Méretetek: *tegula*: 5,5×7,2×2,2 cm; bélyeg: 4,8×3,3 cm.

A téglabélyeg feloldása: *Leg(io) X [– – –]*.
Megjegyzés: lehetséges feloldások: *Leg (io) X [IIII Gem(ina)?]*, *Leg(io) X [X V(aleria) V(ictrix)? C, Leg(io) X [Gem(ina)?]*, *Leg(io) X [I Cl(audia) P(ia) F(idelis)?]*

Keltezés: A rétegből Drag. 37 formájú kora Antoninus-kori *terra sigillata* edény került elő.

Irodalom: LŐRINC 1981, 121–143; PAULOVICS 1941, 118–164; BORHY 2012, 23–28, további szakirodalmi hivatkozásokkal.

5. *Imbrex töredéke* (5. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.31.

Méretetek: *imbrex*: 10,5×10,2×2,6 cm; bélyeg: 7,76×2,48 cm.

A téglabélyeg feloldása: *·T·(··)·M(··)·V*.

Megjegyzés: A téglabélyeget mélyen nyomott, szabályos *tabula ansata* keretezi. Eltérő típusú a korábbi TMV-bélyegektől, mivel azok rövidebbek, szebben metszett betűik vannak.

Keltezés: 1992-ben megfigyelt leletösszefüggések – nevezetesen 140–190 közé keltezhető, közép-galliai *terra sigillata* töredékek – alapján Antoninus-kori. A rétegből hasábos testű üvegpalack töredéke került elő (datálása: 1–4. század), ezen kívül DREXEL 1929, 2b típusú raetiai pohár töredéke, valamint Drag. 37 formájú *terra sigillata* edény töredéke, amely a Kr. u. 2. század második felétől a Severus-korig datálható.
Irodalom: BORHY–SZÁMADÓ 1999, 93–98, Kat. 1–19; BORHY 2005, 100–104, Kat. 1.1–1.19.

6. *Imbrex töredéke* (5. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.30.

Méretetek: *imbrex*: 10,2×8,5×2,7 cm; bélyeg: 2,78×1,8 cm.

A téglabélyeg feloldása: *·T·J·M(··)·V*.

Megjegyzés: A téglabélyeget mélyen nyomott, szabályos *tabula ansata* keretezi.

Keltezés: 1992-ben megfigyelt leletösszefüggések – nevezetesen 140–190 közé keltezhető, közép-galliai *terra sigillata* töredékek – alapján Antoninus-kori. A rétegből hasábos testű üvegpalack töredéke került elő (datálása: 1–4. század), ezen kívül DREXEL 1929, 2b típusú raetiai pohár töredéke, valamint Drag. 37 formájú *terra sigillata* edény töredéke, amely a Kr. u. 2. század második felétől a Severus-korig datálható.
Irodalom: BORHY–SZÁMADÓ 1999, 93–98, Kat. 1–19; BORHY 2005, 100–104, Kat. 1.1–1.19.

ÜVEGLELETEK

A lelőhelyen 2014-ben folytatott feltárás során a megelőző évekhez hasonló arányban kerültek elő üvegedénytöredékek, összesen 251 üvegtárgy töredéke látott napvilágot. A korábbi évek leletanyagához hasonlóan elsődleges cél volt a településanyag apró töredékeiből legalább a funkció kategória szerinti meghatározás, abban az esetben is, amikor a pontos tipológia nem volt meghatározható, mivel ezek az adatok fontos információval szolgálnak az egykori üveghasználat mértékéről és milyenségéről. Ehhez a korábbi évekhez hasonlóan a S. M. E. van Lith és K. Randsborg tanulmányában közölt felosztást használtuk fel az edények tekintetében,⁵ kiegészítve az ablaküvegek csoportjával, valamint az egyéb üvegtárgyak csoportjával, amelyek szerepeltetése jelen tanulmányban célszerűnek látszik.

Az üvegedénytöredékek kivétel nélkül áttetszőek, ezért ezt a katalógusban nem tüntettük fel külön. Kivételt csupán azok az üvegyöngyök jelentenek, amelyek között található opak és áttetsző példány egyaránt. A tárgyak színének megoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy túlnyomó többségük, mintegy 58,6%-uk színtelenített (147 töredék), továbbá 21,5%-uk üvegzöld árnyalatú (54 példány). Emellett csak egy-egy esetben jelennek meg más tónusok, mint a sötétzöld (0,5%), a fűzöld (0,5%) és a sárgászöld (6,37%). A kisleletek között az opak fekete, sötétzöld, türkizkék árnyalatot említhetjük meg. A színárnyalatok tekintetében a leletanyag nem mutat változatos képet. Az 1–3. század időszakában egyértelműen kiemelkedik a színtelenített üveg használata, és emellett minden évben a második leggyakoribb az üvegzöld tónus. Így kijelenthetjük, hogy Brigetio polgárvárosában asztali használatra elsősorban színtelenített üvegedényeket használtak, míg emellett az üvegzöld árnyalat mondható jelentősnek, a tároló- és szállítóedények kategóriájában mindenképp meghatározó tónus volt.

A leletek közül 49 töredéket sikerült funkcionális kategóriába sorolni, a megelőző évekhez hasonlóan kis számban kerültek elő táltöredékek, összesen négy példány. A legnagyobb arányban pohártöredékek láttak napvilágot, összesen 17 töredék sorolható ide. Jellegzetesen korszóhoz tartozó peremtöredék egy ismert, de további négy mind palackhoz, mind korszóhoz tartozhatott megmunkáltsága alapján. A bizonyosan palackokhoz köthető töredékeket ebben

az évben is a hasábos testű palackok töredékei adják, összesen négy példány, míg bizonyosan illatszer-tárolóhoz öt töredék kapcsolható. Emellett megemlítendőek azok a talpgyűrűk, amelyek tálhoz, pohárhoz egyaránt tartozhattak, tipológiailag nem meghatározhatóak, azonban mindenképp asztali edénynek tarthatók. A funkcionálisan meghatározható töredékek közül 45% az asztali italfelhasználó edények kategóriájának része, ezek 34%-át a poharak adják. A üvegből készült leletanyagon belül a tároló- és szállítóedények a 16%-ot, az illatszer-tartók 10%-ot és az egyéb kisleletek 12%-ot jelentenek.

A tipológiai párhuzamokat tekintve minden meghatározható töredéknél igyekeztünk megadni a leginkább elterjedt, C. Isings által kidolgozott típust és az ezt kiegészítő, trieri anyagból származó meghatározásokat,⁶ de emellett sok töredék párhuzamát megtalálhatjuk B. Rütty munkájában⁷, valamint ahol lehetett, természetesen megadtuk a Barkóczi L. katalógusában szereplő analógiákat is.⁸

A tálformák között 2014-ben is megjelentek a vásártéri ásatáson gyakori, félgömb alakú, vésett díszítésű tálak (1–2).⁹ (6. tábla 1–2) Ezeket a vésett díszítésű tálakat korábban Barkóczi L. elemezte.¹⁰ A Vásártéren előkerült darabok közül a legtöbb Barkóczi 2. csoportjába tartozik.¹¹ Az ekképp díszített tálak, poharak a 2. század végén–3. század első felében egész Nyugat-Európában elterjedtek, Skandináviától Britanniáig, Galliától és Germaniától kezdve Hispaniáig és Italiáig, megállapítható azonban, hogy Köln környékén nagyobb számban vannak jelen. A keleti területeket illetően Pannoniát, a syriai-palaestina területeket, Egyiptomot és a Pontusvidéket kell megemlítenünk.¹² Ha a típus elterjedési területét és sűrűsödési pontjait nézzük, megállapítható, hogy négy zónában gyártották ezeket: a Rajna-vidéken (talán Kölnben), Pannoniában, Syriában (lehetséges, Dura Europosban), ezen kívül a Pontusvidéken, Tanaisban.¹³ Jelen vannak a kisebb méretű, kifelé hajtott, csöszzerű, melegen lekerekített peremmel rendelkező, szabadon fűjt, díszítetlen tálformák. (6. tábla 3)

A leggyakrabban előkerülő pohárforma továbbra is a függőleges falú, enyhén megvastagodó szájperemű, hengeres testű pohár, amelynél mind melegen lekerekített, mind vágott peremkialakítás megtalálható, főként díszítetlen kivitelben, de néha

⁵ VAN LITH–RANDSBORG 1985. A katalógusban csak a legalább funkciókategóriába sorolható töredékeket tüntettük fel, így a meghatározhatatlan oldaltöredékek nem szerepelnek.

⁶ ISINGS 1957; GOETHERT-POLASCHEK 1977.

⁷ RÜTTI 1991.

⁸ BARKÓCZI 1988.

⁹ DÉVAI 2011, 135.

¹⁰ BARKÓCZI 1986, 166–189.

¹¹ BARKÓCZI 1986, 167.

¹² STERN 2001, 137.

¹³ STERN 2001, 137; PAOLUCCI 1997, 68.

plasztikus szálrátétellel ellátott változata is megfigyelhető (5–21).¹⁴ Ez a típus megfeleltethető Barkóczi katalógusában a 60–62., Drag. 30-as *terra sigillatára* emlékeztető formával, amelyek üvegváltozatai Pannoniában a 2. század végére és a 3. századra datálhatóak,¹⁵ míg augsti párhuzamaik a 2. század közepétől a 3. századig tehetőek.¹⁶ A vásártéri poharak döntő többsége ebbe a típusba tartozik.¹⁷

A tároló- és szállítóedények csoportján belül a hasábos testű palackokat szükséges megemlíteni (23–26), amelyeket az 1. századtól a 4. századig használtak,¹⁸ gyakori leletek itt. Ez a változatos formájú, alján gyakran névbélyeggel ellátott edénytípus az első számú szállítóedénynek számított, amely üvegből készült. Reliefábrázolásokról, szarkofágokról és sírkövekről is ismerjük használatának módját.¹⁹ Jelentősége abban állt, hogy szögletes formája révén szorosan egymás mellé lehetett helyezni belőle sok darabot, akár a háztartásbeli használatban polcra sorakoztatva, akár a kereskedelemben faládákba, fonott kosarakba praktikus és helytakarékosan elhelyezhető volt.²⁰ Aljuk gyakran tartalmazott név-

bélyegeket és különböző mintákat, amelyek gyártóhelyük meghatározásához nyújtanak segítséget. Különösen érdekes a 2014-ben előkerült *L PVBLIC* feliratú példány. (1. kép) A hasábos palack aljának az alábbi lelőhelyekről vannak párhuzamai: Calvatone, Straubing, Pfaffenhofen. Ezek közül egy datálható a 3. századra. Mindegyik ugyanúgy néz ki, mint a vásártéri példány: koncentrikus körök figyelhetők meg, a széleken növényi motívummal felette a felirattal.²¹

Illatszeres üveghez csupán néhány töredéket sorolhatunk, amelyek formailag sajnos nem meghatározhatók (31–35). Érdekes és mindenképp említésre méltó az ablaküvegek hiánya, amelyek a megelőző ásatási idényekben rendszeresen felbukkanó leletek voltak.

Egyéb kisleletként említhetjük meg az előkerült hat üveggyöngyöt (41–46). A kisméretű lencse, gömb és hengeres alakú üveggyöngyök a Római Birodalom fennállásának teljes ideje alatt elterjedtek voltak.²² Továbbá egy bordázott gyöngyöt szükséges megemlíteni, amelyet a brigetói üvegyártó műhely is gyártott.²³

KATALÓGUS

1. Tál töredékei (6. tábla 1)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 25. a–b; ISINGS 1957, Form 96; RÜTTI 1991, Form AR 56 és 60.1; HARTER 1999, Form A 16; HOFFMANN 2002, Form C3.3.1.9; PAOLUCCI 1997, 100–101; SAKL-OBERTHALER–TARCSAY 2001, Taf. 3.23–24; ŠARANOVIC–SVETEK 1986, Tab. I.4,8.

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.013.204.

Leírás: Félgömb alakú tál töredékei vésett díszítéssel. A vízszintesen futó vékony, kerékvésett vonal alatt facettált, kettős kör alakú minta, mellette elválasztó pálcátág látható. A kerékvésett vonal alatt pedig ugyancsak egyenes pálcátaggal elválasztott, facettált oválisok láthatóak.

Méretetek: $v_{\text{átlagos}} = 0,31$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 3. század első fele.

2. Tál töredékei (6. tábla 2)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 25. a–b; ISINGS 1957, Form 96; RÜTTI 1991, Form AR 56 és 60.1; HARTER 1999, Form A 16; HOFFMANN 2002, Form C3.3.1.9; PAOLUCCI 1997, 100–101; SAKL-OBERTHALER–TARCSAY 2001, Taf. 3.23–24; ŠARANOVIC–SVETEK 1986, Tab. I.4,8.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.075.83.

Leírás: Félgömb alakú tál töredékei vésett díszítéssel. A vízszintesen futó vékony, kerékvésett vonalköteg alatt facettált, hosszúkás oválisok sora, ez alatt pedig ismét kerékvésett vonalköteg figyelhető meg.

Méretetek: $v_{\text{átlagos}} = 0,16$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 3. század első fele.

3. Tál peremtöredéke (6. tábla 3)

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 107; ISINGS 1957, Form 46a.

¹⁴ RÜTTI 1991, Form AR 98.1, Form AR 98.2; ISINGS 1957, Form 85b; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

¹⁵ BARKÓCZI 1988, Form 29. (Brigetióból és Intercisából származó edények.)

¹⁶ RÜTTI 1991, Form AR 98.1, Form AR 98.2.

¹⁷ DÉVAI 2011, 137; BARTUS–BORHY et al. 2012, 13; BARTUS–BORHY et al. 2013, 17.

¹⁸ RÜTTI 1991, Form AR 156; ISINGS 1957, Form 50.

¹⁹ ROTTLOFF 1999, 42. Például a Simpelfeldből származó szarkofágon.

²⁰ ISINGS 1957, 63. Pompeiből, a Casa del Menandroból ismerünk faládát, amelyben hasábos palackot tartottak.

²¹ SEITTER 2002, 525, Taf. 12. (475); WALKE 1965, 114, Taf. 77.

²² RIHA 1990, 11.8; GUIDO 1978, 37.13; RIHA 1990, 11.11; RIHA 1990, 11.22; GUIDO 1978, 37.4.

²³ Analógia: TEMPELMANN-MACZYŃSKA 1985, 41–43; DÉVAI–GELENCSEK 2012, 73; BARTUS–BORHY et al. 2013, 47.

Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.051.49.

Leírás: Tál melegen lekerekített, kifelé visszahajtott peremtöredéke.

Méreték: $v_{\text{peremfal}}=0,46$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: üvegzöld.

Kelkezés: Kr. u. 1. század második fele–2. század első fele.

4. Tál peremtöredéke (6. tábla 4)

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 61.

Ltsz.: KGYM 2014.001.01.

Leírás: Félgömb alakú tál oldaltöredéke, az edény anyagából kicsípett bütykös díszítéssel.

Méreték: $v_{\text{peremfal}}=0,46$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század harmadik negyede.

5. Pohár peremtöredéke (6. tábla 5)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.051.50.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó. A perem alatt plasztikus, vízszintesen futó bordadézés található.

Méreték: $\hat{a}=11$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,16$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

6. Pohár peremtöredéke (6. tábla 6)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.042.91.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=16$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,33$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

7. Pohár peremtöredéke (6. tábla 7)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.047.125.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=8$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,32$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

8. Pohár peremtöredéke (6. tábla 8)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.048.6.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $v_{\text{peremfal}}=0,28$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

9. Pohár peremtöredéke (6. tábla 9)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.048.7.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=12$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,4$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

10. Pohár peremtöredéke (6. tábla 10)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.063.81.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=8,2$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,23$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,13$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

11. Pohár peremtöredéke

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.090.94–95.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár két összetartozó töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=9,8$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,56$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,13$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Kelkezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

12. Pohár peremtöredéke (6. tábla 11)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–LM17.015.126.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=9,4$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,28$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.
 Színmeghatározás: üvegzöld.
 Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

13. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 12)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.041.2.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=12$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,32$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,1$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

14. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 13)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.041.1.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=11$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,46$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,15$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

15. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 14)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.063.125.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=8,4$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,26$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

16. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 15)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.084.3.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó. A perem alatt vízszintesen futó plasztikus szálrátétdíszítés látható.

Méreték: $\hat{a}=14$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,32$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: sárgászöld.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

17. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 16)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr.

162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.085.20.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó.

Méreték: $\hat{a}=7,8$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,18$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

17. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 17)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.047.70.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó. A perem alatt vízszintesen futó kettős plasztikus szálrátétdíszítés látható.

Méreték: $\hat{a}=14$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,28$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

18. *Pohár peremtöredéke* (6. tábla 18)

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 29, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 85b; RÜTTI 1991, Form AR 98.1; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 47a.
 Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.037.10.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A perem melegen lekerekített, megvastagodó. A perem alatt vízszintesen futó plasztikus szálrátétdíszítés látható.

Méreték: $\hat{a}=8,4$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,22$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

19. *Pohár oldaltöredéke* (6. tábla 19)

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 38; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 39.
 Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.047.127.

Leírás: Hengeres testű, függőleges falú pohár töredéke. A pohár oldalán több, vízszintesen feltekert plasztikus szálrátétdíszítés figyelhető meg.

Méreték: $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 1. század közepe–3. század harmadik negyede.

20. *Pohár peremtöredéke*

Meghatározás: BARKÓCZI 1988, Form 71, Kat. Nr. 162; ISINGS 1957, Form 21.
 Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.047.77.

Leírás: Pohár melegen lekerekített, enyhén megvastagodó, ívelt peremtöredéke.

Méreték: $\hat{a}=8,2$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,26$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

Keltezés: Kr. u. 1. század második fele–2. század első fele.

21. Pohár oldaltöredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.047.80.

Leírás: Pohár oldaltöredéke, hengeres vagy konikus pohár oldala, vízszintesen futó, kerékvéssett díszítéssel.

Méreték: $v_{\text{átlagos}} = 0,12$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

22 Korsó peremtöredéke (6. tábla 20)

Meghatározás: ISINGS 1957, Form 126; RÜTTI 1991, Form AR 171; GOETHERT-POLASCHEK 1977, Form 125.

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.090.94.

Leírás: Nagyméretű, hengeres testű korsó kettős peremének töredéke. Enyhén kihajló, melegen lekerekített. Az edény félformába fűjt.

Méreték: $\hat{a} = 7,4$ cm, $v_{\text{peremfal}} = 0,42$ cm, $v_{\text{átlagos}} = 0,25$ cm.

Színmeghatározás: sötétzöld.

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–5. század eleje.

23. Hasábos testű palack töredékei (6. tábla 21)

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 156; ISINGS 1957, Form 50; BARKÓCZI 1988, Form 167c.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.488.

Leírás: Hasábos testű palack aljtöredéke. A négyszögű formába fűjt, megvastagodó töredéken két koncentrikus kör, az alj sarkaiban pedig a stabilitást növelő négy plasztikus pötty látható.

Méreték: $\hat{a} = 6,5 \times 6,5$ cm.

Színmeghatározás: üvegzöld.

Keltezés: Kr. u. 1. század–4. század.

24. Hasábos testű palack töredéke (1. kép)

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 156; ISINGS 1957, Form 50; BARKÓCZI 1988, Form 167c; SEITTER 2002, 525; WALKE 1965, 114.

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–LM17.015.129.

Leírás: Hasábos testű palack aljtöredéke. A négyszögű formába fűjt, megvastagodó aljtöredéken „L PVBLIC” felirat olvasható, a felirat alatt négy, plasztikus, koncentrikus kör és két búzakalászmotívum látható.

Színmeghatározás: üvegzöld.

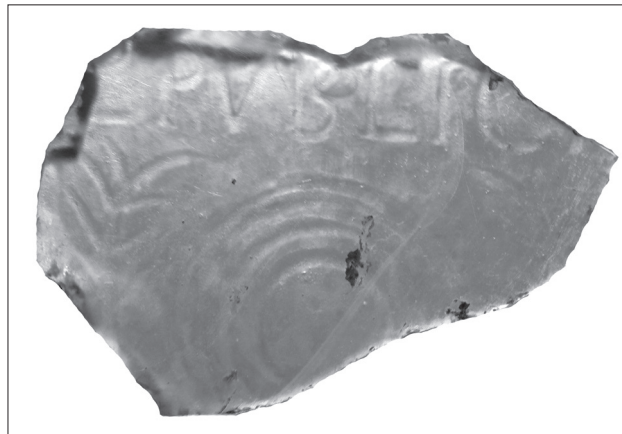
Keltezés: Kr. u. 1. század–4. század.

25. Hasábos testű palack töredékei (6. tábla 22)

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 156; ISINGS 1957, Form 50; BARKÓCZI 1988, Form 167c.

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.25.

Leírás: Hasábos testű palack bordázott szalagfülének töredékei.

1. kép: Hasábos testű, formába fűjt üvegedény feliratos aljtöredéke

Abb. 1: Bodenfragment einer quadratischen, in Form geblasenen Flasche mit Inschrift

Színmeghatározás: kékeszöld.

Keltezés: Kr. u. 1. század–4. század.

26. Hasábos testű palack töredékei

Meghatározás: RÜTTI 1991, Form AR 156; ISINGS 1957, Form 50; BARKÓCZI 1988, Form 167c.

Ltsz.: 2014.N18–19.023.25.

Leírás: Hasábos testű palack szögletes oldaltöredéke.

Színmeghatározás: kékeszöld.

Keltezés: Kr. u. 1. század–4. század.

27. Palack vagy korsó szalagfülének töredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.013.22.

Leírás: Palack vagy korsó bordázott szalagfülének és testének töredéke.

Színmeghatározás: sötétzöld.

28. Palack vagy korsó peremtöredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.003.5.

Leírás: Tölcséres nyakú palack vagy korsó peremtöredéke. A perem melegen lekerekített, befelé visszahajtott.

Méreték: $\hat{a} = 4,5$ cm, $v_{\text{peremfal}} = 0,76$ cm, $v_{\text{átlagos}} = 0,15$ cm.

Színmeghatározás: üvegzöld.

29. Palack vagy korsó peremtöredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.085.599.

Leírás: Tölcséres nyakú palack vagy korsó peremtöredéke. A perem melegen lekerekített, befelé visszahajtott.

Méreték: $v_{\text{peremfal}} = 0,36$ cm, $v_{\text{átlagos}} = 0,16$ cm.

Színmeghatározás: kékeszöld.

30. Palack vagy korsó peremtöredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.087.499.

Leírás: Tölcséres nyakú palack vagy korsó peremtöredéke. A perem melegen lekerekített, befelé visszahajtott.

Méretetek: $v_{\text{peremfal}}=1,26$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,16$ cm.

Színmeghatározás: kékeszöld.

31. Illatszeres üveg aljtöredéke (6. tábla 23)

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.087.487.

Leírás: Gömbös testű illatszeres edény aljtöredéke, az alj enyhén benyomott, tartórúd nyomával.

Méretetek: $\acute{a}=2,4$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: üvegzöld.

32. Illatszeres üveg aljtöredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.031.221.

Leírás: Illatszeres edény aljtöredéke, az alj enyhén benyomott, tartórúd nyomával. Hosszúkás, hengeres testű, esetleg benyomott oldalú formához tartozhatott.

Méretetek: $\acute{a}=3,4$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

33. Illatszeres üveg peremtöredéke (6. tábla 24)

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.P16–P17.050.4.

Leírás: Illatszeres edény peremtöredéke, a perem melegen lekerekített, befelé visszahajtott. A perem alatt szalagfűl indítása látható. Az edény teste hiányzik.

Méretetek: $\acute{a}=2,6$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,36$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

34. Illatszeres üveg peremtöredéke (6. tábla 25)

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.037.628.

Leírás: Illatszeres edény peremtöredéke, a perem melegen lekerekített, befelé visszahajtott. Az edény teste hiányzik.

Méretetek: $\acute{a}=2,5$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,22$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

35. Illatszeres üveg peremtöredéke (6. tábla 26)

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.099.97.

Leírás: Illatszeres edény peremtöredéke, a perem melegen lekerekített, befelé visszahajtott. Az edény teste hiányzik.

Méretetek: $\acute{a}=1,8$ cm, $v_{\text{peremfal}}=0,12$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,11$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

36. Talpgyűrű töredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.075.84.

Leírás: Talpgyűrű töredéke, megvastagodó, egyenes, enyhén benyomott aljjal, szálrátét talpgyűrűvel.

Méretetek: $v_{\text{átlagos}}=0,16$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

37. Talpgyűrű töredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.075.80.

Leírás: Talpgyűrű töredéke, megvastagodó, egyenes, enyhén benyomott aljjal, szálrátét talpgyűrűvel.

Méretetek: $\acute{a}=3,5$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,16$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

38. Talpgyűrű töredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.27.

Leírás: Talpgyűrű töredéke, megvastagodó, egyenes, enyhén benyomott aljjal, szálrátét talpgyűrűvel. Mérete alapján tálhoz tartozhatott.

Méretetek: $\acute{a}=11,2$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

39. Alj töredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.28.

Leírás: Alj töredéke, megvastagodó, egyenes, enyhén benyomott.

Méretetek: $\acute{a}=7,5$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,16$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

40. Perem töredéke

Meghatározás: A forma pontosan nem határozható meg.

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.26.

Leírás: Edény peremtöredéke, enyhén ívelt, melegen lekerekített, megvastagodó. Fazékhoz, kisebb pohárhoz, illatszeres edényhez tartozhatott.

Méretetek: $\acute{a}=7,2$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,14$ cm.

Színmeghatározás: színtelenített.

41. Gömb alakú üveggyöngy

Meghatározás: RIHA 1990, 11.8.

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.023.29.

Leírás: Kis méretű, gömb alakú üveggyöngy.

Méretetek: $\text{axis}=0,4$ cm, $\text{basis}=0,2$ cm, $\text{diameter}=0,3$ cm.

Színmeghatározás: türkizkék, opak gyöngy.

Kelkezés: Kr. u. 1. század második fele–4. század.

42. Gömb alakú üvegyöngy

Meghatározás: RIHA 1990, 11.8.

Ltsz.: KGYM 2014.O16–O17.042.26.

Leírás: Kis méretű, gömb alakú üvegyöngy.

Méretetek: *axis*=0,5 cm, *basis*=0,2 cm, *diameter*=0,8 cm.

Színmeghatározás: fekete, opak gyöngy.

Keltezés: Kr. u. 1. század második fele–4. század.

43. Gömb alakú üvegyöngy

Meghatározás: RIHA 1990, 11.8.

Ltsz.: KGYM 2014.P18–P19.058.419.

Leírás: Kis méretű, gömb alakú üvegyöngy.

Méretetek: *axis*=0,4 cm, *basis*=0,2 cm, *diameter*=0,4 cm.

Színmeghatározás: türkizkék, opak gyöngy.

Keltezés: Kr. u. 1. század második fele–4. század.

44. Gömb alakú üvegyöngy

Meghatározás: RIHA 1990, 11.8.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–P19.087.527.

Leírás: Kis méretű, gömb alakú üvegyöngy.

Méretetek: *axis*=0,6 cm, *basis*=0,1 cm, *diameter*=0,4 cm.

Színmeghatározás: sötétkék, opak gyöngy.

Keltezés: Kr. u. 1. század második fele–4. század.

45. Hengeres alakú üvegyöngy

Meghatározás: RIHA 1990, 11.22; GUIDO 1978, 37.4.

Ltsz.: KGYM 2014.N18–N19.005.1.

Leírás: Hengeres alakú üvegyöngy.

Méretetek: *axis*=2,2 cm, *basis*=0,3 cm, *diameter*=0,6 cm.

Színmeghatározás: áttetsző, szintelenített, rajta fehér opak, a felszínbe simított száldíszítéssel.

Keltezés: Kr. u. 2. század–4. század.

46. Bordázott üvegyöngy

Meghatározás: TEMPELMANN-MACZYNSKA 1985, 41–43.

Ltsz.: KGYM 2014.O18–O19.087.506.

Leírás: Hat bordával ellátott üvegyöngy.

Méretetek: *axis*=3,5 cm, *basis*=0,3 cm, *diameter*=0,7 cm.

Színmeghatározás: áttetsző, üvegöld.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–3. század eleje.

HELYI KERÁMIA

A 2014-ben 5391 helyi készítésű kerámiatöredék került elő, amelyek elsődleges feldolgozása során az alábbi eredményeket lehet megállapítani.

Az anyagban összesen 12 kerámiatípus határozható meg, arányuk a korábbi évekhez hasonló eloszlást mutat.²⁴ A töredékek több mint fele, 55,26%-a a szürke házi kerámiákhoz tartozik, 17,42%-a a nyers színű házi kerámiához, 7,4%-a a vörös bevonatos, 5,88%-a a brigetiói sávós festésű kerámiákhoz, 5,77%-a a „*pompeii vörös tálak*” utánzatai közé sorolható. Az anyag töredék részét képezik a dörzstálak (3,15%), az úgynevezett „*Firnisware*” utánzatok (1,82%), a pannoniai bevonatos kerámiák (1,08%), a kézzel formált kerámiák (0,98%), a füstölőtálak (0,78%), a márványozott festésű edények (0,30%) és a szürke, besimított díszítésű kerámiák (0,17%). (1. táblázat)

A szürke házi kerámiák anyaga változatos égetési minőségű, a szürke különböző árnyalataira égetett, apró szemcsés vagy kavicsos, porózus vagy kemény. A formák között a fazekak, a vízszintes peremű mély tálak, a behúzott peremű tálak és a fedők a legjellemzőbbek, ritkábbak a poharak és a kancsók.

A gyors korongon készült töredékek mellett nagy számban kerültek elő lassú korongolt technikával készült, nagy méretű tárolóedények, hombárok is.

A nyers színű házi kerámiatöredékek anyaga a sárga és a vörös különböző árnyalataira égetett, homokot, apró kavicszemcsét, ritkán fehér mészszerkezetet tartalmaz. A formák között leginkább kancsók, kancsók, behúzott peremű tálak és fedők jelennek meg, kevés a fazék és a pohár. Egy oldaltöredék szűrőhöz tartozott. Nagyon ritka az úgynevezett germán pohárforma (Vindonissa 242)²⁵ sűrű karcolással díszített oldaltöredéke (1) (7. tábla 1), amelynek legközelebbi párhuzamai a helyi Szőny–Járóka²⁶ és Szőny–Sörházkerti temetőből²⁷ ismertek.

A vörös bevonatos edénytöredékek anyaga sárga vagy téglaszínű, homokot, apró kavicszemcsét és vörös zárványokat tartalmaz, felületük narancssárga, vörös vagy vörösesbarna festéssel borítottak. Formakincsük a korábbi évekhez képest szegényebb. A tálak között behúzott peremű tál, egy Drag. 38 *terra sigillata* formát utánzó peremtöredék²⁸ (2) (7. tábla 2) és fül nélküli (4) (7. tábla 4) vagy kétfülű mély tálak (5–6) (7. tábla 5–6) jelentkeztek. A poharak kö-

²⁴ BARTUS–BORHY et al. 2013, 27, 4. kép; BARTUS–BORHY et al. 2014, 40, 1. táblázat; BARTUS–BORHY et al. 2015, 23, 1. táblázat.

²⁵ ETTLINGER–SIMONETT 1952, 53, Taf. 11/242.

²⁶ Ltsz.: MNM 2.1931.68, 2. (FÉNYES 2003a, 13, Kat. b/3, IV. t. 1.)

²⁷ Ltsz.: MNM 2.1946.16; 2.1946.243.

²⁸ FÉNYES 2003b, 159, Kat. 4/c/4, 50, 57, Abb. 27/10, Abb. 28/7.

zött gömbformájú poharak, magas, megnyúlt testű „*Faltenbecherek*” jellemzőek, egy töredék Drag. 33 formájú *terra sigillatá* („*acetabulum*”)²⁹ utánoz (3). (7. tábla 3) Két oldaltöredék falát kör alakú benyomkodás és agyagszembeszórás díszíti (7–8). (7. tábla 7–8)

A brigetói sávós festésű kerámiák anyaga a sárga különböző árnyalataira égetett, homokot, apró kavicsot és egy-egy fehér mészszelemcsét tartalmaz. Külső oldalukat vörös, barnásvörös sávós festéssel vonták be, amiket karcolt vízszintes vonalakkal vagy hullámvonallal tagoltak, gyakori a fogazás is („*Rädchenverzierung*”). A töredékek formai vizsgálatra kevésbé voltak alkalmasak, a peremtöredékek vízszintesen kihajló peremű, tojás formájú fazekakhoz tartozhattak.³⁰ A kerámiatípus gyártása a Flavius-korban kezdődött meg, virágkorát a Kr. u. 2. században élte. Egyik fő gyártási helye a Szöny–Gerhát fazekastelep volt.³¹

A „*pompeii vörös tálak*” utánzatainak anyaga téglaszínűre égetett, homokot, vörös zárványokat tartalmaz, élénk fényes vagy matt vörös, vörösesbarna bevonatuk a tálak belső oldalát és a külső peremsávot borítja. Oldalfaluk meredek vagy ívelt, aljuk vízszintes vagy enyhén felhúzott. Gyakran másodlagosan égettek. Az eredeti „*pompeii vörös tálak*” Italiából származtak.³² Festett utánzataik a Flavius-korban jelentek meg Pannoniában,³³ amelyeket a Kr. u. 2. század közepétől a szürke változatok váltottak fel.³⁴ A Szöny–Gerhát fazekastelep jellemző termékei közé tartozott.³⁵

A dörzstáltöredékek (*mortarium*) többsége a robusztusabb, nyers színű változatokhoz tartozik, kevesebb vörös bevonatos, úgynevezett raetiai típusú dörzstálat lehet meghatározni. Anyaguk sárga és téglanyers színűre égetett (sárga és vörös különböző árnyalatai), homokot, kavicsot és fehér mészszelemcsét tartalmaz.

A korábbi évekhez képest nagyobb arányban jelentek meg az itáliai „*Firnware*” utánzatai, a vékony falú, tojás formájú poharak (9) (7. tábla 9) és „*Faltenbecherek*”. Anyaguk sárgára, barnássárgára

égetett, jól iszapolt, felületüket fényes, fémes hatású vagy matt vörös, vörösesbarna bevonat fedi, amelyet agyagszembeszórással is díszíthettek. Peremkiképzésük változatos.³⁶ A kerámiatípus a Flavius-korban jelent meg Pannoniában, és a Kr. 2. század végéig, 3. század elejéig volt jellemző a *limes* mentén.³⁷

A pannoniai bevonatos kerámiák között világoszürkére égetett, homokot, apró kavicsot, egy-egy fehér mészszelemcsét tartalmazó anyagú, fényes szürke bevonatos és sárgára égetett anyagú vörös bevonatos változatok is megfigyelhetők. A formák között a tálak a leggyakoribbak, ezek is Drag. 37 formájú *terra sigillata* tálak utánozzák leginkább. A 2014-es anyagban három pohárforma is megjelent: egy „*Faltenbecher*” (10) (8. tábla 1), egy cilindrikus, vízszintes hornyolatokkal tagolt nyakú peremtöredék³⁸ (12) (8. tábla 3) és egy függőleges oldalú pohár, amelynek külső oldalát párhuzamos sorokba rendezett bütyökkel díszítették (11) (8. tábla 2). Párhuzama a pátyi *vicus* területéről ismert.³⁹ Három vörös agyagmázás töredéken bepecsételt minta látható (13–15). (8. tábla 4–6) A pannoniai bevonatos kerámiák a Kr. u. 1. század második felében jelentek meg, és a 3. század közepéig voltak jellemzőek. A Szöny–Gerhát fazekastelepen szürke és vörös változatokat is gyártottak.⁴⁰

A leginkább a Kr. u. 2–3. századra jellemző füstöltálak (*turibulum*)⁴¹ a szöny-vásártéri anyagban sárgára, téglaszínűre és szürkére égetett anyagú változatban is ismertek. A töredékek többsége hullámos végződésű peremtöredék, amelynek belső oldalán tagolt peremléc is megjelenhet.

A márványozott festésű kerámiák anyaga barnássárgára égetett, homokot, apró szemcséket tartalmaz, enyhén porózus. A vörös vagy narancssárga márványozást közvetlenül az edény felületére festették. A formák között a korábbi években is jellemző gyűrűs tálak jelentek meg.⁴² A márványozott festésű kerámiák a Kr. u. 1. század vége és a 2. század vége között voltak jellemzőek,⁴³ a Szöny–Gerhát fazekastelep termékei között is megtalálhatóak.⁴⁴

²⁹ FÉNYES 2003b, 159, Kat. 4/c/9, 10, 13, 31, 54, Abb. 24/6–7, 10, Abb. 26/5, 10; BARTUS–BORHY et al. 2015, 24, Kat. 4, 15. tábla 4.

³⁰ BÓNIS 1970, 74, 3. ábra 2=4. ábra 5, 4. ábra 8=8. ábra 1, 4. ábra 9=8. ábra 3, 4. ábra 10–12, 4. ábra 13=8. ábra 4; BARTUS–BORHY et al. 2014, 27; BARTUS–BORHY et al. 2015, 40, Kat. 3–4, 8. tábla 3–4.

³¹ PÓCZY 1957, 41; BÓNIS 1970, 71–85.

³² GABLER 1990, 188, 35. ábra.

³³ BÓNIS 1942, 23, XXI. t. 52, XXII. t. 1–2; ETTLINGER–SIMONETT 1952, 389–392; GABLER 1973, 154; GABLER 1977, 163; GABLER 1989, 476; GRÜNEWALD 1979, 49; MILGBAUER 1990, 20; GABLER–HORVÁTH 1996, 153.

³⁴ GABLER 1977, 163; GABLER 1989, 476; GRÜNEWALD 1979, 41, Taf. 25. 4–5.

³⁵ GABLER–HORVÁTH 1996, 153.

³⁶ BARTUS–BORHY et al. 2014, 41, Kat. 10–13, 10. tábla 2–5.

³⁷ GABLER 1977, 160.

³⁸ ADLER–WÖLFL 2004, 50, Be 7.1, Abb. 17.

³⁹ OTTOMÁNYI 2007, 148, 120. kép 13.

⁴⁰ BÓNIS 1979, Abb. 7–12, Abb. 18:15, Abb. 29:12–13.

⁴¹ HARSÁNYI 2012, 247–248.

⁴² FÉNYES 2003a, Kat. 3/16, 18–20, 22, 28, 30, Abb. 10/6, 8 Abb. 11/1, 2, 4, Abb. 12/2, 4; BORHY–BARTUS et al. 2015, 26, Kat. 22–24, 15. tábla 10–12.

⁴³ BÓNIS 1942, 22; PÓCZY 1957, 42; GABLER 1977, 161; GABLER 1989, 495; OTTOMÁNYI 2012, 223.

⁴⁴ BÓNIS 1979, Abb. 6:14, 15, Abb. 7:15, Abb. 9:1, 5, 6, 8, Abb. 14: 6, 9, Abb. 15:13, Abb. 16:2, 7, Abb. 17:7.

A szürke, besimított díszítésű töredékek egy része a 2013. évi jelentésben közölt, vízszintes besimításokkal ellátott, pátkai típusú tálhoz tartozik.⁴⁵ Egy függőlegesen besimított vonalakkal díszített edény töredékei a P16–17 szelvény felszíni humuszrétegéből kerültek elő. A besimított díszítésű kerámiák kelta fazekashagyományt követve éltek tovább a kora császárkorban. A Kr. u. 3. században számuk lecsökkent, majd a Kr. u. 4. század utolsó harmadában jelentek meg újra nagyobb számban.⁴⁶

A kézzel formált edények között fazekak,⁴⁷ csészék⁴⁸ (16) (8. tábla 7) és fedők⁴⁹ jelentek meg. Anyaguk sötétszürkére, szürkésbarnára, foltokban barnára, sárgára égetett, durva, szemcsés. Gyakran má-

sodlagosan égettek. Egy hosszú, ívelten kihajló peremű fazék oldalát bevájt hullámvonallal és ujjbenyomkodással díszítették (17). (8. tábla 8)

Összességében megállapítható, hogy a 2014-es ásatási idény anyaga a római kori pannoniai és helyi készítésű kerámiák változatos típusait öleli fel. A kerámiák formái és díszítése jól tükrözik a kelta fazekashagyomány és a római technika ötvöződését. A mindennapi használatra szánt edények között kiemelkedik az úgynevezett germán pohár oldaltöredéke és a bütyökdiszes pannoniai bevonatos pohár. Az edények többsége a katonavárostól nyugatra fekvő Szőny–Gerhát fazekastelepen készülhetett.

KATALÓGUS

1. Nyers színű pohár oldaltöredéke (7. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.194.

Leírás: Úgynevezett germán pohár oldaltöredéke. Anyaga téglaszínűre égetett, homokot, apró kavicszemcséket tartalmaz. Külső oldalán karcolt rovátkolással és vízszintes vonalakkal díszített.

Méretetek: m=6,1 cm, sz=6,3 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,35$ cm.

2. Vörös bevonatos tál peremtöredéke (7. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.80.

Leírás: Drag. 38 formájú *terra sigillata* tál utánzata. Anyaga vörössárgára égetett, homokot tartalmaz, enyhén porózus, felületét barnászvörös bevonat fedi. Másodlagosan égett.

Méretetek: $\acute{a}_{\text{perem}}=12$ cm, m=3,2 cm, sz=11, 6 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,5$ cm.

3. Vörös bevonatos pohár töredékei (7. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.062.12–2014.P18–19.090.306.

Leírás: Drag. 33 formájú *terra sigillata* pohár (*acetabulum*) utánzatának perem- és oldaltöredéke. Anyaga vörössárgára égetett, apró kavicszemcséket tartalmaz. Felületén kopott vörös festés nyomai látszódnak.

Méretetek: $\acute{a}_{\text{perem}}=10$ cm, m=7,5 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,4$ cm.

4. Vörös bevonatos tál peremtöredékei (7. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.102.

Leírás: Mély tál két kihajló peremtöredéke. Anyaga barnászárgára égetett, homokot, apró kavicszemcséket tartalmaz, enyhén porózus. Külső oldalán és belső peremszegélyén kopott barnászvörös festés borítja. Másodlagosan égett.

Méretetek: $\acute{a}_{\text{perem}}=18$ cm, m=7 cm, sz=16 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,55$ cm.

5. Vörös bevonatos tál peremtöredéke (7. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.013.69.

Leírás: Kétfülű mély tál peremtöredéke. Anyaga barnászárgára égetett, homokot, apró kavicszemcséket tartalmaz, porózus. A perem kihajló, osztott, a fül pedig kétosztatú szalagfűl. Külső oldalán és belső peremszegélyén kopott vörösesbarna festés borítja.

Méretetek: $\acute{a}_{\text{perem}}=19$ cm, m=7,5 cm, sz=7,4 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,5$ cm.

6. Vörös bevonatos tál peremtöredéke (7. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.84.

Leírás: Kétfülű, mély tál peremtöredéke. Anyaga barnászárgára égetett, homokot, apró kavicszemcséket tartalmaz. A perem kihajló, a fül pedig kétosztatú szalagfűl. Külső és belső oldalán vörös festés borítja.

Méretetek: $\acute{a}_{\text{perem}}=20$ cm, m=9 cm, sz=8,9 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,5$ cm.

7. Vörös bevonatos edény oldaltöredéke (7. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–17.017.4.

Leírás: Kör alakú benyomkodással díszített falú edény oldaltöredéke. Anyaga barnászárgára égetett, homokot tartalmaz. Mindkét oldalát vörösesbarna bevonat fedi, külső oldalán agyagszembeszórással díszített.

Méretetek: m=3,7 cm, sz=4 cm, $v_{\text{átlagos}}=0,4$ cm.

8. Vörös bevonatos edény oldaltöredéke (7. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.304.

Leírás: Kör alakú benyomkodással díszített falú edény oldaltöredéke. Anyaga barnászvörösre égetett,

⁴⁵ BARTUS–BORHY et al. 2015, 26, Kat. 27, 17. tábla 6.

⁴⁶ OTTOMÁNYI 1991, 38.

⁴⁷ HORVÁTH 2007, 309, V–VI. típus.

⁴⁸ HORVÁTH 2007, 311–313, 3. kép 3.

⁴⁹ HORVÁTH 2007, 314, 3. kép 5.

homokot és apró kavicszemcsét tartalmaz. Mindkét oldalát fémes, barnásszürke bevonat fedi, külső oldalán hornyolattal és agyagszembszórással díszített. Méretek: $m=4,5$ cm, $sz=4,4$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,6$ cm.

9. *Ún. „Firnissware” utánzata* (7. tábla 9)

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–17.015.40, 65.

Leírás: Tojás alakú pohár, úgynevezett „Karniesrand” típusú peremkiképzéssel, profilált aljjal. Anyaga barnássárgára égetett, homokot és apró kavicszemcséket tartalmaz. Külső és belső oldalán matt barna bevonattal, külső oldalán agyagszembszórással díszített. Töredékes, hiányos.

Méretek: $\hat{a}_{\text{perem}}=8$ cm, $\hat{a}_{\text{alj}}=4$ cm, $m=19,5$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,3$ cm.

10. *Pannoniai bevonatos kerámia oldal-és aljtöredékei* (8. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.237–2014.P18–19.090.57–58,115,188.

Leírás: „Faltenbecher” oldal-és aljtöredékei. Anyaga világosszürkére égetett, apró kavicszemcséket és homokot tartalmaz. Külső oldalát fényes szürke bevonat fedi.

Méretek: $\hat{a}_{\text{alj}}=4$ cm, $m=13$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,45$ cm.

11. *Pannoniai bevonatos kerámia* (8. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.402–2014.O18–19.075.175.–2014.O18–19.087.1053.

Leírás: Pohár. Anyaga világosszürkére égetett, homokot és kevés kavicszemcsét tartalmaz. Külső és belső oldalát kopott fényes szürke bevonat fedi, külső oldala párhuzamos oszlopokba rendezett bütyökdíszekkel díszített.

Méretek: $\hat{a}_{\text{perem}}=11$ cm, $\hat{a}_{\text{alj}}=8$ cm, $m=9,5$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,4$ cm.

12. *Pannoniai bevonatos kerámia peremtöredékei* (8. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.362, 464.

Leírás: Cilindrikus nyakú pohár két peremtöredéke. Anyaga világosszürkére égetett, homokot tartalmaz. Külső oldalát matt sötétszürke bevonat fedi.

Méretek: $\hat{a}_{\text{perem}}=8$ cm, $m=4$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,4$ cm.

13. *Pannoniai bevonatos kerámia peremtöredéke* (8. tábla 4)

Ltsz.: 2014.P18–19.007.4.

Leírás: Tál peremtöredéke. Anyaga vörössárgára égetett, homokot és apró kavicszemcséket tartalmaz. Külső és belső oldalát vörös bevonat fedi. Külső oldalán a perem alatt hornyolat és bepecsételt minta díszíti.

Méretek: $\hat{a}_{\text{perem}}=18$ cm, $m=3,5$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,6$ cm.

14. *Pannoniai bevonatos kerámia oldaltöredéke* (8. tábla 5)

Ltsz.: 2014.P18–19.056.218.

Leírás: Oldaltöredék bepecsételt díszítéssel. Anyaga vörössárgára égetett, külső oldalán kopott narancssárga bevonat fedi.

Méretek: $m=2$ cm, $sz=2,5$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,6$ cm.

15. *Pannoniai bevonatos kerámia aljtöredéke* (8. tábla 6)

Ltsz.: 2014.O16–17.094.214.

Leírás: Aljtöredék. Belső oldalán bepecsételt virágmintával díszített. Anyaga vörössárgára égetett, homokot tartalmaz, két oldalát vörösbarna bevonat fedi.

Méretek: $sz=4$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,5$ cm.

16. *Kézzel formált csésze profiltöredéke* (8. tábla 7)

Ltsz.: 2014.P16–17.050.58.

Leírás: Csésze. Anyaga sötétszürkére, foltokban barnára égetett, durva, kavicsot és homokot tartalmaz.

Méretek: $\hat{a}_{\text{perem}}=15$ cm, $m=4,5$ cm, $\hat{a}_{\text{alj}}=8$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,9$ cm.

17. *Kézzel formált fazék peremtöredéke* (8. tábla 8)

Ltsz.: 2014.P18–19.089.16.

Leírás: Hosszú, ívelten kihajló peremű fazék peremtöredéke. Anyaga sötétszürkére, foltokban vörösbarnára égetett, homokot és kavicsot tartalmaz. Belső oldala fésűzött, külső oldalán bevájt hullámvonallal és ujjbenyomkodással díszített.

Méretek: $\hat{a}_{\text{perem}}=20$ cm, $m=8,6$ cm, $sz=12,3$ cm, $v_{\text{átlagos}}=0,75$ cm.

IMPORT KERÁMIA ÉS MÉCSESEK

A 2014-es ásatás során a korábbi évekhez hasonló típusú import kerámiák és mécsesek kerültek elő. Mennyiségüket tekintve is hasonlóságot mutatnak az eddigi évek leletanyagával a fekete bevonatos kerámiák kivételével, ugyanis ezek száma meglepően alacsony volt.

Italiai vékony falú kerámia

Mindössze egy italiai vékony falú kerámia peremtöredék került elő (1). Lekerekített peremű, behúzott hasú kétfülű vagy fül nélküli csésze peremtöredéke. A töredék az edény felső részéhez tartozik, amely általában – mint az jelen esetben is megfigyelhető – díszítetlen, így a díszítés alapján történő további altípusba sorolására nem volt lehetőség. Jó minőségű, vékony falú, redukált égetésű, sötét-

szürke bevonatos. Mind anyagát, mind pedig formáját tekintve jól illeszkedik a Brigetióból eddig ismert észak-italiai vékony falú import edények sorába. A redukált eljárással szürke színűre égetett vékony falú csészék gyártása főként az Appenninek-től északra fekvő területen lokalizálható.⁵⁰ Feltételezett gyártóműhelyek: Aquileia, Cremona, Ravenna. Emellett feltehetően lehettek műhelyek a mai Svájc legdélebbi kantonjának, Ticinonak a területén és a középnyugat-adriai partvidéken.

Raetiai kerámia

2014-ben összesen 25 raetiai kerámia került napvilágra, amelyek között a bevonatuk és az anyaguk alapján 15 individuumhoz tartozó töredéket sikerült elkülöníteni. Anyagukat és bevonatukat tekintve változatosság jellemző. Megfigyelhetőek vörös, vörösesbarna és sárgásbarnára égetett, jó minőségű, finom anyagú töredékek. A bevonat tekintetében három fő típust lehetett elkülöníteni: sötétbarna, fémesen fényes bevonatos, fényes, sötétbarna bevonatos és ennek az enyhén ezüstösen csillogó változatát, valamint a vörösesbarna, illetve ennek a szintén ezüstösen csillogó változatát. Két edényhez tartozó töredék sorolható a Drexel 1-es típusba.⁵¹ Az egyik egy kihajló, lekerekített peremű, rövid nyakú, körte formájú, hasas pohárformához tartozik, felületét sötétbarna fényes bevonat fedi (3). Pettyekben végződő barbotin patkóval és bekarcolt X motívummal, hornyolással és fogaskarcolt sávokkal díszített. A másik, ebbe a típusba sorolható töredék oldaltöredék, így a pontos formáját nem lehet meghatározni (2). Ezüstösen csillogó, vörösesbarna bevonatos, a profilja az edény alsó részén élesen megtörik. Felületén barbotinból kialakított szálak figyelhetőek meg, amelyek egy rozetta vagy X motívum részét képezhetik.

A Drexel 2b típusba⁵² három edényt lehetett besorolni. Megfigyelhetőek egy viszonylag nagyméretű pohárhoz tartozható töredékek, amelyek vörösesbarna színűre, keményre égetett, ezüstösen csillogó, sötétbarna bevonatos töredékek. Felületük váltakozva, több sorban elhelyezett fogaskarcolt sávokkal és barbotinból formált, pettyben végződő patkókkal díszítettek (6). Ebbe a csoportba sorolható egy vékony falú vörösesbarnára égetett, kisebb méretű pohárhoz tartozó oldaltöredék, amelyet barbotin patkó díszít. Felületén fényes vörösesbarna bevonat látható (5). Szintén ide tartozik még egy érdekes oldaltöredék, amely halvány vörösesbarna színűre égetett, felületét pedig fémesen fényes sötétbarna bevonat bo-

rítja. Több sorban, horizontális irányban elhelyezkedő barbotin pettyekben végződő barbotin patkók díszítik. Érdekessége ennek a töredéknek, hogy formáját tekintve horpasztott falú poharak, az úgynevezett „*Faltenbecherek*” csoportjába sorolható, ilyen raetiai kerámiaforma pedig eddig Brigetióból még eddig nem ismert (4).

Legnagyobb mennyiségben a Drexel 3,⁵³ ezen belül is a „b” típusba sorolható edények vannak jelen. A típuson belül megfigyelhetőek a Brigetióban leggyakrabban megjelenő, lekerekített, enyhén kihajló peremű, rövid nyakú, hasasodó testű, elkeskenyedő talpú pohárformák, amelyek testét több sorban, horizontálisan elhelyezett fogaskarcolt sávok díszítik (7–8).

A másik megjelenő, szintén gyakorinak mondható típus a hordó formájú poharak csoportja, amelyeket lekerekített peremű szűk száj, a has felé folyamatosan kiszélesedő test és szűk talp jellemez (10–11).

Fő elterjedési területük Raetia, Noricum és Pannonia. Ismert gyártóműhelyek: Aislingen, Schwabmünchen, Phoebiana,⁵⁴ Sorviodorum,⁵⁵ Straubing és Westerndorf⁵⁶. A Drexel 1. típus gyártása a 2. század második negyede körül indulhatott meg, a 2. típus az Antoninus-kor végétől, vele párhuzamosan pedig a 3. típus gyártása is folyhatott, amely körülbelül a 3. század közepéig fogható meg.

Fekete bevonatos kerámiák

2014-ben mindössze 31 fekete bevonatos kerámia-töredék vagy más néven „*Schwarzfirniskeramik*” került elő. Ezen belül összesen 20 külön edényhez tartozó individuumot lehetett elkülöníteni, amelyből díszítése alapján egy edény sorolható a „*Spruchbecherek*” csoportjába. Formájukat tekintve jól illeszkednek az eddigi feltárások során előkerült formaspektrumba; asztali készlethez tartozó ivópoharak. Kivételesen hasas pohárformák meredek, konikus nyakkal, lekerekített, félköríves, megvastagodó peremmel.

Sajnos a legtöbb töredék egyszerű, díszítés nélküli jellegtelen oldaltöredék, amely megnehezítette a típusba sorolásukat.

A formailag azonosítható példányok közül egy edény a Niedebieber 33a (13), egy pedig a Niedebieber 33c (12) típusba sorolható.⁵⁷ Jellemzőjük a csengően keményre égetett, vékony, néhány milliméteres falvastagság. Anyagukat tekintve nagyon jó minőségűek, megfigyelhetőek téglavörös, rétegesen vörös-szürke-vörös, foltosan vörös-szür-

⁵⁰ SENA CHIESA 1985, 392; SCHINDLER-KAUDELKA 1975, 175.

⁵¹ DREXEL 1911, 80; FISCHER 1990, 56–57.

⁵² DREXEL 1911, 80; FISCHER 1990, 57.

⁵³ DREXEL 1911, 80–81; FISCHER 1990, 57.

⁵⁴ WEBER 1982, 185; CZYSZ–SOMMER 1983, 22–23.

⁵⁵ WALKE 1965, 44.

⁵⁶ KELLNER 1980, 178.

⁵⁷ OELMANN 1914, 40–41.

ke színűre égetett töredékek egyaránt. Bevonatuk jó minőségű, színük változatos: megjelennek a fémesen fényes szürkésfeketere, fényes feketere, fényes barnásfekete bevonatosak is egyaránt.

A fehér barbotinnal díszített úgynevezett „*Sprucbecherek*” csoportjába meglepően kevés, mindössze egy edény töredékei sorolhatóak. Az edény esetében a pontos formát nem lehet meghatározni a töredékessége miatt, valószínűleg a *Künzl Gruppe II*-be sorolható.⁵⁸ A típus gyártása Kr. u. 240-ben indulhatott és a 260-265-ös évekig tarthatott.⁵⁹ Anyaguk alapján a Pannoniában, illetve Noricumban megjelenő edények nagy része a trieri műhely terméke lehet.⁶⁰

Ritkaságnak számítanak egy hasas pohár töredékei (15), amelyek szürke színűre, keményre égetettek, finom anyagúak. Az edény felületét barbotinból formált állatalakok díszítik, amely edénytípus az úgynevezett *'hunt-cups'*, azaz a vadászcímenettel díszített edények csoportjába, az R. Symonds-féle kelet-galliai gyártmányú *Symonds Group 27*-be sorolható.⁶¹ Az edény felületén feltehetően egy futó patás állat, talán egy őz vagy szarvas lábai láthatóak, amelyet az anatóliák alapján egy kutya vagy vadász üldöz.

Típusát tekintve hasonló edény töredékei⁶² kerültek elő a 2012-es és 2013-as ásatás során,⁶³ azzal a különbséggel, hogy azokban az esetben az edény felületét barbotinból formált növényi ornamentummal díszítették, nem pedig figurálissal.

Összesen 25 „*Schwarzfirnis*” utánzathoz sorolható töredéket lehetett elkülöníteni, amelyek anyaguk alapján hat különböző individuumhoz sorolhatóak. Formájukat tekintve *Niederbieber 33c* típusba tartozhatnak. Az import példányoktól jól elkülöníthetőek gyengébb minőségű anyaguk és bevo-

tuk alapján. Közös jellemzőjük, hogy redukált égetésűek, halványszürkére égetett anyagúak. Külső-belső oldalukon gyenge minőségű, matt vagy enyhén fényes szürke, szürkésfekete bevonattal rendelkeznek. Anyaguk kevésbé finom, falvastagságuk nagyobb.

Mécsesek

Összesen 31 darab mécses, illetve ahhoz tartozó töredék került elő, amelyből 30 a firmamécsesek közé sorolható. Főként oldal- és válltöredékek dominálnak. Anyaguk minden esetben oxidált égetésű, vörös, vörösesbarna, illetve nyers színű. Megfigyelhetőek finom anyagú, keményre égetett töredékek, valamint porózusabb, gyengébb minőségű töredékek egyaránt. Bevonatuk vörös vagy vörösesbarna színű, esetleg bevonat nélküliek. Négy esetben lehetett bélyeget megfigyelni: két *FORTIS* bélyeg (19, 21) és két *CRESCES* bélyeg (20, 22). A forma meghatározására alkalmas töredékek esetében megállapítható, hogy nyitott orrcsatornájú *Loeschcke X=Iványi XVII* típusba sorolhatóak.⁶⁴

Egy mécsesfogótöredék került még elő a feltárás során, amelynek pontos formai meghatározása nem volt lehetséges (23).

Összegzésként elmondható, hogy a 2014-es ásatás során előkerült import kerámia és mécses típusok a korábbi évekhez képest hasonló mennyiségben oszlanak meg, a jellegzetes formák és típusok is jól beleillenek az eddigi feltárások során megfigyelhető kerámiaspektrumba. Az egyetlen különlegesnek mondható lelet a vadászcímenet ábrázoló, barbotinból formált, állatalakokkal díszített edény töredékei (15), amelynek párhuzama eddig nem ismert *Brigetióból*.

KATALÓGUS

Italiai vékony falú kerámia

1. Italiai vékony falú csésze peremtöredéke (9. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.36.

Leírás: Vékony falú, behúzott hasú csésze peremtöredéke. Halványszürkére, keményre égetett, külső-belső oldalát sötétszürke, kopottas bevonat fedi. Finom anyagú, jó minőségű. Pereme lekerekített, elkeskenyedő, a perem alatt horizontális irányú vajat fut.

Méretetek: $\hat{a}_{\text{perem}}=7$ cm, $v=0,2$ cm.

Raetiai kerámia

2. Raetiai pohár oldaltöredéke (9. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.86.

Leírás: Drexel 1-es típusú pohár oldaltöredéke. Vörösesbarna színűre, keményre égetett. Külső-belső oldalán ezüstösen fényes, vörösesbarna bevonatos. Felületét barbotinból formált szálakból kialakított rozetta vagy X motívum díszíti.

Méretetek: $\hat{a}_{\text{has}}=$ kb. 9 cm, $v=0,3$ cm.

⁵⁸ KÜNZL 1997, 53–55.

⁵⁹ HARSÁNYI 2013, 54.

⁶⁰ HARSÁNYI 2013, 2.

⁶¹ SYMONDS 1992, *Group 27*, nos. 412–420, Fig. 20.

⁶² SYMONDS 1992, *Group 21*, nos. 344–450, Fig. 16.

⁶³ BARTUS–BORHY et al. 2014, 15. tábla, 10; BARTUS–BORHY et al. 2015, 32, 20. tábla 9.

⁶⁴ IVÁNYI 1935, 16–19; LOESCHCKE 1919, 255–257.

3. Raetiai pohár töredékei (9. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.071.35, 2014.N18–19.071.39–41.

Leírás: Drexel 1-es típusú, körte formájú, kihajló peremű pohár töredékei. Halvány barnássárga színűre égetett, kissé porózus anyagú. Pereme kihajló, lekerekített. Külső-belső oldalát világos- és sötétbarna foltos bevonat borítja. Fogazással, barbotinból formált patkóval és X formájú bekarcolással díszített.

Méretetek: \hat{a}_{talp} =kb. 5–6 cm, \hat{a}_{perem} =kb. 7,5–8 cm, $v=0,3$ –4 cm.

4. Raetiai pohár oldaltöredéke (9. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.340.

Leírás: Drexel 2b típusú, „Faltenbecher” formájú pohár oldaltöredéke. Halványbarna színűre, keményre égetett, külső oldalát ezüstösen fényes grafitzürke bevonat, belső oldalán vörösesbarna, fényes bevonat fedi. Felületét legalább két sor horizontális irányú barbotinból formált patkósor díszíti. Az edény fala horpasztott.

Méretetek: \hat{a}_{has} =kb. 10,5 cm, $v=0,2$ –3 cm.

5. Raetiai pohár oldaltöredéke (9. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014. N18–19.023.150.

Leírás: Drexel 2b típusú pohár oldaltöredéke. Vörös színűre, keményre égetett. Finom anyagú, vékony falú. Külső oldalát ezüstösen csillogó, vörösesbarna bevonat, belső oldalát matt vörös bevonat fedi. Felületét barbotinból formált patkó díszíti.

Méretetek: \hat{a}_{has} =kb. 9 cm, $v=0,19$ cm.

6. Raetiai pohár oldaltöredéke (9. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.39, 2014.N18–19.011.19, 2014.O16–17.041.194–195.

Leírás: Drexel 2b típusú, nagy méretű pohár alj- és oldaltöredékei. Halványbarna színűre égetett. Belső oldalát vörösesbarna, külső oldalát fényes sötétbarna, helyenként ezüstösen csillogó bevonat fedi. Felülete horizontális irányú, váltakozva elhelyezett fogaskarcolt sávokkal és barbotinból formált patkósorral díszített.

Méretetek: \hat{a}_{talp} =4 cm, m =kb. 12 cm, \hat{a}_{has} =kb. 14 cm, $v=0,4$ cm.

7. Raetiai pohár perem- és oldaltöredéke (9. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.050.44, 2014.O16–17.042.99, 2014.O16–17.041.550.

Leírás: Drexel 3b típusú, rövid nyakú, kihajló peremű, hasas pohár perem- és oldaltöredékei. Vörösesbarna színűre égetett, kemény, jó minőségű. Külső-belső oldalát ezüstösen fényes vörösesbarna bevonat fedi. Felülete keskeny, horizontális irányú fogaskarcolt sávokkal díszített.

Méretetek: \hat{a}_{perem} =kb. 10 cm, \hat{a}_{has} =kb. 12 cm, m =kb. 10 cm, $v=0,2$ –3 cm.

8. Raetiai pohár perem- és oldaltöredéke (9. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.15, 2014.O18–19.087.700.

Leírás: Drexel 3b típusú, vékony falú, rövid nyakú, kihajló peremű, hasas pohár perem- és oldaltöredékei. Az edény vörösesbarna színűre, keményre égetett. Külső-belső oldalát jó minőségű, vörösesbarna bevonat borítja. Felülete keskeny, horizontális irányú fogaskarcolt sávokkal díszített.

Méretetek: \hat{a}_{perem} =kb. 10 cm, \hat{a}_{has} =kb. 12 cm, m =kb. 6 cm, $v=0,2$ cm.

9. Raetiai pohár oldaltöredékei (9. tábla 9)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.404, 2014.P16–17.051.188, 2014.O18–19.087.965, 2014.O18–19.087.1110.

Leírás: Drexel 3b típusú hasas pohár oldaltöredékei. Vörösesbarna színűre, keményre égetett, külső oldalát helyenként ezüstösen csillogó lilásbarna, belső oldalát vörösesbarna bevonat borítja. Felületét keskeny, horizontális irányú fogaskarcolt sávok díszítik.

Méretetek: \hat{a}_{has} =kb. 13 cm, m =kb. 10 cm, $v=0,3$ –4 cm.

10. Raetiai pohár peremtöredéke (9. tábla 10)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.73.

Leírás: Drexel 3b típusú, hordó formájú pohár peremtöredéke. Halványbarna színűre égetett, finom anyagú, jó minőségű. Külső oldalát fémesen fényes, ezüstösen csillogó sötétbarna, belső oldalát vörösesbarna, fémesen fényes bevonat fedi. Felülete egy sor vastag fogaskarcolt sávval díszített.

Méretetek: \hat{a}_{perem} =7 cm, $v=0,4$ cm.

11. Raetiai pohár peremtöredéke (9. tábla 11)

Ltsz.: KGYM 2014. O16–17.094.405.

Leírás: Drexel 3b típusú, hordó formájú pohár peremtöredéke. Halványbarna színűre égetett, finom anyagú, jó minőségű. Külső oldalát fémesen fényes, ezüstösen csillogó sötétbarna, belső oldalát vörösesbarna fémesen fényes bevonat fedi. Felülete egy sor vastag fogaskarcolt sávval díszített.

Méretetek: \hat{a}_{perem} =7 cm, $v=0,4$ cm.

Fekete bevonatos kerámia**12. „Schwarzfirniskeramik” perem- és oldaltöredékei** (10. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.400, 2014.P18–19.058.318, 2014.O18–19.087.330, 2014.O18–19.087.963, 2014.O18–19.087.324.

Leírás: Niederbieber 33c típusú pohár töredékei. Téglavörös színűre, keményre égetett, jó minőségű, finom anyagú. Külső-belső oldalát fényes sötétbarna bevonat borítja. A hasrészt hosszanti irányú, kes-

keny horpasztások tagolják, felső és alsó részét pedig fogaskarcolt sávok szegélyezik.

Méretetek: \hat{a}_{perem} = kb. 6 cm, \hat{a}_{has} = kb. 9 cm, $v=0,2-0,3$ cm.

13. „Schwarzfirniskeramik” perem- és oldaltöredékei (10. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.379, 2014.O18–19.075.159, 2014.O18–19.087.907.

Leírás: Niederbieber 33a típusú, széles szájú, nagy méretű, rövid nyakú edény perem- és oldaltöredékei. Téglavörös színűre, csengően keményre égetett. Külső-belső oldalát sötétbarna fényes bevonat borítja. A váll alatt a hasrészt négy sor, egymás alatt horizontálisan futó, keskeny fogaskarcolt sáv díszíti.

Méretetek: \hat{a}_{perem} = kb. 12 cm, \hat{a}_{has} = kb. 16 cm, $v=0,2$ cm.

14. „Spruchbecher” töredékek (10. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.233, 2014.N18–19.011.22.

Leírás: Fehér barbotinnal díszített, foltosan vörösszürke színűre, keményre égetett oldaltöredékek. A vállon keskeny fogaskarcolt sáv, felette fehér barbotinból formált hullámvonaldísz (Künzl D.5) látható. A hason barbotin dísz részlete figyelhető meg, azonban a pontos díszítőmotívum a töredékeség miatt nem állapítható meg. A has alsó részét keskeny, horizontális irányú fogaskarcolt szalag zárja.

Méretetek: \hat{a}_{has} = kb. 12 cm, $v=0,2$ cm.

15. „Schwarzfirniskeramik” oldaltöredékek (10. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.184, 2014.P16–17.010.59–60, 2014.O16–17.094.176, 2014.O18–19.075.190.

Leírás: Úgynevezett „hunt-cup” oldaltöredékek. Halványszürkére égetett, külső-belső oldalán fényes szürke bevonatos, hasas pohár oldaltöredékei. Az edény jó minőségű, keményre égetett, nagyon finom anyagú. A felülete fogaskarcolt sávokkal és barbotinból formált állatalakkal és növényi indákkal díszített. Talán valamilyen patás állat (őz vagy szarvas) menekülését ábrázolja.

Méretetek: \hat{a}_{has} = kb. 15 cm, $v=0,2-0,35$ cm.

16. „Schwarzfirniskeramik” utánzat perem- és oldaltöredékei (10. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.322, 2014.O18–19.087.792.

Leírás: Halványszürkére égetett, fekete bevonatos kerámiautánzat perem- és oldaltöredékei. Külső és belső felületét fényes, sötétszürke bevonat fedi. A has kör alakú horpasztásokkal tagolt. Niederbieber 33c formájú.

Méretetek: \hat{a}_{perem} = 6 cm, \hat{a}_{has} = kb. 9,5 cm, $v=0,3-0,5$ cm.

17. „Schwarzfirniskeramik” utánzat oldaltöredékei (10. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.155, 2014.O16–17.063.163.

Leírás: Halványszürkére égetett, fekete bevonatos kerámiautánzat perem- és oldaltöredékei. Külső és belső felületét fényes, szürke bevonat fedi. A has kör alakú horpasztásokkal tagolt. Niederbieber 33c formájú.

Méretetek: \hat{a}_{has} = kb. 10,5 cm, $v=0,3$ cm.

18. „Schwarzfirniskeramik” utánzat oldaltöredékei (10. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.158–161, 2014.O16–17.063.164–170, 2014.O18–19.012.331, 2014.O16–17.082.90, 2014.O16–17.041.553, 2014.O18–19.047.401, 2014.O16–17.042.131–132.

Leírás: Szürkére, keményre égetett, nagy méretű, fekete bevonatos kerámiautánzat perem- és oldaltöredékei. Külső felületét fényes, sötétszürke, belső felületét fényes szürkészöld bevonat fedi. A has hosszanti alakú horpasztásokkal tagolt, a két szélén pedig két-két sáv keskeny, horizontális irányú fogaskarcolt sávokkal díszített. Niederbieber 33c formájú.

Méretetek: \hat{a}_{perem} = kb. 6 cm, \hat{a}_{has} = kb. 17 cm, $v=0,3$ cm.

Mécses

19. Firmamécses (11. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.25.

Leírás: Nyers színűre égetett, narancssárgás, vöröses bevonatú firmamécses, vállán két bütyökkel. *Discusa* hiányzik, orrának legvége letörtött. Alján kettős koncentrikus körben *FORTIS* bélyeg.

Méretetek: $h=8,3$ cm, $sz=6,1$ cm, $m=$ kb. 2,5 cm.

20. Firmamécses (11. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.116.

Leírás: Firmamécses aljtöredéke. Téglavörös színűre égetett, erősen kopott vörösesbarna bevonat maradványával. Alján egyszeres körben *CR[ESCE]/S* bélyeg részletével.

Méretetek: $h=6,5$ cm, $sz=3,7$ cm, $m=2,5$ cm.

21. Firmamécses töredéke (11. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.39.

Leírás: Vörösesbarna színűre égetett, vörösesbarna bevonatos firmamécses aljtöredéke. Az alján kettős koncentrikus körben *FORTIS* bélyeggel.

Méretetek: $h=6,2$ cm, $sz=6$ cm, $m=2,7$ cm.

22. Firmamécses töredéke (11. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.3.

Leírás: Téglavörös színűre égetett, vörösesbarna bevonatos firmamécses, orrán másodlagos égés nyo-

maival, vállán három bütyökkel, alján elmosódott *CRESCES* bélyeggel. Orra törött.
Méretek: h=8,8 cm, sz=6,3 cm, m=3,6 cm.

23. *Mécsesfogó* (11. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.016–17.094.11.

Leírás: Nyers színűre égetett, vörösesbarnás színű bevonatos mécsesfogó.

Méretek: h=3,4 cm, sz=2,2 cm.

TERRA SIGILLATA

A 2014. évi, Brigetio polgárvárosában folytatott feltárás *terra sigillata* anyagát 1059 töredék alkotja, amelyek között a fontos műhelykörzetek közül Italia, Közép-Gallia, Rheinzabern, Westerndorf, illetve Pfaffenhofen import edényeinek darabjai találhatóak meg. (2. táblázat) A Brigetióban megfigyelhető tendenciáknak⁶⁵ megfelelően a csekély számú itáliai *terra sigillata* a legkorábbi darabok. A 2014-es ásatás anyagából a dél-galliai áruk hiányoznak. A leletanyag legkésőbbi horizontját a pfaffenhofeni *terra sigillata* jelenti. A feltárt rétegekből legnagyobb számban a késő Antoninus-korban, a markomann háborúk idején alapított,⁶⁶ majd egészen a Severus-kor végéig fennálló⁶⁷ westerndorfi manufaktúra produktumai kerültek elő.

Az összes *terra sigillata* közül 438 darab reliefdíszes formákhoz köthető, 68 töredék egyéb technikával díszített,⁶⁸ 367 töredék valamely díszítetlen forma csoportjába tartozik, illetve 186 darab meghatározhatatlan típusú. (3. táblázat) A leletanyagból 19 töredék névbélyeggel ellátott.

Észak-Italia

A leletanyag legkorábbi darabjai az Észak-Italiából importált *terra sigillata* (nyolc töredék), amelyek között a Pannoniában leggyakrabban megjelenő edényformák szerepelnek. Brigetio polgárvárosának korábbi feltárásairól készült előzetes jelentések alapján nem meglepő, hogy a többi műhely produktumaihoz viszonyítva meglehetősen csekély az észak-italiai töredékek száma.

A meghatározható típusú itáliai *terra sigillata* mindegyike az A formacsoportba tartozik.⁶⁹ Ezek közül az egyik egy Consp. 43 (2), valamint egy bizonytalan besorolású Consp. 39/43 tányér (1) barbotinttechnikával felvitt, stilizált növényi ornamentikával díszített peremtöredéke. Mindkét edénytípust a Kr. u. 1. század második felétől egészen a 2. század első feléig gyártották. A Duna menti provinciákban főként a Flavius-korban terjedtek el.⁷⁰ Pan-

noniai importjuk Domitianus és Traianus uralkodása idején indult meg,⁷¹ így Brigetióban is ezzel a keltezéssel számolhatunk.

Közép-Gallia

Közép-Galliában a *terra sigillata* gyártása már a Kr. u. 1. század elején elkezdődött.⁷² Itt a műhelyekben rendkívül jó minőségű, gondosan megtervezett jelenetekkel és sokszínű motívumkinccsel ellátott reliefdíszes edények készültek, amelyek rövid idő alatt igen széles körben elterjedtek a Római Birodalom területén. Ezen vonások nagy tapasztalattal rendelkező, kvalitásos fazekasmesterek munkájának eredményét tükrözik. A feltárás anyagából Közép-Gallia területéhez 139 darab köthető, amelyek közül a meghatározható mesterrel rendelkező 16 töredék mindegyike kivétel nélkül Lezouxból származik. Lezoux területén a *terra sigillata* gyártása Tiberius korában indult meg.⁷³

A Közép-Galliából származó 139 töredék közül 45 darab reliefdíszes Drag. 37 típusú tál. Emellett a díszített edények közé sorolható még egy Drag. 35 formájú barbotinttechnikával díszített tálka peremtöredéke, amelyen esetünkben nem található díszítőelem. Továbbá az anyagban 73 díszítetlen darab is megtalálható, amelyek elsősorban tányérokhoz, tálkákhoz, valamint poharakhoz tartoztak. Megállapítható, hogy a vizsgált brigetiói anyagban a Közép-Galliában leggyakrabban gyártott díszítetlen formák széles spektruma megfogható. A területről származó *terra sigillata*knak csak elenyésző részéről (18 töredék) nem határozható meg a forma. Ez nagyrészt a töredékek jellegteleniségéből, illetve kis méretéből adódik. A közép-galliai edények közül egy Drag. 37 formájú reliefdíszes tál (11), illetve egy Drag. 33 típusú pohár (176) töredékén névbélyeg alapján azonosítható a készítő. Az Antoninus-korban dolgozó fazekasok edényei között az egészen korai darabok a Traianus–Hadrianus kortól kezdődően megtalálhatóak a leletanyagban.

⁶⁵ BARTUS–BORHY et al. 2013, 35–57.

⁶⁶ KELLNER 1973, 20–21; PONS AENI 1976, 78.

⁶⁷ GABLER 1983, 354–355.

⁶⁸ Barbotinttechnikával díszített és vésett üveget utánozó töredékek együttvéve.

⁶⁹ CONSPECTUS 2002, 50.

⁷⁰ CONSPECTUS 2002, 120, 128.

⁷¹ GABLER 2012, 410–411.

⁷² BÉMONT–JACOB 1986, 123.

⁷³ BÉMONT–JACOB 1986, 139.

Rheinzabern

A Germania Superior területén található, mai Rheinzabern településhez tartozó műhely megalapítását Ianu(arius) I mesterhez köti a kutatás.⁷⁴ Ő közvetlenül Heiligenbergből települt át pecsétlőkészletével együtt a Rajna mentére.⁷⁵ A brigetioi leletanyagban két töredék biztosan (25, 31), másik két darab pedig bizonytalanul (27, 55) köthető ehhez a korai mesterhez. Az új manufaktúrában a *terra sigillata* gyártás valamivel a Kr. u. 2. század közepe körül indult meg.⁷⁶ Jó minőségű, változatos motívumokkal ellátott edényei fokozatosan kiszorították a galliai árut a Rajnától keletre eső területeken, így gyorsan elterjedtek Pannoniában is. Amennyire bizonyosnak tűnik az alapítás ideje, úgy a műhely felhagyásának dátuma ennél jóval több problémát vet fel. A kutatás a Germania területén folytatott újabb feltárások eredményeinek tükrében ezt kitolta egészen Kr. u. 270-ig.⁷⁷

A leletanyagban 374 darab rheinzaberni töredék található. Ezzel a manufaktúra a 2014. évi ásatás tekintetében Westerndorf műhelyét követően a második helyre szorult vissza. Ennek oka a feltárt késői rétegek kronológiájában keresendő. Az összes Rheinzabernből származó áru között 183 díszített, 142 díszítetlen, illetve 49 meghatározhatatlan töredék van. A reliefdíszes formák közül a műhely produkciójára kevésbé jellemző Drag. 30 tálból két darab, míg a gyakori Drag. 37 tálból 125 töredék került elő. Emellett magas a korszakban népszerű Drag. 54 palackok (*olla*) száma (45 töredék), amelyeknek barbotinnal elkészített, valamint a vésett üvegedényeket utánzó elemekkel díszített darabjai egyaránt fellelhetők az anyagban. Előbbi technika alkalmazásával madárral, illetve növényi ornamentikával, utóbbival főként fenyőágmintával ellátott edénytöredékeket találunk. A barbotinnal díszített peremű Drag. 43 *mortarium*ok közé 11 darab sorolható, valamint három töredék nem határozható meg egyértelműen, ezáltal esetleg Drag. 45 típusúak is lehetnek. A Drag. 43 töredékeken gazdag növényi ornamentika látható. Ami a rheinzaberni díszítetlen formákat illeti, a műhely által gyártott *terra sigillata* általános típusai jelennek meg, amelyek között poharak, tányérok, dörzstálak és tálcák egyaránt fellelhetők. Névbélyeg tíz töredéken látható, amelyek közül öt darab Drag. 37 típusú tálon (23, 60, 62, 68, 69), négy Drag. 32 tányéron (177–180), valamint egy Drag. 33 formájú poháron (181) található.

⁷⁴ MEES 2002, 78; GNADE 2010, 226.

⁷⁵ BÉMONT–JACOB 1986, 259.

⁷⁶ BITTNER 1986, 251.

⁷⁷ GNADE 2010, 242.

⁷⁸ PONS AENI 1976, 78; GABLER 1983, 354–355.

⁷⁹ GABLER–KELLNER 1993, 269.

Westerndorf

Westerndorf első *officináját* Kr. u. 175–180 körül alapította a Rajna vidékéről áttelepült Comitialis, aki Rheinzabernből hozta mintakincsét.⁷⁸ Ebből adódik, hogy a két körzet edényei anyagösszetételük és bevonatuk színe mellett motívumaik tekintetében szintén szembetűnően hasonlítanak egymásra. Az alapító Comitialist a nagyobb fazekasok közül Helenius és Onniorix követte. A manufaktúra produkciója Onniorix működésével a Severus-kor végén, Kr. u. 233 körül szűnhetett meg.⁷⁹ A kutatás kimutatta, hogy a rheinzaberni és westerndorfi *officinák* egymással párhuzamosan működtek, és a Severus-kori konjunktúra idején a későbbi alapítású műhely egyáltalán nem szorította ki a korábbi a piacról, hanem épp ellenkezőleg: kiegészítették egymást.⁸⁰

A 2014. évi feltárás *terra sigillata*inak legnagyobb részét a westerndorfi műhely produktumai adják 433 töredéssel. Ezek között 232 reliefdíszes formába sorolható töredék van. A manufaktúrában nagy mennyiségben gyártott Drag. 30 tálból 31, a Drag. 37 tálból 139, míg a bizonytalan Drag. 30/37 típusú tálból 62 darab származik. További 125 töredék díszítetlen poharakból és tányérből áll. Ezek mellett 76 töredék meghatározhatatlan formájú. A feltárás anyagában a westerndorfi mesterek közül Comitialis, Helenius és Onniorix azonosítható. Comitialis esetében biztosan elkülöníthető az Erotus és Decminus alcsoport, azonban a töredékek további alcsoportokba történő besorolása bizonytalan. A Pannonia többi településén megfigyelhető arányoknak megfelelően Brigetio esetében is Helenius áruja van túlsúlyban.⁸¹ Névbélyeg hat töredéken látható, amelyek közül egy olvashatatlan (125). Ebből két darab Drag. 37 tálon (107, 163), egy bizonytalan formai besorolású Drag. 30/37 tálon (182), egy Drag. 32 tányéron (183), valamint egy Drag. 33 típusú poháron (184) található.

Pfaffenhofen

Pfaffenhofenben a *terra sigillata* gyártása a westerndorfi műhely hanyatlása után, Kr. u. 233 körül indult meg.⁸² A manufaktúra létesítésének célja a rheinzaberni áru exportjában a Kr. u. 3. század közepe harmadában bekövetkezett csökkenés ellensúlyozása lehetett.⁸³ A műhely a Rajna menti *officinák* hanyatlásával, valamint a provinciák vásárlóerejének visszaesésekor, a század közepe harmadának vége felé, a 259/260-as évek körül érhetett véget.⁸⁴

⁸⁰ PONS AENI 1976, 79; GABLER 2012, 436–437.

⁸¹ GABLER 2012, 437.

⁸² PONS AENI 1976, 79.

⁸³ GABLER 2012, 438.

⁸⁴ PONS AENI 1976, 79.

Pfaffenhofen kései műhelyének Brigetióban feltelt produktumai igen csekély számúak,⁸⁵ mindössze kilenc töredéssel képviseltetik magukat a leletanyagban. Ezek között nyolc darab Drag. 37 tál található, amelyek közül öt a Dicanus-körhöz kapcsolható. Ezen kívül egy Drag. 32 formájú tányér töredéke származik ebből a műhelyből. Névbélyeg mindössze ez utóbbin (185) látható.

Összességében elmondható, hogy a 2014. évi feltárás során előkerült *terra sigillata*k megfelelnek a Pannonia és ezen belül Brigetio területén megfigyelhető általános tendenciáknak. Az öt nagy műhelyből származó produktumok részesedésének aránya a kerámiaanyagban, illetve az edények típusainak széles spektruma a korábbi idények során szintén hasonló képet mutattak. Egyedüli eltérésként a westerndorfi *terra sigillata*k magasabb aránya említendő, de ezek magasabb száma elenyésző.

KATALÓGUS

Észak-Italia

1. *Consp. 39/43 formájú tányér peremtöredéke* (12. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.30.

Leírás: A töredéken barbotinttechnikával felvitt, stilizált lilium részlete látható.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=1,5 cm, v=0,4 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Észak-Italia.

Keltezés: Kr. u. 1. század második fele–2. század első fele.

2. *Consp. 43 formájú tányér peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.027.3.

Leírás: A töredéken barbotinttechnikával felvitt, stilizált lilium részlete látható.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=1,7 cm, v=0,5 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Észak-Italia.

Keltezés: Kr. u. 1. század második fele–2. század első fele.

Közép-Gallia

Reliefdíszes töredékek

3. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–17.015.132.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B105) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A13) részlete zár le. A képmezőben azonosíthatatlan díszítőelem részlete található.

Méretetek: sz=2,3 cm, m=3,2 cm, v=0,6 cm.

Lezoux, Aunus.

Keltezés: Kr. u. 140–170.

4. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–17.015.135.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (feltehetően ROGERS 1974, B233) részlete látható, amelyet

alul horizontális vonal (ROGERS 1974, A22) részlete zár le. A képmezőben egy vertikális *metopéosztó* gyöngysor (ROGERS 1974, A2) részlete található.

Méretetek: sz=2 cm, m=1,7 cm.

Lezoux, Pugnus.

Keltezés: Kr. u. 150–195.

5. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.47.

Leírás: A töredék bal oldalán egy vertikális *metopéosztó* gyöngysor (ROGERS 1974, A12 vagy A35) részlete látható. Tőle jobbra egy átlósan elhelyezett *astragalos* (ROGERS 1974, R61) részlete található. Mindezeketől jobbra egy meghatározhatatlan típusú, kettős ívű medaillon részletében egy azonosíthatatlan díszítőelem részlete van.

Méretetek: sz=2,6 cm, m=2,3 cm, v=0,4 cm.

Lezoux, Lactucissa, Paternus II.

Keltezés: Kr. u. 145–190.

6. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.27.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B223) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A3) részlete zár le. A képmezőben egy kis méretű karika részlete található.

Méretetek: sz=1,7 cm, m=2,6 cm, v=0,6 cm.

Lezoux, Cinnamus.

Keltezés: Kr. u. 140–175.

7. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.N18-19.070.5.

Leírás: A töredék felső részén egy jobbra ugró oroslán (OSWALD 1964, 1388) sörényes fejének, mellső lábainak, illetve testének részlete látható. Ez alatt egymást keresztező vertikális és horizontális vonal (ROGERS 1974, A22) részlete található, amelyek találkozási pontján egy kis méretű gömb van.

Méretetek: sz=5,2 cm, m=5,2 cm, v=0,7 cm.

Lezoux, Butrio.

Keltezés: Kr. u. 120–145.

⁸⁵ GABLER 2012, 438.

8. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.071.17.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (feltehetően ROGERS 1974, B85) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A1) zár le. A képmező bal oldalán egy levél (ROGERS 1974, J170) található. Alatta egy balra lépő *hippocampus* (OSWALD 1964, 41) farkának részlete látható. Ez alatt egy újabb levél (ROGERS 1974, J170) található, amely alatt egy jobbra lépő *hippocampus* (OSWALD 1964, 48) részlete látható. Alatta három darab levél (ROGERS 1974, J170) található. Mindezekről jobbra, a képmező felső részén egymás mellett két darab levél (ROGERS 1974, J170) látható. Ezekről jobbra egy jobbra lépő, jobbjaiban kardot tartó *ichtyocentaur* (OSWALD 1964, 26) részlete található. Tőle jobbra egy újabb levél (ROGERS 1974, J170) részlete látható. Az *ichtyocentaur* alatt egy újabb balra lépő *hippocampus* (OSWALD 1964, 41) fejének részlete található. A képmezőt alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A1) zárja le.

Méretetek: sz=7,9 cm, m=7,5 cm, v=0,5 cm.

Lezoux, Birrantus.

Keltezés: Kr. u. 110–140.

9. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.112.

Leírás: A töredék bal oldalán egy kettős ívű medaillon részletében egy tagolt ívű medaillon (ROGERS 1974, E17) részlete látható. Ebben egy balra néző delfin (OSWALD 1964, 2401) részlete található. Mindezekről jobbra azonosíthatatlan díszítőelem részlete látható.

Méretetek: sz=3,7 cm, m=4,3 cm, v=0,5 cm.

Lezoux, Cinnamus.

Keltezés: Kr. u. 140–175.

10. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.57.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B223) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A2) részlete zár le. A képmezőben egy levél (ROGERS 1974, J45) részlete található.

Méretetek: sz=3,5 cm, m=3,1 cm, v=0,7 cm.

Lezoux, Cinnamus.

Keltezés: Kr. u. 140–175.

11. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke* (12. tábla 4, 15. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.11.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B106) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A2) részlete zár le. A képmező felső részén egy töredékes [...] *BVCI* bélyeg található. Ez alatt feltehetően egy meghatározhatatlan típusú, Amor fejének és szárnyának részlete látható.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=4,8 cm, v=0,7 cm.

Lezoux, Albucius.

Keltezés: Kr. u. 145–180.

12. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.31.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B223) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A2) részlete zár le. A képmezőben egy levél (ROGERS 1974, J45) részlete található. Ettől jobbra egy jobbra néző madár (OSWALD 1964, 2239) látható. Mindezekről jobbra egy meghatározhatatlan típusú medaillon részlete található.

Méretetek: sz=6,2 cm, m=4,9 cm.

Lezoux, Cinnamus.

Keltezés: Kr. u. 140–175.

13. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.55.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B106) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A40) részlete zár le. A képmező bal oldalán azonosíthatatlan díszítőelem részlete található. Ettől jobbra *metopéosztó* elemként egy *astragalosra* (feltehetően ROGERS 1974, R60) felfüggesztett vertikális gyöngysor (ROGERS 1974, A10) részlete látható. Ugyanerre az *astragalosra* egy felfelé nyitott félkörív részletét függesztették fel. Ebben egy balra néző delfin (OSWALD 1964, 2393) található.

Méretetek: sz=8,1 cm, m=4,2 cm, v=0,8 cm.

Lezoux, Paternus II.

Keltezés: Kr. u. 160–180/190.

14. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.052.64.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B233) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A2) részlete zár le.

Méretetek: sz=3,4 cm, m=4,7 cm, v=0,7 cm.

Lezoux, Pugnus.

Keltezés: Kr. u. 150–195.

15. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.12.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (ROGERS 1974, B264) részlete látható, amelyet alul horizontális hullámvonal (ROGERS 1974, A26) részlete zár le.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=4,3 cm, v=0,6 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Lezoux, Cettus.

Keltezés: kora Antoninus-kor.

16. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.29.

Leírás: A töredék felső részén meghatározhatatlan típusú tojásfüzér részlete látható, amelyet alul hori-

zontális gyöngysor (ROGERS 1974, A1) zár le. A képmező bal oldalán feltehetően egy jobbra néző, meghatározhatatlan típusú *hippocampus* fejének és egyik lábának részlete található. Tőle jobbra egy levél (ROGERS 1974, J170) látható. Ezekről jobbra egy jobbra lépő, jobbjaiban kardot tartó *ichtyocentaur* (OSWALD 1964, 26) testének részlete található. Tőle jobbra egy balra lépő *hippocampus* (OSWALD 1964, 41) mellő lábainak és testének részlete látható. Mindezek alatt a töredék bal oldalán feltehetően egy *hippocampus* farkának részlete található. Tőle jobbra egymás alatt két darab levél (ROGERS 1974, J170) látható. Ezekről jobbra egy újabb balra lépő *hippocampus* (OSWALD 1964, 41) mellő lábainak és fejének részlete található. Felette egy újabb levél (ROGERS 1974, J170) látható. Mindezekről jobbra feltehetően egy *hippocampus* farkának részlete található. A töredék alsó részén egy újabb horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A1) részlete látható.

Méretetek: sz=8,1 cm, m=5,1 cm, v=0,7 cm.

Lezoux, Birrantus.

Keltezés: Kr. u. 110–140.

17. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.32.

Leírás: A töredék felső részén horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A2) részlete látható. A képmező bal oldalán feltehetően egy párnamotívum (ROGERS 1974, U1) részlete található. Ettől jobbra egy kettős ívű medaillon részletének bal oldalán feltehetően egy Pán (OSWALD 1964, 709C), jobb oldalán egy jobbra lépő, féloszlop mellett álló Venus (OSWALD 1964, 322) részlete látható.

Méretetek: sz=5,6 cm, m=6,1 cm, v=0,6 cm.

Lezoux, Austrus, Cinnamus.

Keltezés: Kr. u. 125–175.

18. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.35.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (ROGERS 1974, B105) részlete látható, amelyet alul horizontális gyöngysor (ROGERS 1974, A13) részlete zár le.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=2,2 cm, v=0,5 cm.

Lezoux, Aunus.

Keltezés: Kr. u. 140–170.

Egyéb díszített töredék

19. Drag. 35 formájú tálka díszített peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.160.

Leírás: A kihajló perem külső felületén barbotinttechnikával készült levelek részletei találhatóak.

Méretetek: h=3,1 cm, sz=2,1 cm, m=1 cm, v=0,4 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Közép-Gallia.

Keltezés: Kr. u. 2. század első fele.

Rheinzabern

Reliefdíszes töredékek

20. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.97–164.

Leírás: A töredék bal oldalán egy tagolt ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 48) részletében egy gyümölcsöstálat tartó Amor (RICKEN–FISCHER 1963, M 115) bal karjának, egyik szárnyának, illetve lábainak részlete látható. Ez alatt egy jobbra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 147) részlete található. Mindezekről jobbra *metopéosztó* elemként egymás alatt két darab vertikálisan elhelyezett, nagy méretű, S alakú kampó (RICKEN–FISCHER 1963, O 158) részlete látható. Tőlük jobbra *metopéosztó* elemként egy vertikális gyöngysor (RICKEN–FISCHER 1963, O 258) részlete található.

Méretetek: sz=5,7 cm, m=6,7 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Comitialis II.

Keltezés: késő Antoninus-kor.

21. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.155.

Leírás: A töredék bal oldalán *metopéosztó* elemként egymás alatt három darab vertikálisan elhelyezett nagyméretű, S alakú kampó (RICKEN–FISCHER 1963, O 158) részlete látható. Ezekről jobbra egy tagolt ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 48) részletében egy gyümölcsöstálat tartó Amor (RICKEN–FISCHER 1963, M 115) lábainak és testének részlete látható.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=4,2 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Comitialis II.

Keltezés: késő Antoninus-kor.

22. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.21.

Leírás: A töredék bal oldalán egy balra lépő, fejét hátra fordító thrák (RICKEN–FISCHER 1963, M 219) látható. Tőle jobbra egy meghatározhatatlan típusú, lefelé nyitott, bordázott félkörív részlete található. Mindezekről jobbra egy felső részével az edény alja felé elhelyezett kettőslevél (RICKEN–FISCHER 1963, P 150) részlete látható. Ez alatt egy hegyével lefelé állított, közepén barázdált hegyes levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 26) részlete van.

Méretetek: sz=7,5 cm, m=4,2 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Cobnertus II, Lupus.

Keltezés: Kr. u. 160–Severus-kor.

23. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.40.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 25) részlete látható. A képmező bal oldalán egy kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 20) részletében egy fekvő, balra néző

szarvasthén (RICKEN–FISCHER 1963, T 109a) részlete található. Alatta, a medaillon alsó harmadában Respectus sekély, nehezen olvasható bélyegének részlete látható. Ezekből jobbra a képmező felső részén egy balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) van. Tőle jobbra egy nagyméretű fa (RICKEN–FISCHER 1963, P 10) található. Mindezekből jobbra, a képmező felső részén egy újabb, balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) látható. Ettől jobbra egy újabb kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 20) felső részében egy balra lépő kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 138a) lábainak részlete, illetve ez alatt egy balra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 140) található. Tőlük jobbra, a képmező felső részén egy újabb, balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) látható. Mindezekből jobbra egy újabb, nagy méretű fa (RICKEN–FISCHER 1963, P 10) van. Ettől jobbra, a képmező felső részén egy újabb, balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) látható. Tőle jobbra, egy újabb kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 20) részletének felső részében egy balra lépő kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 138a) lábainak részlete, illetve ez alatt egy balra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 140) található. Mindezekből jobbra egy újabb, nagy méretű fa (RICKEN–FISCHER 1963, P 10) részlete van. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le. (Ricken–Thomas 2005, Taf. 112/11.)

Méretetek: sz=14,6 cm, m=13,5 cm, v=0,6 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Respectus.

Keltezés: Kr. u. 180/190–kora Severus-kor.

24. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.43.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 2) részlete látható.

Méretetek: sz=4,8 cm, m=4,2 cm, v=0,8 cm.

Rheinzabern, Cerialis I, Cerialis V, Cerialis körének díszítése, Arverniscus–Lutaevus, Comitialis I, Comitialis II, Belsus I.

Keltezés: Kr. u. 180–kora Severus-kor.

25. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.023.46.

Leírás: A töredék bal oldalán egy levélkehely (RICKEN–FISCHER 1963, P 112) részlete látható. Tőle jobbra *metopéosztó* elemként egy vertikális, téglalapokból álló kettősléc (RICKEN–FISCHER 1963, O 246) részlete található, amely egy kis méretű, nyolcszirmú korongozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 72) részletében végződik. Ezekből jobbra, a töredék felső részén egy meghatározhatatlan típusú alak lábának részlete látható, amely alatt egy újabb levélkehely (RICKEN–FISCHER 1963, P 112) részlete van.

Méretetek: sz=4,5 cm, m=2,5 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Ianu(arius) I.

Keltezés: Antoninus Pius–Marcus Aurelius.

26. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.9.

Leírás: A töredék felső részén egy *tripus* (RICKEN–FISCHER 1963, O 11) részlete található. A képmezőt alul egy alul és felül horizontális sávval ellátott, jobbra irányított kettős levelekből (RICKEN–FISCHER 1963, P 138) álló zárófríz (RICKEN–FISCHER 1963, R 33) részlete zárja le.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=3,4 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Arverniscus–Lutaevus.

Keltezés: Kr. u. 160–2. század vége.

27. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.23.

Leírás: A töredék bal oldalán egy bordázott vertikális *metopéosztó* elem (RICKEN–FISCHER 1963, O 242) részlete látható. Ettől jobbra egymás alatt három levélkehely (RICKEN–FISCHER 1963, P 112) részlete található.

Méretetek: sz=4,1 cm, m=4,2 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Ianu(arius) I, Ianu(arius) I-hez közel álló áru, Cerialis II.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele.

28. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.26.

Leírás: A töredéken egy kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 20) részlete látható. Ennek felső részében egy balra lépő kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 138a) lábainak részlete, illetve ez alatt egy balra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 140) található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=5,7 cm, m=5,4 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Respectus.

Keltezés: Kr. u. 180/190–kora Severus-kor.

29. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.29.

Leírás: A töredék bal oldalán egy hétsugarú csillagrozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 51) látható. Tőle jobbra *metopéosztó* elemként egy vertikális, téglalapokból álló kettősléc (RICKEN–FISCHER 1963, O 246) részlete található, amely egy kis méretű, nyolcszirmú korongozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 72) részletében végződik. Ezekből jobbra egy azonosíthatatlan díszítőelem részlete látható.

Méretetek: sz=2,9 cm, m=1,8 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Ianu(arius) II.

Keltezés: Kr. u. 180–220.

30. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.070.6.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FI-

SCHER 1963, E 70a) részlete látható, amelyet alul horizontális, téglalapokból álló kettősléc (RICKEN–FISCHER 1963, O 246) részlete zár le. A képmező bal oldalán egy gyümölcsös kosár (RICKEN–FISCHER 1963, O 27) részlete található. Ettől jobbra *metopéosztó* elemként egy alul és felül egy-egy nyolcszirmú rozettában (RICKEN–FISCHER 1963, O 72) végződő vertikális kettősléc (RICKEN–FISCHER 1963, O 246) látható. A következő *metopéban* egy újabb gyümölcsös kosár (RICKEN–FISCHER 1963, O 27) található. Tőle jobbra egy jobbra néző birkózó (RICKEN–FISCHER 1963, M 196a) részlete látható. Másodlagosan égett.

Méretetek: sz=6,8 cm, m=5,1 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Ianu(arius) II.

Keltezés: Kr. u. 180–220.

31. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.22.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 19a) részlete látható, amelyet alul bordázott vonal (RICKEN–FISCHER 1963, O 242) zár le. A képmező bal oldalán bordázott vertikális *metopéosztó* elem (RICKEN–FISCHER 1963, O 242) részlete található. Tőle jobbra egy újabb bordázott vertikális *metopéosztó* elem (RICKEN–FISCHER 1963, O 242) részletén elhelyezve egymás alatt öt darab kettős levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 142) található. Mindezekből jobbra egy újabb bordázott vertikális *metopéosztó* elem (RICKEN–FISCHER 1963, O 242) részlete látható, amelyet megtör egy pontrozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 43).

Méretetek: sz=3,9 cm, m=4,4 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Ianu(arius) I.

Keltezés: Antoninus Pius–Marcus Aurelius.

32. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 9)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.23.

Leírás: A töredék bal oldalán egy nyeles hármasszögű levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 129) részlete látható. Ettől jobbra egy lefelé nyitott kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 74) részletének felső részében egy közepén barázdált hegyes levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 34) részlete található, míg alsó részében egy balra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 134) részlete van.

Méretetek: sz=4,8 cm, m=3,9 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern, Reginus I.

Keltezés: Antoninus Pius–Marcus Aurelius.

33. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 10)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.25.

Leírás: A töredéken egy tagolt ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 48) részletében egy gyümölcsös tálat tartó Amor (RICKEN–FISCHER 1963, M 115) testének, szárnyának és a tálnak részlete látható.

Méretetek: sz=3,1 cm, m=3,8 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Comitialis II.

Keltezés: késő Antoninus-kor.

34. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 11)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.037.6.

Leírás: A töredéken egy balra lépő daru (RICKEN–FISCHER 1963, T 214a) nyakának, testének, szárnyának és lábainak részlete látható.

Méretetek: sz=1,7 cm, m=2,3 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern, Reginus I, Verecundus I, Verecundus II, Peregrinus, Marcellus II, Primitivus I, Primitivus III, Primitivus IV.

Keltezés: Antoninus Pius–Kr. u. 3. század első fele.

35. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.105.

Leírás: A töredék bal oldalán egy fodros szélű levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 75) részlete látható. Tőle jobbra egy inda részlete van, mindezekből jobbra egy külső ívén gyöngyözött, belső ívén sima kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 141) részletével.

Méretetek: sz=3,7 cm, m=3,5 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Firmus I.

Keltezés: Commodus–Severus-kor.

36. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (13. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.8.

Leírás: A töredék bal oldalán egy vertikálisan elhelyezett támasz (RICKEN–FISCHER 1963, O 161) részlete látható. Tőle jobbra egy balra ugró szarvastehén (RICKEN–FISCHER 1963, T 106b) mellső lábainak részlete található. A képmező alján azonosíthatatlan díszítőelem van.

Méretetek: sz=5 cm, m=5,2 cm, v=0,8 cm.

Rheinzabern, Iulius II–Iulianus I, Victorinus II.

Keltezés: késő Severus-kor.

37. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.113.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 25) részlete látható.

Méretetek: sz=2,9 cm, m=2,7 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Comitialis IV, Comitialis VI, Belsus II, Castus, Respectus, Florentinus, E 25.26 tojásfüzér mestere, Firmus II, Belsus III, Pupus–Iuvenis II, Pupus, Pupushoz közel álló áru, Atto, Attilus, B áru O 382.383 díszítőtaggal.

Keltezés: késő Antoninus-kor–Kr. u. 3. század közepő harmada.

38. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.22.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 17) részlete látható. Másodlagosan égett.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=5,9 cm, v=0,8 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Firmus I, B. F. Attoni, Comitalis V, Florentinus, Iulius II–Iulianus I, Victorinus II, Victorinus III, Iulius II–Iulianus I és Victorinus II utáni áru, Respectinus II, Perpetuus, Severianus.
Keltezés: Commodus–késő Severus-kor.

39. Drag. 37 formájú tál oldal- és peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.30–63.

Leírás: Az oldaltöredék felső részén tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 63) részlete látható. A képmező felső részén egymás mellett két, felfelé nyitott, bordázott félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 90) részlete található. Ezek alatt egy jobbra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 147) testének és füleinek részlete látható. A peremtöredéken a peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 63) részlete található. A képmező felső részén egymás mellett két, felfelé nyitott, bordázott félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 90) részlete látható. Ezek közül a jobb oldaliban egy támaszték (RICKEN–FISCHER 1963, O 177) részlete található. Méretek: oldaltöredék: sz=3,8 cm, m=5 cm, v=0,7 cm; peremtöredék: sz=5,3 cm, m=6,2 cm, v=0,7 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Reginus I.

Keltezés: Antoninus Pius–Marcus Aurelius.

40. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.36.

Leírás: A töredék bal oldalán egy maszkon álló, jobb kezével feje tetején kosarat tartó nőalak (RICKEN–FISCHER 1963, M 55) lábainak, valamint a maszknak részlete látható. Tőle jobbra egy alul rácsozott korongban (RICKEN–FISCHER 1963, O 91) végződő vertikális hullámvonal (RICKEN–FISCHER 1963, O 248) részlete található. Ezekről jobbra egy balra ugró szarvastehén (RICKEN–FISCHER 1963, T 107) részlete látható, amely alatt egy lefelé fordított, kis méretű, hegyes levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 87) részlete van. A képmezőt alul horizontális vonal zárja le. Másodlagosan égett.

Méretek: sz=8,4 cm, m=4,4 cm, v=0,8 cm.

Rheinzabern, B. F. Attoni.

Keltezés: Commodus–Severus-kor.

41. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.095.1.

Leírás: A töredéken egy balra futó, jobbában lándzsát, baljában kör alakú pajzsot tartó, sisakot viselő, ruhátlan harcos (RICKEN–FISCHER 1963, M 177 vagy M 177a) részlete látható.

Méretek: sz=3,7 cm, m=3,1 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Cobnertus III, B. F. Attoni, Comitalis IV, Comitalis V, Attilus, Augustalis, Primitivus I, Primitivus III, Primitivus IV.

Keltezés: Kr. u. 160–3. század első fele.

42. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.096.5.

Leírás: A töredék bal oldalán egy jobbra néző Silénos maszkjának (RICKEN–FISCHER 1963, M 23) részletevel. Ez alatt egy tizenhárom sugarú csillagrozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 44) töredéke. Ettől jobbra egy támaszték (RICKEN–FISCHER 1963, O 170) részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretek: sz=6,3 cm, m=3,6 cm, v=0,8 cm.

Rheinzabern, Iulius II–Iulianus I.

Keltezés: Severus-kor.

43. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.13.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 1) részlete látható.

Méretek: sz=4,9 cm, m=4,8 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, B. F. Attoni, Cerialis I, Cerialis IV, Cerialis V, Cerialis körének díszítése, Arvernicus–Lutaevus, Comitalis I, Belsus I.

Keltezés: késő Antoninus-kor–kora Severus-kor.

44. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.15.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 1) részlete látható. A képmező bal oldalán egy bordázott ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 35) részlete található. Ettől jobbra egy *tripus* (RICKEN–FISCHER 1963, O 11) részlete van. Tőle jobbra egy újabb bordázott ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 35) részletében egy nyolcszirmú levélrozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 37) látható. Mindezek alatt egy repkénylevél (RICKEN–FISCHER 1963, P 96) részlete található.

Méretek: sz=6,5 cm, m=4,9 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Arvernicus–Lutaevus.

Keltezés: Kr. u. 160–2. század vége.

45. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 12)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.16–28.

Leírás: A töredék bal oldalán egy *tripus* (RICKEN–FISCHER 1963, O 11) részlete található. Ettől jobbra a töredék felső részén egy bordázott ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 35) részlete látható. Ez alatt egy repkénylevél (RICKEN–FISCHER 1963, P 96) részlete található. A képmezőt alul egy alul és felül horizontális sávval ellátott, jobbra irányított, kettős levelekből (RICKEN–FISCHER 1963, P 138) álló zárófríz (RICKEN–FISCHER 1963, R 33) részlete zárja le.

Méretek: sz=4,1 cm, m=4 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Arvernicus–Lutaevus.

Keltezés: Kr. u. 160–2. század vége.

46. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke (13. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.29.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FI-

SCHER 1963, E 63a) részlete látható, amelyet alul horizontális, téglalapokból álló kettős lécz (RICKEN–FISCHER 1963, O 246) részlete zár le. A képmező felső részén egy hegyes levél (Ricken–Fischer, P 34) található. Ez alatt egy lefelé nyitott, kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 74) részlete látható. Ettől jobbra egy vertikális támaszték (RICKEN–FISCHER 1963, O 161) részlete van. Ezekből jobbra egy újabb lefelé nyitott, kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 74) látható, amely alatt egy vertikális támaszték (RICKEN–FISCHER 1963, O 165), valamint egy balra lépő páva (RICKEN–FISCHER 1963, T 226) részlete található. Mindezekből jobbra egy újabb vertikális támaszték (RICKEN–FISCHER 1963, O 161) részlete van. A képmező felső részén egy újabb hegyes levél (RICKEN–FISCHER 1963, P 34) látható. A töredék jobb oldalán egy újabb vertikális támaszték (RICKEN–FISCHER 1963, O 161) részlete található.

Méretetek: sz=10 cm, m=10,4 cm, v=1 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Ianu(arius) II.

Keltezés: Kr. u. 180–220.

47. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.138.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 60) részlete látható. A képmezőben azonosíthatatlan díszítőelem részlete található.

Méretetek: sz=3,3 cm, m=3,9 cm, v=0,6 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Augustinus III.

Keltezés: Kr. u. 180–3. század eleje.

48. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.173.

Leírás: A töredék bal oldalán kis méretű, balra kunkorodó spirál (RICKEN–FISCHER 1963, O 154) részlete található. Ettől jobbra egy jobbra lépő ló (RICKEN–FISCHER 1963, T 116) farkának, hátsó lábainak, illetve sörényének részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=4 cm, m=4,3 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern, E 25.26 tojásfüzér mestere, Pupus.

Keltezés: késő Antoninus-kor–kora Severus-kor.

49. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.174.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 11d) részlete látható, amelyet alul horizontális zsinórlécz (RICKEN–FISCHER 1963, O 244) részlete zár le. A képmezőben egy jobbra ugró szarvas (RICKEN–FISCHER 1963, T 104) részlete található.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=3,5 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Cobnertus III.

Keltezés: Kr. u. 160–190.

50. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.198.

Leírás: A töredék felső részén azonosíthatatlan állat lábának részlete látható. Ez alatt egy jobbra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 147) részlete található.

Méretetek: sz=3,1 cm, m=3,3 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Reginus I, Cobnertus I, Cobnertus II, Cobnertus III, Cerialis I, Cerialis V, Arvernicus–Lutaevus, Comitialis I, Comitialis II, Comitialis IV, Comitialis V, Belsus I, Mammilianus, Pupus, Pupushoz közel álló áru, Helenius, Primitivus I, Primitivus III.

Keltezés: késő Antoninus-kor–Kr. u. 3. század első fele.

51. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.439.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 17) részlete látható. A képmező bal oldalán egy lefelé nyitott, kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 75) részlete alatt egy balra néző, csőrében kígyót tartó gólya (RICKEN–FISCHER 1963, T 221) látható. Másodlagosan égett.

Méretetek: sz=3,1 cm, m=3,4 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Firmus I.

Keltezés: Commodus–Severus-kor.

52. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.072.7.

Leírás: A töredék bal oldalán vertikálisan elhelyezett inda részlete látható. Ettől jobbra egy kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 20a) részletében egy jobbra néző, nyílvevőt tartó Amor (RICKEN–FISCHER 1963, M 126) részlete található. Ettől jobbra egy újabb vertikálisan elhelyezett inda részlete látható.

Méretetek: sz=7,3 cm, m=4,8 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Comitialis VI.

Keltezés: Severus-kor.

53. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.072.8.

Leírás: A töredék bal oldalán egy medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 6) részlete látható. Ettől jobbra egy vertikális *metopéoszto* gyöngysor (RICKEN–FISCHER 1963, O 261) részletén két tojásból álló díszítőelem (RICKEN–FISCHER 1963, O 111) látható. Alatta azonosíthatatlan díszítőelem található. Ettől jobbra egy újabb medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 6) részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=3,8 cm, v=1 cm.

Rheinzabern, Iulius I.

Keltezés: Commodus.

54. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.072.10.

Leírás: A töredék bal oldalán egy vertiká-

lis *metopéosztó* gyöngysor (RICKEN–FISCHER 1963, O 261) részletén két tojásból álló díszítőelem (RICKEN–FISCHER 1963, O 111) látható. Ettől jobbra egy meghatározhatatlan típusú, kis méretű karika található. Alatta egy medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 6) részlete látható.

Méretetek: sz=3,8 cm, m=3,4 cm, v=0,9 cm.

Rheinzabern, Iulius I.

Keltezés: Commodus.

55. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.34.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 19) részlete látható. A képmezőben azonosíthatatlan díszítőelemek részletei találhatóak.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=2,5 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Ianu(arius) I, Ianu(arius) I-hez közel álló áru, Mammilianus.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele.

56. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.35.

Leírás: A töredéken egy kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 19) részletében egy balra lépő, jobbjaiban kardot, bal kezében pajzsot tartó, védekező pózban ábrázolt Amor (RICKEN–FISCHER 1963, M 117a) lábainak, jobb kezének, illetve kardjának részlete látható.

Méretetek: sz=3,7 cm, m=2,7 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Primitivus IV.

Keltezés: Kr. u. 3. század első fele.

57. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.36.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 2) részlete látható. A képmezőben egy váza (RICKEN–FISCHER 1963, O 21) részlete található.

Méretetek: sz=2,2 cm, m=3,1 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern, Cerialis V, Belsus I.

Keltezés: késő Antoninus-kor–kora Severus-kor.

58. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.37.

Leírás: A töredék bal oldalán egy váza (RICKEN–FISCHER 1963, O 21) részlete látható. Tőle jobbra egy balra futó medve (RICKEN–FISCHER 1963, T 53) fejének részlete található.

Méretetek: sz=3,5 cm, m=2,5 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Cerialis V, Belsus I.

Keltezés: késő Antoninus-kor–kora Severus-kor.

59. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.87.

Leírás: A töredék bal oldalán egy meghatározhatatlan típusú, kis méretű karika látható. Ettől jobbra egy vertikális *metopéosztó* gyöngysor (RICKEN–FISCHER 1963, O 261) részletén két tojásból álló díszí-

tőelem (RICKEN–FISCHER 1963, O 111) található.

Méretetek: sz=2,3 cm, m=2,1 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Iulius I.

Keltezés: Commodus.

60. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (13. tábla 6, 15. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.88.

Leírás: A töredék bal oldalán vertikálisan elhelyezett töredékes [...]VVSF (RICKEN–FISCHER 1963, a típus) bélyeg látható. Tőle jobbra egy vertikális *metopéosztó* gyöngysor (RICKEN–FISCHER 1963, O 264) részlete található. Ettől jobbra egy kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 19) részletében egy jobbra lépő, legelő szarvas (RICKEN–FISCHER 1963, T 86) lábainak részlete látható. Mindezek alatt egy jobbra futó kutya (RICKEN–FISCHER 1963, T 147) részlete található.

Méretetek: sz=6,6 cm, m=3,6 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Cobnertus III.

Keltezés: Kr. u. 160–190.

61. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014. O18–19.087.121–123, 125, 142.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 25) részlete látható. A képmező felső részének bal oldalán egy balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) található. Ettől jobbra, a képmező alsó részén egy nagy méretű fa (RICKEN–FISCHER 1963, P 10) részlete látható. Tőle jobbra, a képmező felső részén egy újabb balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) részlete található. Ez alatt egy kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 20) részletében egy fekvő, balra néző szarvastehén (RICKEN–FISCHER 1963, T 109a) részlete látható. Tőle jobbra, a képmező felső részén egy újabb balra néző, csipegető madár (RICKEN–FISCHER 1963, T 250) részlete található. Ettől jobbra, a képmező alsó részén egy újabb nagy méretű fa (RICKEN–FISCHER 1963, P 10) részlete látható. A képmezőt alul dupla horizontális sáv zárja le. (RICKEN–THOMAS 2005, Taf. 112/11.)

Méretetek: sz=16,7 cm, m=14,8 cm, v=0,8 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Respectus.

Keltezés: Kr. u. 180/190–kora Severus-kor.

62. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 13, 15. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.160.

Leírás: A töredék felső részén horizontálisan elhelyezett töredékes [...]RECVNDV[...] (RICKEN–FISCHER 1963, a típus) bélyeg látható. Alatta egy hat pontból álló pontozetta (RICKEN–FISCHER 1963, O 41a) részlete található.

Méretetek: sz=3,8 cm, m=2,1 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Verecundus I.

Keltezés: Commodus–Severus-kor.

63. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.381–382.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 17) részlete látható. Másodlagosan égett.

Méretek: sz=5,8 cm, m=6,3 cm, v=0,6 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern, Firmus I, B. F. Attoni, Comitialis V, Florentinus, Iulius II–Iulianus I, Victorinus II, Victorinus III, Iulius II–Iulianus I és Victorinus II utáni áru, Respectinus II, Perpetuus, Severianus.

Keltezés: Commodus–késő Severus-kor.

64. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.9.

Leírás: A töredék bal oldalán egy lefelé nyitott kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 75) részlete alatt egy balra néző, csőrében kígyót tartó gólya (RICKEN–FISCHER 1963, T 221) látható. Tőle jobbra egy újabb, lefelé nyitott, kettős félkörív (RICKEN–FISCHER 1963, KB 75) részlete alatt egy újabb, balra néző, csőrében kígyót tartó gólya (RICKEN–FISCHER 1963, T 221) fejének, nyakának, valamint a kígyónak részlete található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le. Részben másodlagosan égett.

Méretek: sz=7 cm, m=7,3 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Firmus I.

Keltezés: Commodus–Severus-kor.

65. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.048.8.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 6) részlete látható. A képmezőben egy bordázott medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 30) részlete található.

Méretek: sz=5 cm, m=3,5 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern, Victor I.

Keltezés: Kr. u. 3. század első fele.

66. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.26.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 17) részlete látható. A képmezőben egy jobbra néző madárka (RICKEN–FISCHER 1963, T 259) részlete található.

Méretek: sz=4,5 cm, m=3,8 cm, v=0,8 cm.

Rheinzabern, Comitialis V.

Keltezés: Severus-kor.

67. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.27.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 2) részlete látható. A képmező felső részén egymás mellett egy-egy jobbra néző uszonyos hal (RICKEN–FISCHER 1963, T 195) fejének, illetve testének részlete van. Ezek alatt egy balra néző uszonyos hal (RICKEN–FISCHER 1963, T 195) uszonyának részlete található. Tőle jobbra egy jobbra néző

hal (RICKEN–FISCHER 1963, T 196) uszonyának részlete látható.

Méretek: sz=5,4 cm, m=5,7 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Belsus I.

Keltezés: Kr. u. 180–kora Severus-kor.

68. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.243.

Leírás: A peremsávon egy vertikálisan elhelyezett, fejjel lefelé bepecsételt, feltehetően [...]NA[...] olvasatú bélyeg töredéke található. Ez alatt tojásfüzér (RICKEN–FISCHER 1963, E 14 vagy E 24 vagy E 31) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le.

Méretek: sz=4,3 cm, m=3,5 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Marcellinus, Victor III, E 31 tojásfüzér áruja.

Keltezés: Kr. u. 3. század első fele.

69. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 14, 15. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.085.7.

Leírás: A töredék bal oldalán egy delfin (RICKEN–FISCHER 1963, T 193) farkának részlete látható. Tőle jobbra egy alul lefelé fordított, kettős levélben (RICKEN–FISCHER 1963, P 141) végződő vertikális gyöngysor (RICKEN–FISCHER 1963, O 263) részlete található. Ettől jobbra egy töredékes FSV[...] olvasatú bélyeg látható.

Méretek: sz=4 cm, m=3,4 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern, Pupus.

Keltezés: késő Antoninus–kora Severus-kor.

70. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.052.65.

Leírás: A töredék felső részén egy nehezen meghatározható kettős ívű medaillon (RICKEN–FISCHER 1963, K 19 vagy K 19a vagy K 20 vagy K 20a) részletében egy azonosíthatatlan díszítőelem részlete található. Ettől jobbra egy jobbra lépő párdúc (RICKEN–FISCHER 1963, T 47b) farkának, illetve hátsó lábának részlete látható. A képmezőt alul horizontális vonal zárja le.

Méretek: sz=3,1 cm, m=3,1 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Attilus.

Keltezés: Severus-kor.

71. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.052.68.

Leírás: A töredék bal oldalán vertikális metopéosztó elemként egy zsinórléc (RICKEN–FISCHER 1963, O 239) részletén egy külső ívén tagolt, három koncentrikus körből álló díszkorong (RICKEN–FISCHER 1963, O 124) részlete található. Ettől jobbra egy horizontális zsinórléc (RICKEN–FISCHER 1963, O 239) részlete látható.

Méretek: sz=2,9 cm, m=1,6 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern, Attilus.

Keltezés: Severus-kor.

72. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.178.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (feltehetően RICKEN–FISCHER 1963, E 53) részlete látható.

Méretetek: sz=4,1 cm, m=3,1 cm, v=0,7 cm.

Rheinzabern, Lucanus I.

Keltezés: Kr. u. 180–220.

Egyéb díszített töredékek

73. Drag. 43 formájú dörzstál díszített peremtöredéke (14. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.8.

Leírás: A kihajló perem külső felületén barbotinttechnikával készült levelek és indák részletei találhatóak.

Méretetek: sz=7,8 cm, m=6 cm, v=0,6 cm, á=29,5 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

74. Drag. 43 formájú dörzstál díszített peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.147.

Leírás: A kihajló perem külső felületén barbotinttechnikával készült inda és bogycsok részletei találhatóak.

Méretetek: h=5,6 cm, sz=2 cm, m=2 cm, v=0,8 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

75. Drag. 43 formájú dörzstál peremtöredéke (14. tábla 9)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.233.

Leírás: A kihajló perem külső felületén barbotinttechnikával készült indák részletei találhatóak.

Méretetek: sz=4 cm, m=3 cm, v=0,6 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

76. Drag. 54 formájú palack oldaltöredéke (14. tábla 10)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.25.

Leírás: Külső felületén vésett üvegedényt utánozó díszítés található.

Méretetek: sz=3,8 cm, m=1,8 cm, v=0,3 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

77. Drag. 54 formájú palack oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.070.2–4.

Leírás: Külső felületén vésett üvegedényt utánozó díszítés található.

Méretetek: sz=4,7 cm, m=4,4 cm, v=0,3 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

78. Drag. 54 formájú palack díszített oldaltöredéke (14. tábla 11)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.12.

Leírás: Külső felületén vésett üvegedényt utánozó díszítés található.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=3,3 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

79. Drag. 54 formájú palack díszített oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.181.

Leírás: Külső felületén vésett üvegedényt utánozó díszítés található.

Méretetek: sz=4,6 cm, m=2,8 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

80. Drag. 54 formájú palack díszített peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.154–178.

Leírás: Külső felületén barbotinttechnikával készült indák, borostyánlevél és madár részletei találhatóak. Részben másodlagosan égett.

Méretetek: sz=11,3 cm, m=8,6 cm, v=0,5 cm, á=9 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

81. Drag. 54 formájú palack díszített oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.050.34.

Leírás: Külső felületén vésett üvegedényt utánozó díszítés található.

Méretetek: sz=5,3 cm, m=4,5 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

82. Drag. 54 formájú palack díszített oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.079.42.

Leírás: Külső felületén vésett üvegedényt utánozó díszítés található. Másodlagosan égett.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=3,2 cm, v=0,4 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

83. Drag. 54 formájú palack díszített oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.63.

Leírás: Külső felületén barbotinttechnikával készült inda és borostyánlevél részletei találhatóak.

Méretetek: sz=4,8 cm, m=5,2 cm, v=0,5 cm.

Rheinzabern.

Keltezés: Kr. u. 2. század második fele–Severus-kor.

Westerndorf

Reliefdíszes töredékek

84. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 15)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.011.4.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981,

W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le.

Méretetek: sz=2 cm, m=2,6 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye.

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

85. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 16)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.19.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egy vertikálisan elhelyezett, lekerekített végű, kettős fogazott lécszerű elem (GABLER–KELLNER 1993, W 169) részlete található.

Méretetek: sz=3,1 cm, m=2,6 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

86. Drag. 30 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.48.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1) részlete látható.

Méretetek: sz=8 cm, m=5,6 cm, v=0,7 cm, á=19 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

87. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.130–167.

Leírás: A töredék bal oldalán egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) részlete látható. Ettől jobbra egy gömb részlete található.

Méretetek: sz=6,5 cm, m=3 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

88. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.152.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KISS 1946–48, H. 7) részlete látható. A képmező bal oldalán egy bordázott ívű medaillon (KISS 1946–48, H. 91) részletében egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) részlete található. Ettől jobbra egy újabb, bordázott ívű medaillon (KISS 1946–48, H. 91) részletében egy azonosíthatatlan díszítőelem részlete látható. Ezek alatt egy kisebb, bordázott ívű medaillon (KISS 1946–48, H. 90) részlete található.

Méretetek: sz=4,8 cm, m=7,1 cm, v=0,9 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

89. Drag. 30 formájú tál reliefdíszes oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.110.

Leírás: A töredék bal oldalán egy balra néző, kiterjesztett szárnyú sas (GABLER–KELLNER 1993, W 134) bal szárnyának és lábának részlete látható, tőle jobbra egy álló, jobbjaiban tükröt, baljában leplet tartó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 102) testének részletével.

Méretetek: sz=5,3 cm, m=3,2 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

90. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.115.

Leírás: A töredék felső részén egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) részletének jobb és bal oldalából a képmező alja felé egy egy kettős fogazott lécszerű elem (GABLER–KELLNER 1993, W 171) részlete indul ki. Mindezek alatt egy horizontális, nagy méretű, négyszögletes szemekből álló metopéoszto elem (GABLER–KELLNER 1993, W 173) részlete látható, amely jobb oldalán egy gömbben végződik. Alatta egy újabb nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) részlete található. Ezeketől jobbra, a töredék felső részén egy balra ugró nyúl (GABLER–KELLNER 1993, W 150) mellső lábainak és testének részlete látható, alatta egy gömbbel. Mindezek alatt egy újabb nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) részletének jobb oldalából az edény pereme felé egy kettős fogazott lécszerű elem (GABLER–KELLNER 1993, W 171) részlete indul ki.

Méretetek: sz=6,5 cm, m=7,1 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

91. Drag. 30 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.119.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben azonosíthatatlan díszítőelem részlete található.

Méretetek: sz=3,6 cm, m=7,6 cm, v=0,4 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

92. Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.67.

Leírás: A töredék bal oldalán egy vertikálisan elhelyezett, lekerekített végű, kettős fogazott lécszerű elem (GABLER–KELLNER 1993, W 169) részlete található. Tőle jobbra, a töredék felső részén egy horizontálisan elhelyezett, lekerekített végű, kettős fogazott lécszerű elem (GABLER–KELLNER 1993, W 169) részlete látható. Ez alatt egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) található. Mindezeketől jobbra egy újabb, vertikálisan elhelyezett, lekerekített végű, kettős fogazott lécszerű elem (GABLER–KELLNER 1993, W 169) részlete látható. Ez alatt egy újabb spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) részlete található.

Méretetek: sz=5 cm, m=4,9 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

93. *Drag. 30 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.25.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le.

Méretetek: sz=8,2 cm, m=6,3 cm, v=0,9 cm, á=22 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye.

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

94. *Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.37.

Leírás: A töredéken egy álló, jobbában tükröt, baljában leplet tartó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 102) testének és leplének részlete látható.

Méretetek: sz=3,8 cm, m=4,2 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

95. *Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.050.2.

Leírás: A töredék felső részén egy meghatározhatatlan típusú tojásfüzér részlete látható. A képmezőben egy balra néző, kiterjesztett szárnyú sas (GABLER–KELLNER 1993, W 134) részlete található.

Méretetek: sz=4,8 cm, m=6,5 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

96. *Drag. 30 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.050.29–38.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható. A képmező bal oldalán egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) jobb és bal oldalából az edény alja felé egy-egy kettős fogazott lécszerű részlete indul ki. Mindezekből balra egy balra futó nyúl (GABLER–KELLNER 1993, W 130) részlete található. Ez alatt feltehetően egy balra néző, fekvő párduc (GABLER–KELLNER 1993, W 124) fejének részlete látható.

Méretetek: sz=13,2 cm, m=11,7 cm, v=0,6 cm, á=18 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

97. *Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 9)*

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.10.

Leírás: A töredék bal oldalán egy azonosíthatatlan díszítőelem található. Tőle jobbra egy álló, jobbában tükröt, baljában leplet tartó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 102) testének és leplének részlete látható.

Méretetek: sz=5,1 cm, m=3,7 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

98. *Drag. 30 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.085.6.

Leírás: A töredék bal oldalán egy jobbra futó *bestiari-*

us (GABLER–KELLNER 1993, W 110) lábainak részlete látható. Tőle jobbra egy meghatározhatatlan típusú vertikális *metopéoszto* elem részletén egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) található.

Méretetek: sz=5,2 cm, m=3,2 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

99. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 17)*

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.011.3.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egy lefelé nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 60 vagy W 61) vagy medaillon (KELLNER 1981, W 68) részlete található.

Méretetek: sz=2,9 cm, m=3 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

100. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.022.3.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1) részlete látható. A képmezőben egy meghatározhatatlan típusú medaillon részlete található.

Méretetek: sz=3,4 cm, m=4,2 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

101. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 10)*

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.6–8.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező felső részén egy lefelé nyitott kettős félkörív (KELLNER 1981, W 59) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív. Ennek jobb és bal oldali végénél egyaránt egy-egy horizontálisan elhelyezett levél (KELLNER 1981, W 47) részlete van. A kettős félkörív alatt egy jobb kezében lándzsát, baljában pedig kardot tartó, balra néző, álló, ruhátlan katona (KELLNER 1981, W 12) részlete található. Mindezekből jobbra, a képmező felső részén egy közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) részlete látható. Ez alatt egy újabb, lefelé nyitott, kettős félkörív (KELLNER 1981, W 59) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív.

Méretetek: sz=7,1 cm, m=6,4 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

102. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.003.3.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–

KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le.

Méretetek: sz=2,3 cm, m=2,1 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

103. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (13. tábla 11)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.17.

Leírás: A töredék felső részén egy felfelé nyitott, bordázott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 160 vagy W 162) részlete látható. Ez alatt egy balra futó nyúl (GABLER–KELLNER 1993, W 130) testének részlete található.

Méretetek: sz=4,2 cm, m=7,5 cm, v=0,9 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

104. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (13. tábla 12)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.18.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán azonosíthatatlan díszítőelem részlete található. Ettől jobbra egy közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) van.

Méretetek: sz=6,7 cm, m=6,1 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

105. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (12. tábla 18)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.24.

Leírás: A töredéken egy férfi balra néző maszkjának (KISS 1946–48, H. 33) részlete látható.

Méretetek: sz=2,8 cm, m=2,7 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

106. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.46, 91, 102, 148.

Leírás: A peremsáv alatt spirálmotívumokból (GABLER–KELLNER 1993, W 145) álló fríz részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy balra lépő *cucullatus* (GABLER–KELLNER 1993, W 117) lábainak és köpenyének részlete található. Tőle jobbra egy jobbra futó *bestiarius* (GABLER–KELLNER 1993, W 110) lábainak részletei láthatóak. Ettől jobbra vertikális *metopéosztó* elemként egymás alatt három nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) található. A következő *metopéban* egy jobbra lépő szarvasmarha (GABLER–KELLNER 1993, W 128) részlete látható. A képmezőt alul nyolcszirmú rozettákból (GABLER–KELLNER 1993, W 150) álló fríz zárja le.

Méretetek: sz=10,5 cm, m=9,5 cm, v=0,6 cm, á=17 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

107. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke* (12. tábla 19, 15. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.83.

Leírás: A peremsávon egy töredékes SAC[...] olvasatú bélyeg található. Ez alatt meghatározhatatlan típusú tojásfüzér részlete látható.

Méretetek: sz=3,6 cm, m=3,9 cm, v=0,5 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Saciro IV.

Keltezés: Severus-kor.

108. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.98–99, 114, 116.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező felső részén egymás mellett három, közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) részlete található. Ezek alatt a töredék bal oldalán egy balra néző, jobb kezében kalapácsot, baljában fogót tartó Vulcanus (KELLNER 1981, W 6) fejének és fogójának részlete látható. Tőle jobbra egy jobb kezében lándzsát, baljában pedig kardot tartó, balra néző, álló, ruhátlan katona (KELLNER 1981, W 12) testének és lándzsájának részlete található.

Méretetek: sz=8,6 cm, m=9,9 cm, v=0,7 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

109. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.101.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egymás mellett két ötkaréjú levél (GABLER–KELLNER 1993, W 138) részlete található.

Méretetek: sz=6,7 cm, m=5,1 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

110. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.103.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható. A képmezőben egy férfi balra néző maszkjának (KISS 1946–48, H. 33) részlete látható.

Méretetek: sz=5,5 cm, m=4,7 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

111. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.107.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy lefelé nyitott ketős félkörív (KELLNER 1981, W 59) részlete található,

amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív. Ez alatt egy *astragalosra* (KELLNER 1981, W 50) felfüggesztett, balra nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 61) részlete látható. Tőlük jobbra egy újabb *astragalosra* (KELLNER 1981, W 50) felfüggesztett, balra nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 61) részlete található. Mindezekről jobbra egy balra repülő madár (KELLNER 1981, W 42) részlete látható.

Méretetek: sz=10,2 cm, m=8 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

112. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.125.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egymás mellett két, lefelé nyitott, kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív.

Méretetek: sz=5,2 cm, m=3,2 cm, v=1 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

113. Drag. 37 formájú tál reliefdíszes oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.146.

Leírás: A töredék bal oldalán feltehetően egy jobb kezében lándzsát, baljában pedig kardot tartó balra néző, álló, ruhátlan katona (KELLNER 1981, W 12) lábainak részlete látható. Tőle jobbra, a képmező alján egy közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) található. Ettől jobbra, a töredék felső részén egy jobbra lépő, féloszlop mellett álló Venus (KELLNER 1981, W 2) lábainak és az oszlopnak részlete látható. Tőle jobbra, a képmező alján egy újabb, közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=6,3 cm, m=4,4 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus, Venerius vagy Luppó alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

114. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.147.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy jobbra futó vaddisznó (GABLER–KELLNER 1993, W 127) fejének és mellső lábainak részlete található. Tőle jobbra egy vertikális, felfelé elvékonyodó, hosszúkás levél (GABLER–KELLNER 1993, W 143) látható. Ezekről jobbra egy balra lépő, kezében pálcát tartó alak (GABLER–KELLNER 1993, W 114) részlete található. A képmezőt alul horizontális vonal zárja le.

Méretetek: sz=5,6 cm, m=5,8 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

115. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (12. tábla 20)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.7.

Leírás: A töredéken egy balra futó, ruhátlan *bestiarius* (GABLER–KELLNER 1993, W 109) részlete látható.

Méretetek: sz=2,7 cm, m=2,6 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

116. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.114.

Leírás: A töredék bal oldalán egy kettős ívű medaillon (KELLNER 1981, W 66) részletében egy balra néző, kontyot viselő női büszt (KELLNER 1981, W 23) részlete látható. Ezekről jobbra, két végén egy-egy *astragalosra* (KELLNER 1981, W 50) felfüggesztett, felfelé nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 64) részletében egy közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) részlete található.

Méretetek: sz=6,6 cm, m=4,1 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Comitialis csoport (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

117. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.122.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező felső részén egy közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) részlete található. Ez alatt feltehetően egy balra néző, jobb kezében kalapácsot, baljában fogót tartó Vulcanus (KELLNER 1981, W 6) fogójának részlete látható.

Méretetek: sz=3,9 cm, m=2,3 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Comitialis csoport (Luppó alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

118. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.11.

Leírás: A töredéken egy balra néző, kiterjesztett szárnyú sas (GABLER–KELLNER 1993, W 134) jobb szárnyának, testének, faroktollának és lábainak részlete látható. Másodlagosan égett.

Méretetek: sz=5,6 cm, m=3,6 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

119. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.12.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal olda-

lán egy balra ugró nyúl (GABLER–KELLNER 1993, W 130) testének és hátsó lábainak részlete található. Tőle jobbra egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 146) részlete látható.

Méretetek: sz=4,7 cm, m=5,1 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

120. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.40.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy medaillon (KELLNER 1981, W 68) részlete található. Tőle jobbra egymás alatt két, közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) látható. Ezekből jobbra egy újabb medaillon (KELLNER 1981, W 68) részletében egy jobbra lépő madár (KELLNER 1981, W 41) farktollának részlete található.

Méretetek: sz=4,7 cm, m=4,3 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

121. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.64.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy jobbra lépő madár (KELLNER 1981, W 41) részlete található. Tőle jobbra egy jobbra ugró szarvas (KELLNER 1981, W 32) részlete látható.

Méretetek: sz=5,6 cm, m=4,6 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

122. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.65.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 11) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy balra néző, kettős sípon játszó alak (GABLER–KELLNER 1993, W 118) részlete található.

Méretetek: sz=4,5 cm, m=4,1 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

123. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.128.

Leírás: A töredék középső részén egy oszlop (KISS 1946–48, H. 74) részlete látható. Ettől jobbra feltehetően egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 146) részlete található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=4,4 cm, m=3,5 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

124. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.49.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 11) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy felfelé nyitott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 159) részletében egy ötkaréjú levél (GABLER–KELLNER 1993, W 138) részlete található. Mindezekből jobbra, a képmező alsó részén egy kis méretű, íves levél (GABLER–KELLNER 1993, W 140) látható. Ettől jobbra egy újabb felfelé nyitott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 159) részletében egy balra néző, kettős sípon játszó alak (GABLER–KELLNER 1993, W 118) található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=7 cm, m=4,7 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

125. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.51.

Leírás: A peremsávon olvashatatlan bélyeg részlete található. A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 11) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy *astragalosra* (GABLER–KELLNER 1993, W 154) felfüggesztett, felfelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív. Alatta egy újabb, felfelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete látható, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív. Ezekből jobbra egy *astragalosra* (GABLER–KELLNER 1993, W 154) felfüggesztett, balra nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív. Tőle jobbra egy újabb, balra nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív.

Méretetek: sz=4,4 cm, m=6,4 cm, v=0,5 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

126. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (13. tábla 13)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.18.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le.

Méretetek: sz=5,2 cm, m=3 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye.

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

127. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.046.5.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vo-

nal zár le. A képmezőben egy álló, lefelé néző *satyr* (KELLNER 1981, W 8) fejének, jobb karjának és felsőtestének részlete található.

Méretetek: sz=6,6 cm, m=5,8 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

128. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (13. tábla 14)
Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.31.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1) részlete látható. A képmező jobb oldalán két végén egy-egy *astragalosra* (KELLNER 1981, W 50) felfüggesztett, lefelé nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 61) részlete található. Ez alatt egy jobbra néző, táncoló harcos (KELLNER 1981, W 15) látható. Ezekről jobbra, a képmező felső részén feltehetően egy bal oldalra nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 64) található. Mindezekről jobbra feltehetően egy vertikálisan elhelyezett keskeny pálmalevél (KELLNER 1981, W 48 vagy W 49) részlete van. Ettől jobbra, a képmező felső részén feltehetően egy jobboldalra nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 64) részlete található. Tőlük jobbra egy újabb *astragalosra* (KELLNER 1981, W 50) felfüggesztett, lefelé nyitott félkörív (KELLNER 1981, W 61) részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=6,5 cm, m=5,4 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus alsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

129. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.168.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egy jobbra vágatató, lovon ülő lovas (GABLER–KELLNER 1993, W 106) fejének, felsőtestének, illetve jobb karjának részlete található. Részben másodlagosan égett.

Méretetek: sz=8,2 cm, m=5,7 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

130. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.170–178.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán, egymás alatt két balra néző páva (GABLER–KELLNER 1993, W 135) található. Tőlük jobbra egy vertikális, nagy méretű négyszögletes szemekből álló *metopéosztó* elem (GABLER–KELLNER 1993, W 173) látható, amelynek felső és alsó végén egyaránt egy-egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) van. Mindezekről jobbra, a képmező alsó részén egy újabb balra néző páva (GABLER–KELLNER 1993, W 135) található. Tőle jobbra egy újabb vertikális, nagy méretű négyszögletes szemekből

álló *metopéosztó* elem (GABLER–KELLNER 1993, W 173) részlete látható, amelynek alsó végén egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) van. Mindezekről jobbra, a képmező alsó részén egy újabb balra néző páva (GABLER–KELLNER 1993, W 135) lábainak részlete található. A képmezőt alul dupla horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=11,6 cm, m=9,4 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

131. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.171.

Leírás: A töredék bal oldalán egy kannelúrázott féloszlop (GABLER–KELLNER 1993, W 187) részlete látható. Ettől jobbra *metopéosztó* elemként egy vertikális, vékony ferde bordákból álló díszléc (GABLER–KELLNER 1993, W 199) részlete található. Mindezekről jobbra egy álló, jobbra néző, jobb könyökével oszlopra támaszkodó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 175) részlete látható.

Méretetek: sz=3,7 cm, m=3 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Onniorix.

Keltezés: Kr. u. 210–233.

132. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.178.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) részlete található. Ettől jobbra egy balra néző, fekvő párdúc (GABLER–KELLNER 1993, W 124) hátsó lábának és farkának részlete látható. Tőle jobbra egy vertikális, nagy méretű négyszögletes szemekből álló *metopéosztó* elem (GABLER–KELLNER 1993, W 173) részlete található, amelynek felső és alsó végén egyaránt egy-egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) van. Mindezekről jobbra egy újabb balra néző, fekvő párdúc (GABLER–KELLNER 1993, W 124) látható. Ettől jobbra egy újabb vertikális, nagy méretű négyszögletes szemekből álló *metopéosztó* elem (GABLER–KELLNER 1993, W 173) részlete található, amelynek felső és alsó végén egyaránt egy-egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) van. A képmezőt alul dupla horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=10,6 cm, m=7,5 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

133. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.182.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 11) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy balra néző, kettős sípon játszó alak (GABLER–KELLNER 1993, W 118) részlete található. Tőle jobbra két

diagonálisan elhelyezett, egymás felé tartó, nagy méretű négyszögletes szemekből álló *metopéosztó* elem (GABLER–KELLNER 1993, W 173) részlete látható. Ezek alatt egy spirálmotívum (GABLER–KELLNER 1993, W 145) vagy egy kis méretű, két koncentrikus körből álló díszkorong (GABLER–KELLNER 1993, W 147) részlete található.

Méretetek: sz=5,7 cm, m=6,2 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

134. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.193.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 11) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egy öt-karjús levél (GABLER–KELLNER 1993, W 138) részlete található.

Méretetek: sz=4,7 cm, m=4,2 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

135. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.39.

Leírás: A töredék bal oldalán egy balra futó, nagy méretű kutya (GABLER–KELLNER 1993, W 131) hátsó lábainak és farkának részlete látható. Ettől jobbra egy balra futó nyúl (GABLER–KELLNER 1993, W 130) részlete található. A képmezőt alul horizontális vonal zárja le.

Méretetek: sz=3,6 cm, m=4,7 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

136. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.67.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1) részlete látható.

Méretetek: sz=15,7 cm, m=7,9 cm, v=0,7 cm, á=25,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

137. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.89.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy jobbra futó *bestiarius* (GABLER–KELLNER 1993, W 110) részlete található. Tőle jobbra egy jobbra vágató lovas (GABLER–KELLNER 1993, W 106) részlete látható.

Méretetek: sz=7,2 cm, m=5,5 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

138. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.94.

Leírás: A töredék bal oldalán egy vertikális, vékony ferde bordákból álló díszléc (GABLER–KELLNER 1993, W 199) részlete látható. Ettől jobbra egy kannelúrozott féloszlop (GABLER–KELLNER 1993, W 187) részletén egy gyümölcsöskosár (GABLER–KELLNER 1993, W 182) részlete található. Ezekből jobbra egy újabb vertikális, vékony ferde bordákból álló díszléc (GABLER–KELLNER 1993, W 199) részlete látható. Mindezekből jobbra egy bizonytalanul azonosítható, jobbra néző alak feje található, amely egy ruhás szónok (GABLER–KELLNER 1993, W 174) vagy egy könyökével oszlopra támaszkodó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 175) részlete lehet.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=2,4 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Onniorix.

Keltezés: Kr. u. 210–233.

139. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.96.

Leírás: A töredék bal oldalán egy jobb kezében lándzsát, baljában pedig kardot tartó, balra néző, álló, ruhátlan katona (KELLNER 1981, W 12) lábfejeinek részlete látható. Tőle jobbra egy hét lyukkal díszített korongrozetta (KELLNER 1981, W 55) található. Mindezekből jobbra egy álló, botot tartó, feltehetően Amazonként azonosítható alak (KELLNER 1981, W 17) lábainak részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=3,9 cm, m=2,6 cm, v=0,3 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus vagy Lупpo alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

140. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.112.

Leírás: A töredék felső részén egy felfelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete látható, amelynek külső része bordázott, belső része sima félkörív. Alatta egy újabb felfelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima. Tőle jobbra egy *astragalosra* (GABLER–KELLNER 1993, W 154) felfüggesztett, újabb felfelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete látható, amelynek külső része bordázott, belső része sima. Mindezek alatt, a töredék bal oldalán egy újabb *astragalos* (GABLER–KELLNER 1993, W 154) részlete található. Tőle jobbra egy újabb felfelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete látható, amelynek külső része bordázott, belső része sima. Ettől jobbra egy újabb *astragalos* (GABLER–KELLNER 1993, W 154) részlete található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=5,6 cm, m=3,5 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

141. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.113.

Leírás: A töredéken egy jobbba néző, álló, jobb kezében lefelé fordított lándzsát, baljában kör alakú pajzsot tartó, sisakot és *peplos* viselő Minerva (KELLNER 1981, W 1) fejének, jobb kezének, lándzsájának, felsőtestének és a bagolynak a részlete látható.

Méretetek: sz=4,1 cm, m=3,6 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus vagy Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

142. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.127.

Leírás: A töredék bal oldalán egy kannelúrázott féloszlop (GABLER–KELLNER 1993, W 187) részlete látható. Ettől jobbra *metopéoszto* elemként egy vertikális, vékony ferde bordákból álló díszléc (GABLER–KELLNER 1993, W 199) részlete található. Mindezeketől jobbra egy álló, jobbra néző, jobb könyökével oszlopra támaszkodó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 175) részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=4,5 cm, m=4,6 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Onniorix.

Keltezés: Kr. u. 210–233.

143. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.141.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1) részlete látható.

Méretetek: sz=3,3 cm, m=5,1 cm, v=0,8 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

144. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.158.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben egy álló, jobbában tükröt, baljában leplet tartó Venus (GABLER–KELLNER 1993, W 102) fejének, jobb karjának és felsőtestének részlete található.

Méretetek: sz=3,6 cm, m=4 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

145. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (13. tábla 15)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.10.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező felső részén, egymás mellett, egy sorban négy, kissé szögletes, rácsozott korong (GABLER–KELLNER 1993, W 148) található. Ez alatt egy ötkarú levél (GABLER–KELLNER 1993, W 138), valamint egy inda részlete látható.

Méretetek: sz=6 cm, m=5,1 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

146. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke* (14. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.13.

Leírás: A töredék jobb oldalán azonosíthatatlan díszítőelem található. Ettől jobbra egy ötkarú levél (GABLER–KELLNER 1993, W 138) részlete látható.

Méretetek: sz=3,5 cm, m=3,1 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

147. *Drag. 37 formájú tál peremtöredéke* (14. tábla 16)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.14–15, 19.

Leírás: A peremsáv alatt meghatározhatatlan típusú tojásfüzér részlete látható. A képmező bal oldalán egy lefelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima. Ettől jobbra egy újabb, hasonló típusú, lefelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete látható. Ez alatt egy balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) részlete található.

Méretetek: sz=5,7 cm, m=7,1 cm, v=0,5 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

148. *Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke*

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.16.

Leírás: A töredék bal oldalán egy lefelé nyitott kettős, külső részén bordázott, belső részén sima félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete alatt egy balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) részlete látható. Az alak lábától jobbra, a képmező alján egy jobbra lépő madár (GABLER–KELLNER 1993, W 136) részlete található. Mindezeketől jobbra, a töredék felső részén egy újabb, lefelé nyitott kettős, külső részén bordázott, belső részén sima félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete alatt egy újabb balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) részlete látható. Az alak lábától jobbra, a képmező alján egy újabb jobbra lépő madár (GABLER–KELLNER 1993, W 136) található. Tőlük jobbra, a töredék felső részén egy újabb lefelé nyitott kettős, külső részén bordázott, belső részén sima félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete alatt egy újabb balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) testének részlete látható. Az alak lábától jobbra, a képmező alján egy szárral ellátott levélkehely (GABLER–KELLNER 1993, W 153) található. Mindezeketől jobbra, a töredék felső részén egy újabb balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) testének részlete látható. Az alak lábától jobbra, a képmező alján egy újabb jobbra lépő madár (GABLER–KELLNER 1993, W 136) található. Ettől jobbra, a töredék felső részén egy újabb balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) lábainak rész-

lete látható. Az alak lábától jobbra, a képmező alján egy szárral ellátott levélkehely (GABLER–KELLNER 1993, W 153) található. Ettől jobbra, a töredék felső részén egy újabb balra lépő birkózó (KELLNER 1981, W 16) lábainak részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja.

Méretetek: sz=14,5 cm, m=5,1 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

149. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.17.

Leírás: A töredék bal oldalán egy oszlop (KISS 1946–48, H. 74) részlete található. Tőle jobbra egy négyágú csillag (GABLER–KELLNER 1993, W 149) látható. Felette azonosíthatatlan díszítőelem van. Mindezek-től jobbra egy újabb oszlop (Kiss 19446–48, H. 74) részlete található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=4,3 cm, m=3,2 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

150. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.18.

Leírás: A töredék felső részén tojásfüzér (feltehetően GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy lefelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima. Ettől jobbra egy újabb, ehhez hasonló, lefelé nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete látható.

Méretetek: sz=2,2 cm, m=2,3 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

151. Drag. 37 formájú tál peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.050.32.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben azonosíthatatlan díszítőelem részlete található.

Méretetek: sz=5,8 cm, m=7 cm, v=0,8 cm, á=nem szerkeszthető ki.

Westerndorf, Comitialis műhelye.

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

152. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (14. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.23.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy közepén ponttal ellátott, két koncentrikus körből álló díszkorong (KELLNER 1981, W 56) részlete található. Tőle jobbra egy kettős ívű medaillon (KELLNER 1981, W 66 vagy W 67) részlete van.

Méretetek: sz=3,4 cm, m=3,6 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

153. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (14. tábla 17)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.25.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán egy lefelé nyitott, bordázott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 157) részlete található. Ennek jobb oldalát egy újabb lefelé nyitott, bordázott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 157) részlete metszi.

Méretetek: sz=4,6 cm, m=8,3 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

154. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke (14. tábla 18)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.56.

Leírás: A töredék bal oldalán feltehetően egy felfelé nyitott, bordázott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 160 vagy 162) részlete látható. Ettől jobbra, a töredék felső részén egy inda részletének végén elhelyezett tojásfüzérelem (GABLER–KELLNER 1993, W E 13) található. Ez alatt pedig egy újabb inda részletének végén egy lekerekített sarkú, háromszög alakú, bordázott szélű levél (GABLER–KELLNER 1993, W 142) látható. A töredék alsó részén azonosíthatatlan díszítőelem részlete van.

Méretetek: sz=7,4 cm, m=4,8 cm, v=0,9 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

155. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.57.

Leírás: A töredék bal oldalán indák részletei láthatóak. Ezek-től jobbra feltehetően egy felfelé nyitott, bordázott félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 160 vagy 162) részlete található.

Méretetek: sz=3 cm, m=2,7 cm, v=0,9 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

156. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.205.

Leírás: A töredék középső részén egy oszlop (KISS 1946–48, H. 74) részlete található. Tőle jobbra feltehetően egy nyolcszirmú rozetta (GABLER–KELLNER 1993, W 150) részlete látható. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=4,8 cm, m=2,9 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

157. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.244.

Leírás: A töredéken egy ötkaréjú levél (GABLER–KELLNER 1993, W 138) részlete látható.

Méretetek: sz=2,5 cm, m=2,1 cm, v=0,3 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

158. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.079.10.

Leírás: A töredéken egy jobb kezében lándzsát, baljában pedig kardot tartó, balra néző, álló, ruhátlan katoná (KELLNER 1981, W 12) testének és lándzsájának részlete látható.

Méretetek: sz=3,2 cm, m=2,9 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye.

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

159. Drag. 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.085.8.

Leírás: A töredéken egy álló, balra néző, sisakot viselő, jobbajával lándzsára támaszkodó, baljában kardot tartó Mars (KELLNER 1981, W 5) lábainak és lándzsájának részlete található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretetek: sz=3,7 cm, m=3,2 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Comitialis-műhelye (Erotus, Luppó vagy Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

160. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.022.4.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben azonosíthatatlan díszítőelem részlete található.

Méretetek: sz=2,8 cm, m=3 cm, v=0,7 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

161. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke (14. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.009.26.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 9) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben feltehetően egy vertikálisan elhelyezett, lekerekített végű, kettős fogazott lécs (GABLER–KELLNER 1993, W 169) részlete található.

Méretetek: sz=2,6 cm, m=2,4 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

162. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.050.39.

Leírás: A töredék bal oldalán egy frontálisan ábrázolt büszt (GABLER–KELLNER 1993, W 120) részlete látható. Ettől jobbra feltehetően egy oszlop (Kiss, H. 74) részlete található.

Méretetek: sz=3,8 cm, m=2,8 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

163. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke (14. tábla 4, 15. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.68.

Leírás: A peremsávon töredékes [..]IAN-F bélyeg található. Ez alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1 vagy W E 2) részlete látható.

Méretetek: sz=2,7 cm, m=1,8 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye.

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

164. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.17.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 1) részlete látható. A képmezőben egy kettős ívű medaillon (KELLNER 1981, W 66 vagy W 67) részlete található.

Méretetek: sz=2,8 cm, m=2,6 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Erotus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

165. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.19.

Leírás: A töredéken egymás mellett két, balra nyitott kettős félkörív (GABLER–KELLNER 1993, W 151) részlete található, amelynek külső része bordázott, belső része sima.

Méretetek: sz=3,8 cm, m=1,2 cm, v=0,4 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

166. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke (14. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.58.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KELLNER 1981, W E 2) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmező bal oldalán feltehetően egy jobbra lépő madár (KELLNER 1981, W 41) fejének részlete található. Ettől jobbra egy balra repülő madár (KELLNER 1981, W 42) részlete látható.

Méretetek: sz=3,2 cm, m=3 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Comitialis műhelye (Decminus alcsoport).

Keltezés: Kr. u. 175/180–210.

167. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.55.

Leírás: A töredék bal oldalán azonosíthatatlan állat részlete található. Ettől jobbra egy jobbra lépő szarvasmarha (GABLER–KELLNER 1993, W 128) farkának és lábainak részlete látható. Alatta egy lefelé nyitott kapu (GABLER–KELLNER 1993, W 152) részlete található.

Méretetek: sz=6,1 cm, m=3,3 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

168. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.048.9.

Leírás: A töredék bal oldalán egy oszlop (KISS 1946–48, H. 74) részlete látható. Ettől jobbra egy frontálisan ábrázolt büszt (GABLER–KELLNER 1993, W 120) részlete található.

Méretek: sz=3,5 cm, m=2,1 cm, v=0,8 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

169. Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.097.394.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (GABLER–KELLNER 1993, W E 10) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le.

Méretek: sz=3,1 cm, m=3,2 cm, v=0,6 cm.

Westerndorf, Helenius.

Keltezés: Severus-kor.

*Díszítetlen töredék**170. Drag. 32 formájú tányér aljtöredéke* (14. tábla 12)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.010.5.

Leírás: Belső felületén egy égetés előtt bekarcolt X részlete látható.

Méretek: sz=2,9 cm, m=4,4 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf.

Keltezés: késő Antoninus-kor–Severus-kor.

*Pfaffenhofen**171. Drag. 37 formájú tál reliefdíszes oldaltöredéke* (14. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.024.7.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KISS 1946–48, D. 3) részlete látható. A képmezőben egymás mellett két gyöngyör (FÖLZER 1913, 830) részlete található.

Méretek: sz=2,9 cm, m=3,1 cm, v=0,5 cm.

Pfaffenhofen, Dicanus-kör.

Keltezés: Kr. u. 3. század középső harmada.

172. Drag. 37 formájú tál reliefdíszes oldaltöredéke (13. tábla 19)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.22.

Leírás: A töredéken egymás mellett két gyöngyör (FÖLZER 1913, 830) részlete látható.

Méretek: sz=4 cm, m=2,5 cm, v=0,5 cm.

Pfaffenhofen, Dicanus-kör.

Keltezés: Kr. u. 3. század középső harmada.

173. Drag. 37 formájú tál reliefdíszes oldaltöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.545.

Leírás: A töredék bal oldalán egy hétszirmú rozetta (KELLNER 1964, Pf. 21) részlete látható. Ettől jobbra két egymást metsző gyöngyör (FÖLZER 1913, 830) részlete található. A képmezőt alul horizontális sáv zárja le.

Méretek: sz=4,9 cm, m=3,3 cm, v=0,7 cm.

Pfaffenhofen, Dicanus-kör.

Keltezés: Kr. u. 3. század középső harmada.

174. Drag. 37 formájú tál reliefdíszes oldaltöredéke (14. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.252.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KISS 1946–48, D. 3) részlete látható, amelyet alul horizontális vonal zár le. A képmezőben feltehetően két darab dízléc (KELLNER 1964, Pf. 16) találhatóak.

Méretek: sz=3,3 cm, m=3,4 cm, v=0,5 cm.

Pfaffenhofen, Dicanus-kör.

Keltezés: Kr. u. 3. század középső harmada.

175. Drag. 37 formájú tál reliefdíszes peremtöredéke

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.26, 31, 33, 36, 41.

Leírás: A peremsáv alatt tojásfüzér (KISS 1946–48, D. 3) részlete látható. A képmező bal oldalán egy balra futó kutya (KELLNER 1964, Pf. 31) hátsó lábainak és farkának részlete található. Tőle jobbra, egymás alatt két kagyló (FÖLZER 1913, 706) látható. Ezekből jobbra, egy gyöngyör (FÖLZER 1913, 830) részletében egy újabb kagyló (FÖLZER 1913, 706) található. Ettől jobbra, egymás alatt két kis rozetta (KELLNER 1964, Pf. 22) látható. Mindezekből jobbra egy férfi (Karnitsch 1953, Taf. 101. 16) részlete található. Tőle jobbra, egymás alatt két kis rozetta (KELLNER 1964, Pf. 22) részlete látható. Ezekből jobbra egy balra futó kutya (KELLNER 1964, Pf. 31) mellső lábainak és orrának részlete található.

Méretek: sz=20,3 cm, m=11,5 cm, v=0,8 cm, á=25 cm.

Pfaffenhofen, Dicanus-kör.

Keltezés: Kr. u. 3. század középső harmada.

*Bélyegek**Közép-Gallia**176. Drag. 33 formájú pohár aljtöredéke* (15. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.195.

Leírás: A *paropsis* töredékének belső felületén töredékes *PA·TR[...]* bélyeg látható.

Méretek: sz=3,6 cm, m=3,3 cm, v=0,5 cm.

Közép-Gallia, Patricius..

Keltezés: Kr. u. 2. század első fele.

*Rheinzabern**177. Drag. 32 formájú tányér talpgyűrűtöredéke* (15. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.136.

Leírás: Az alj belső felületén *MATERNVSFECIT* bélyeg található.

Méretek: h=14,3 cm, sz=10,6 cm, m=3,3 cm, v=0,8 cm, á=10,5 cm.

Rheinzabern, Maternus.

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–3. század eleje.

178. *Drag. 32 formájú tányér talpgyűrűtöredéke* (15. tábla 9)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.49.

Leírás: Az alj belső felületén feltehetően *VNIVSFEC* bélyeg található. Külső felületén pedig égetés után bekarcolt *N* graffito látható.

Méretetek: h=14,5 cm, sz=11,3 cm, m=2,8 cm, v=0,7 cm, á=12,5 cm.

Rheinzabern, Iunius.

Keltezés: Kr. u. 170–3. század eleje.

179. *Feltehetően Drag. 32 formájú tányér aljtöredéke* (15. tábla 10)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.013.14.

Leírás: A töredék belső felületén [...] *JELI* [...] bélyeg töredéke található.

Méretetek: sz=3,7 cm, m=4,4 cm, v=0,6 cm.

Rheinzabern, Fidelis.

Keltezés: Kr. u. 2. század vége.

180. *Drag. 32 formájú tányér aljtöredéke* (15. tábla 11)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.24.

Leírás: Az alj belső felületén töredékes *PROCLINVS* bélyeg található.

Méretetek: h=8,8 cm, sz=7,2 cm, m=1,2 cm, v=0,8 cm.

Rheinzabern, Proclinus.

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–3. század.

181. *Drag. 33 formájú pohár aljtöredéke* (15. tábla 12)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.4.

Leírás: A *paropsis* töredékének belső felületén [...] *ICTO* [...] (RICKEN–FISCHER 1963, b típus) bélyeg töredéke található.

Méretetek: sz=2,7 cm, m=2,7 cm, v=1 cm.

Rheinzabern, Victorinus.

Keltezés: Severus-kor.

Westerndorf

182. *Drag. 30 vagy 37 formájú tál oldaltöredéke* (15. tábla 13)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.041.143.

Leírás: Külső felületén töredékes *RIPANV* [...] olvasatú bélyeg látható.

Méretetek: sz=5,5 cm, m=1,6 cm, v=0,5 cm.

Westerndorf, Ripanus.

Keltezés: Severus-kor.

183. *Drag. 32 formájú tányér talpgyűrűtöredéke* (15. tábla 14)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.146.

Leírás: Az alj belső felületén *TA* [...] *JACVS* bélyeg töredéke található.

Méretetek: h=8,6 cm, sz=9,4 cm, m=2,9 cm, v=0,9 cm, á=11 cm.

Westerndorf, Tarvacus.

Keltezés: Kr. u. 180–233.

184. *Drag. 33 formájú pohár talpgyűrűtöredéke* (15. tábla 15)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.5.

Leírás: Az alj belső felületén töredékes *VICT* [...] olvasatú bélyeg látható.

Méretetek: h=6,2 cm, sz=4,1 cm, m=4,5 cm, v=0,7 cm, á=6 cm.

Westerndorf, Victorinus.

Keltezés: Severus-kor.

Pfaffenhofen

185. *Drag. 32 formájú tányér aljtöredéke* (15. tábla 16)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.42.

Leírás: Belső felületén töredékes [...] *JELIVS* [...] bélyeg látható.

Méretetek: sz=6 cm, m=4,8 cm, v=0,6 cm.

Pfaffenhofen, Aurelius.

Keltezés: Kr. u. 3. század középső harmada.

AMPHORÁK

Komárom–Szőny, Vásártéren 2014-ben hét karakterisztikus *amphoratöredék* került elő.

Kapitän 2

Két fültöredék sorolható a *Kapitän 2* típusba (1–2) (16. tábla 1–2). Az *amphoratípus* formája alapján ezekben az edényekben valószínűleg bort tárol-

tak.⁸⁶ Korábban csak az volt ismert, hogy ezeket az *amphorákat* az Égeikum térségében készítették.⁸⁷ Ma már azonban erősen feltételezhető, hogy Kos szigetén volt a gyártóközpontjuk,⁸⁸ továbbá műhelyek valószínűsíthetőek a Kis-Maiandros völgyében, Ephesos környékén és Samos szigetén.⁸⁹ P. Reynolds szerint a Krím-félszigettől nyugatra, a Fekete-tenger partvidékén is gyártották őket.⁹⁰

⁸⁶ PANELLA 1973, 559; KEAY 1984, 137.

⁸⁷ PEACOCK–WILLIAMS 1986, 193.

⁸⁸ PANELLA 1973, 598–599; PANELLA 1986, 617; KEAY 1984, 137.

⁸⁹ BEZECZKY 2013, 149.

⁹⁰ REYNOLDS 2010, 72, 109, 257, 261.

A késő császárkorban a Római Birodalomban az egyik legkedveltebb, legtöbb helyre szállított bor a Kapitän 2 típusú *amphorákban* tárolt volt.⁹¹ Pannoniában a borostyánkőút menti és a provincia belsejében található településekről előkerültek Kapitän 2 *amphoraleletek* (Gorsium, Poetovio, Scarbantia), de forgalmuk a *limes* mentén jelentősebb volt (Vindobona, Carnuntum, Aquincum, Matrica, Intercisa, Mursa, Sirmium). Pannoniai importjuk a markomann háborúk után, a Severus-korban kezdődött, a provinciában előkerült töredékek többsége erre az időszakra keltezhető,⁹² a brigetiói *amphoraleletek* is beleillenek ebbe az időintervallumba a *terra sigillata* töredékek alapján.

Dressel 24/Zeest 90

Brigetióban a megelőző évek ásatásai során talált Dressel 24/Zeest 90 típusú *amphoraleletek* számát gyarapítja két előkerült töredék (3–4) (16. tábla 3–4), a korábbi évek ásatásai során lelt *amphorák* legnagyobb része is ebbe a típusba tartozik.⁹³ Alapvetően olívaolajat szállítottak ezekben az edényekben.⁹⁴

Az *amphorák* gyártási helyei nem ismertek teljesen, valószínűleg az Égeikum területén és Kis-Ázsia partvidékén állították elő őket.⁹⁵ Chios–Erythrai–Kyme zónájából publikáltak műhelyt.⁹⁶

Pannonia provinciában a *limes* menti városokban (Brigetio,⁹⁷ Aquincum,⁹⁸ Intercisa⁹⁹) Hadrianus uralkodása alatt kezdődött meg az *amphorákban* tárolt olívaolaj importja, de nagy mennyiségű behozattal a markomann háborúk után lehet számolni.¹⁰⁰ A polgárvárosban a 3. század közepére keltezhető rétegekből kerültek elő a legkésőbbi Dressel 24/Zeest 90 *amphorák*.¹⁰¹

Dressel 7–11

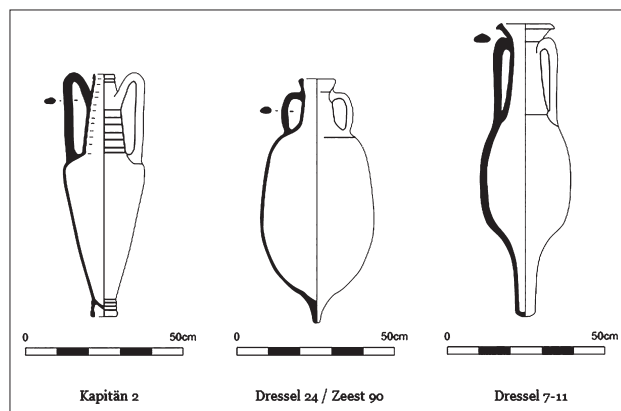
A római konyhaművészet elengedhetetlen részét képezték a különböző halszósok. Több fajtáját ismerjük (*garum*, *liquamen*, *salsamenta*, *muria* és *hallex*), amelyeket többek között Dressel 7–11 típusú *amphorákban* szállítottak a Római Birodalom tartományába. A jelen írásban bemutatott leletanyagból egy töredék sorolható ebbe a típusba (5) (16. tábla 5).

Ezeket az edényeket számtalan műhelyben készítették a mai Kelet- és főleg Dél-Spanyolországban.¹⁰² Nagyobb volumenű gyártás folyt Baetica és Tarraconensis provinciákban (Cádizi-öböl és Gibraltár környéke).¹⁰³ A *Vetus Salinában* talált Dressel 7–11 *amphorák* anyagszerkezete megegyezik a Cádizi-öböl műhelyeinek termékeivel.¹⁰⁴ Egy szintén halszószt (*garumot*) tartalmazó, poetoviói, festett felirattal ellátott edény anyagában pedig hasonlóságot mutat a carteiai *amphorákkal*.¹⁰⁵ Ezeknek a műhelyeknek a gyártmányai biztosan eljutottak Pannoniába,¹⁰⁶ így lehetséges, hogy a most bemutatott brigetiói töredék is innen származik. További anyagvizsgálatok szükségesek ennek megállapítására.

Ezeket az edényeket a késő Augustus kor és a 2. század közepe között gyártották. Pannoniába a bennük lévő jó minőségű halszószt az 1. század közepétől kezdve szállították.¹⁰⁷ A most ismertetett töredék a Flavius-kor és a 2. század első negyede között került Brigetióba.

Nem azonosított töredékek

Két *amphoraleletet* nem sikerült típushoz kötni (6–7) (16. tábla 6–7). A fültöredék (6) világos vörösbarna színű, nagyon halvány barna bevonattal rendelkezik, törésfelületén nagyon sok pórust, nagy méretű fehér, vörös és barna színű összetevőt lehet

2. kép: A 2014-ben előkerült amphoratöredékek típusai
Abb. 2: Typen der Amphorafragmente aus dem Jahre 2014

⁹¹ KAPITÄN 1972, 243–252.

⁹² BEZECZKY 2005, 44.

⁹³ NAGY 2015, 160.

⁹⁴ OPAIT–TSARAVOPOULOS 2011, 303.

⁹⁵ OPAIT–TSARAVOPOULOS 2010, 26.

⁹⁶ OPAIT–TSARAVOPOULOS 2011, 276–280.

⁹⁷ KELEMEN 1993, 46–47.

⁹⁸ HÁRSHEGYI 2004, 116–118; HÁRSHEGYI 2008, 174;

HÁRSHEGYI 2009, 64; KELEMEN 1993, 46–47.

⁹⁹ KELEMEN 1993, 46–47.

¹⁰⁰ HÁRSHEGYI 2009, 64.

¹⁰¹ NAGY 2015, 160.

¹⁰² PEACOCK–WILLIAMS 1986, 118.

¹⁰³ PEACOCK 1974, 232–243.

¹⁰⁴ BEZECZKY 1990, 97.

¹⁰⁵ BEZECZKY 1993, 244.

¹⁰⁶ A pannoniai leletek összefoglalása: BEZECZKY 2000, 1360–1361.

¹⁰⁷ BEZECZKY 2000, 1359–1360.

észrevenni. Az aljtöredékhez (7) tartozó edényt jó minőségű agyagból készítették, a lelet világosvörös színű, kevés mészköszemcsét és kis méretű fehér öszszetevőt tartalmaz.

Összegezve elmondható, hogy a leletek jól beleilleszkednek a korábbi évek ásatásai során előkerült *amphorák* típusaiba (Kapitän 2, Dressel 24/Zeast

90, Dressel 7–11). (2. kép) A leletek beleillenek abba az *amphoraforgalomból* alkotott képbe, amelyet az eddig publikált brigetiói *amphorák* meghatároztak: jó minőségű bor és olívaolaj behozatalára a polgárváros kereskedelmi kapcsolatokat tartott fenn az égeikumi térséggel, halszószt pedig Hispania Baetica és Tarraconensis tartományokból importáltak.

KATALÓGUS

1. Kapitän 2 fültöredék (16. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.613.

Méretetek: fm=3 cm×4,6 cm (ovális).

Szín: 5YR 6/8 (vörösessárga).

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–3. század eleje.

2. Kapitän 2 fültöredék (16. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.215.

Méretetek: fm=2,7 cm×4,3 cm (ovális).

Szín: 5YR 6/4 (világos vörösesbarna).

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–3. század eleje.

3. Dressel 24/Zeast 90 peremtöredék (16. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.411.

Méretetek: m=5,9 cm, $\hat{a}_{\text{perem}}=15$ cm, $v_{\text{perem}}=1,9$ cm.

Szín: 2.5YR 6/6 (világosvörös), bevonat: 10YR 7/4 (nagyon halványbarna).

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–3. század közepe.

4. Dressel 24/Zeast 90 nyak- és fültöredék (16. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.011.363.

Méretetek: fm=2,2 cm×4,5 cm (ovális).

Szín: 2.5YR 6/8 (világosvörös), bevonat: 10YR 7/4 (nagyon halványbarna).

Keltezés: Kr. u. 2. század vége–3. század közepe.

5. Dressel 7–11 fültöredék (16. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.164.

Méretetek: fm=2,5 cm×4,6 cm (ovális).

Szín: 10YR 7/4 (nagyon halványbarna).

Keltezés: Kr.u. 1. század negyedik negyede–2. század első negyede.

6. Fültöredék (16. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.50.

Méretetek: fm=1,8 cm×4,2 cm (ovális).

Szín: 5YR 6/4 (világos vörösesbarna), bevonat: 10YR 7/4 (nagyon halványbarna).

Keltezés: bizonytalan.

7. Aljtöredék (16. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.537.

Méretetek: m=8,8 cm.

Szín: 2.5YR 6/6 (világosvörös).

Keltezés: bizonytalan.

BRONZTÁRGYAK

A 2014. évi ásatáson 13 bronz- és egy ezüstitárgy került elő, amely meghatározható és besorolható valamely használati tárgytypusba. Megjelennek a leletanyagban ládikartartozékok, kozmetikai eszközök, áttört veretek, egyéb viseleti és használati tárgyak.

Az egyik legérdekesebb tárgy egy germán fejet ábrázoló veret. Ilyen tárgyat ismerünk Brigetióból a korábbi évekből is, ezek részletesebb elemzésével Juhász Lajos foglalkozott.¹⁰⁸ A 2014-ben előkerült darab kizárólag a fejet ábrázolja, szemben a 2009-ben előkerült példánnyal.¹⁰⁹ Az azonosítást segíti a fej jobb oldalán kialakított *nodus*. Ez a hajviselet, más néven a szvéb csomó, egyértelműen a germánokhoz köthető. A fej (1) különlegessége, hogy a szakáll előre hajlik, fogantyúszerűen. Erre nem ismerünk más

példát. A szakáll és a haj mintázatát bekarcolással alakították ki. A tárgy funkciója kérdéses, mivel ilyen applikációk több tárgytypuson is előfordulhatnak. Az ilyen darabok edényeket, bútorokat egyaránt díszíthettek. Ez azonban csak „*in situ*” feltárt leletek által válhatna bizonyíthatóvá. A fej keltezése nem lehetséges, mivel az ásatás felső rétegeiből származik, és a párhuzamok sem teszik lehetővé a datálást.

A következő, szintén figurális bronztárgy, egy *satyr*fejjel díszített bronzveret (2). A kerek, hátoldalon kis szegeccsel ellátott tárgyon egy szakállas férfifej látható, fején két szarvszerű bütyökkel. Az ilyen vereteket gyakran Medusafej vagy Iuppiter Amon szokta díszíteni, kisebb számban megjelenik Silenus

¹⁰⁸ JUHÁSZ 2014, 333–349.

¹⁰⁹ 2009-ben szintén a Szöny-Vásártéren feltárt pince betöltéséből került elő egy germán büsztyje. (JUHÁSZ 2014, 334. Fig. 2.)

3. kép: Germán fejet ábrázoló bronztárgy
Abb. 3: Bronzebeschlag mit einer Germanenbüste

ábrázolással is. Érdekes, hogy pontos párhuzamát Africa területéről ismerjük.¹¹⁰

Az ásatásról előkerült egy bronzfedő (3) is, amely reteszkes zár szerkezettel ellátott. A tetején található profilált gombhoz egy vas pöcköt forrasztottak, amelyet a gomb mozgatásával lehet a helyére tolni. Az ilyen fedőket elsősorban tintatartókhöz használták, hogy megóvják a kiszáradástól. Párhuzamait a Római Birodalom több részéről ismerjük.¹¹¹ Ilyen szerkezettel látták el a reliefes bronz *balsamariumok* tetejét is bizonyos esetekben.¹¹² Szőny-Vásártéren csak a fedő került elő, így nem lehet az edénytípust meghatározni.

A leletanyagban előfordulnak olyan darabok, amelyek pontos használatát nem ismerjük. Ilyen például egy kerek, domború bronzkorong (4), valamint a szegecs (5–6), amelyek felhasználása igen sokrétű lehetett. Az egyetlen szegecs, amely bizonyosan a ládikatarozékok között említendő, egy kúpos fejú szegecs (7), ezen tárgy típus gyakori díszítőeleme a római kori ládikáknak. A következő tárgy (8) felhasználása szintén kérdéses, az egyik végén találha-

tó szétágazó rész valamilyen bőrhöz való rögzítésre utal, de a másik végén található lyuk esetében nem eldönthető, hogy abba egy szegecs elhelyezésével mihez rögzítették. Lehet egy másik bronz tárgy, esetleg szintén bőr vagy esetleg fa is. A hasonló tárgyak sokrétű felhasználása miatt kontextus hiányában nem sorolhatjuk egyik tárgycsoportba sem.¹¹³

A következő tárgy (9) bár töredékes állapotú, a vékony lemezből kialakított levélforma jól kivehető. Pontos párhuzamát ennek is Africából ismerjük, ahol

4. kép: Bronzveret satyr fejábrázolással
Abb. 4: Bronzeprägung mit einem Satyrenkopf

¹¹⁰ Banasa: BOUBE-PICCOT 1976, 313, 569, Pl. 254; Thamusida: BOUBE-PICCOT 1976, 645, Pl. 281.

¹¹¹ Magdalensberg: DEIMEL 1987, 55, Taf. 33/6–8; Kempten: FLÜGEL 1993, Taf. 31/106–107.

¹¹² BRAUN 2001, 9, Abb. 8.

¹¹³ OLDENSTEIN 1976, 201, Taf. 66/870–872.

egy kisebb kandeláber ilyen levelekből álló, csésze alakú felső része épen megmaradt.¹¹⁴

Az üreges henger alakú bronztárgy (10) egy vékony lemezből hajlított, végén kampóval, amely töredékessége miatt nem azonosítható pontosan.

A kozmetikai eszközök közé sorolható egy mérlegszárként azonosítható kampó is (11), amelynek csak az egyik szára maradt meg. Ilyen tárgy már korábban is előkerült ugyanerről az ásatásról.¹¹⁵

Viseleti tárgyak közé tartozik valószínűleg egy háromszögletű veret, hátoldalán kis szegecsekkel (12). Keltezése nem lehetséges. Szintén ebbe a tárgycsoportba sorolható egy kis méretű bronz bulla is (13). A kerek, kis karmokkal összekapcsolt függő gyakori típusa ennek a tárgycsoportnak. Ezekben a bullákban különböző növényi magvakat, virágokat, esetleg apró tárgyakat tároltak.¹¹⁶ A vásártéri lelet töredékes állapotú, így a tartalma nem került elő. Általában ez a tárgytípus a temetők anyagában fordul elő, de a brigetiói polgárvárosból is ismerünk már korábbról egy darabot.¹¹⁷

Szintén a viselethez tartozik a 2014-es vásártéri ásatás egyetlen ezüsttárgya, az úgynevezett gyűrűkulcs (14), amely már anyaga miatt is a ritkább da-

rabok közé tartozik, mivel ezek főleg bronzból készültek. Formailag szintén eltér a gyakori típusoktól, ugyanis a tolla egy négyszögletes, áttört díszítésű, a gyűrűtől kevéssé elálló kialakítással készült. Pontosán ilyen mintájú tollat, de bronzból készültet ismerünk Pannoniából,¹¹⁸ valamint Britanniából is,¹¹⁹ azonban ezeknek a karikája a brigetióinál jóval egyszerűbb kialakítással rendelkeznek. Ezüstből készült párhuzamát nem ismerjük.

A 2014-es bronz leletanyagot vizsgálva megállapítható, hogy a hétköznapi élethez tartozó használati tárgyak mellett, amelyek a római kori lelőhelyek többségén gyakran előforduló leletanyagot képezik, megjelennek különlegesebb tárgytípusok is. Brigetio polgárvárosának kutatásában ezek nagy jelentőséggel bírnak, mivel az ilyen ritkábban előkerülő, kevés párhuzammal rendelkező tárgyak mutathatják a település jelentőségét Pannoniában. Fontosak a főleg afrikai párhuzamokkal rendelkező tárgyak, amelyek utalhatnak a település Septimius Severus alatti virágzására is. Bár ezek lelőköörülményei nem teszik lehetővé pontos keltezésüket, a használatuk önmagában is eredmény a lelőhely kutatásának szempontjából.

KATALÓGUS

1. Germán fejét ábrázoló bronztárgy (3. kép)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.013.21.

Leírás: Szakállas férfifej, fejének jobbján szvéb csomóval. Szakálla lapos kialakítású, visszakanyarodó.

Méretetek: h=3,6 cm, sz=1,8 cm, v=2,7 cm.

2. Bronzveret satyr fejbábrázolással (4. kép)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.24.

Leírás: Kerek bronztárgy, közepén kidomborodó, két kis szarvval rendelkező, szakállas férfi fejjel, amely elnagyolt kialakítású.

Méretetek: á=3,2 cm, m=0,5 cm.

3. Retesz bronzfedő (17. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.22.

Leírás: Kerek bronzfedő, közepén kis profilált gombbal, amelyhez egy elhúzható retesz szerkezet kapcsolódik.

Méretetek: á=4,1 cm, m=0,7 cm.

4. Bronztárgy (17. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.21.

Leírás: Kerek, lemezből készült domború bronztárgy (alátét?), közepén kerek lyukkal.

Méretetek: á=4,5 cm, m=1,5 cm.

5. Bronz szegecs (17. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.3.

Leírás: Nagy kerek fejjel ellátott szegecs, hosszú, vékony hegygel.

Méretetek: h=2,4 cm, sz=1,2 cm, m=1 cm.

6. Bronz szegecs (17. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.10.

Leírás: Kis félgömb alakú fejjel ellátott bronzszegecs, négyszögletes keresztmetszetű hegygel.

Méretetek: h=3,4 cm, sz=0,7 cm, m=2,5 cm.

7. Bronz szegecs (17. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.004.1.

Leírás: Vékony lemezből készült, kúpos fejű szegecs.

Méretetek: á=2,1 cm, m=1,6 cm, v=0,1 cm.

8. Bronztárgy (17. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.051.1.

Leírás: Hosszúkás, elvékonyodó bronztárgy, egyik végén szíjra való erősítéshez kettéágazik, végén kis kerek furat látható rajta. Másik végén kis kerek átfúrt nyúlványa van.

Méretetek: h=5,4 cm, sz=0,8 cm, m=0,5 cm.

¹¹⁴ Volubilis: BOUBE-PICCOT 1976, 203, Pl. 137.

¹¹⁵ BARTUS–BORHY et al. 2012, 33, Kat. 3.

¹¹⁶ FACSAR–SKOFLEK–SALAMON 1977, 102.

¹¹⁷ Ltsz.: KGYM 2001.D17.006.4.

¹¹⁸ GÁSPÁR 1986, Taf. CCLXXXIII/180.

¹¹⁹ HATTATT 1989, 457, Fig. 22/133.

9. *Bronztárgy* (17. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.056.1.

Leírás: Bronzlemezről készült, áttört, levél alakú tárgy, erősen töredékes állapotú.

Méretek: h=4,2 cm, sz=2,9 cm, m=0,1 cm.

10. *Bronztárgy* (17. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.14.

Leírás: Enyhén ívelt, kampóban végződő, bronzlemezről készült rúd töredéke.

Méretek: h=8,7 cm, sz=1,2 cm, m=0,5 cm.

11. *Bronz mérlegsár töredéke* (17. tábla 9)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.3.

Leírás: Négyszögletes keresztmetszetű bronzrúd, kampószerűen visszahajlított véggel.

Méretek: h=5,3 cm, v=0,3 cm.

12. *Bronz veret* (17. tábla 10)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.005.1.

Leírás: Háromszög alakú bronzveret, egyik felén három kis szegeccsel.

Méretek: h=3,3 cm, sz=2,6 cm, m=0,7 cm.

13. *Bronz bulla* (17. tábla 11)

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–17.008.1.

Leírás: Két félgömb alakú lemezről összeillesztett, széleinél kis karmokkal összekapcsolódó bulla. Erősen töredékes állapotú.

Méretek: h=3,2 cm, sz=2,2 cm, m=0,9 cm.

14. *Ezüst gyűrűkulcs* (17. tábla 12)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.003.2.

Leírás: Ezüst karika, fejénél U alakban áttört, négyszögletes tollal.

Méretek: á=1,8 cm, sz=1,5 cm, v=0,6 cm.

FIBULÁK

A 2014. évi ásatási szezonban összesen öt fibula került elő, amelyek mindegyike rézötvözetből készült. Az eltérő típusokba sorolható fibulák közül négy az ívfibulák, egy pedig a lapfibulák csoportjába tartozik.

Az (1) fibula trombitafibulaként határozható meg. A fibula trombita alakúra duzzadt kengyelrésze nem csatlakozik a kengyelt osztó gombhoz,¹²⁰ a második kengyelrész pedig az osztógomb után háromszög keresztmetszetű.

A szőny-vásártéri ásatások során már több esetben előkerültek trombita- és pannon trombitafibulák.¹²¹ A jó állapotú fibula pontosabb párhuzamai – az előbb idézett szőny-vásártéri darab¹²² mellett – például Aparhantról (Tolna megye),¹²³ Sisciából¹²⁴ és egy ismeretlen Veszprém megyei lelőhelyről¹²⁵ sorolhatók ide. Kialakítás tekintetében a vásártéri darabhoz hasonló, de nagyobb méretben készített fibulák is ismertek Pannoniából.¹²⁶ A fibula párhuzamai például Daciából is előkerültek, de az augusta rauricai fibulák között szintén megtalálható ez a forma.¹²⁷ A trombitafibulákat általánosságban véve a Kr. u. 2. századra lehet datálni.¹²⁸ Keltezés tekintetében figye-

lembe vehető az a matricai temetőből előkerült trombitafibula, amelyet egy Hadrianus asszal együtt helyeztek a sírba.

Egy töredék (2) térdfibulaként határozható meg. Sajnos a fibula fedlapja – amely a térdfibulák tipologizálásában az egyik legfontosabb elem – hiányzik. A kengyel keresztmetszete és a kengyel záródása alapján kísérelhetjük meg párhuzamba állítását néhány Pannoniából ismert térdfibulával. Az áttekinített párhuzamok alapján a töredéket félkörös¹²⁹ vagy téglalap¹³⁰ alakú fedlappal képzelhetjük el. (5. kép) A vásártéri töredékkel megegyező kengyelforma félkörös fedlappal például Dacia¹³¹ leletanyagában jelenik meg. A téglalap alakú fedlappal készített változatot Daciában és Moesiában, valamint Pannonia északnyugati és déli részén tartják elterjedtnek, míg Pannoniától nyugatra csupán kis számban kerülnek elő.¹³² A térdfibulákat alapvetően tág időintervallumra lehet keltezni: használatukkal egyértelműen a Kr. u. 2–3. században lehet számolni.¹³³

A következő töredék (3) meghatározásához a háromszög alakú fedlap és az egyenlő szélességű kengyel töredéke nyújt kiindulási pontot. Utóbbi alap-

¹²⁰ A pannon trombitafibulák egyes típusait (például: KOVRIG 1937, T. VI. 61, T. VII. 69) jellemzi a fent említett kengyelforma.

¹²¹ BARTUS–BORHY et al. 2012, Kat. 7, 17. tábla 5; BARTUS–BORHY et al. 2015, Kat. 3–4, 25. tábla 3–4.

¹²² BARTUS–BORHY et al. 2012, Kat. 7, 17. tábla 5.

¹²³ SÁRÓ 2014, Kat. 28, 7. tábla 2.

¹²⁴ KOŠČEVIĆ 1980, T. XXI. 151.

¹²⁵ CSIRKE–PALÁGYI 2005, 100, Kat. 53.178.

¹²⁶ Például: CSIRKE–PALÁGYI 2005, 83, Kat. 53.36; SÁRÓ 2014, Kat. 40, 7. tábla 3; TOPÁL 1981, Pl. XXXIV. 101. 4.

¹²⁷ COCIŞ 2004, Pl. CXVI. 1345–1346, 1351; RIHA 1994, Taf. 8, 1996.

¹²⁸ BEREZ 1990, 90.

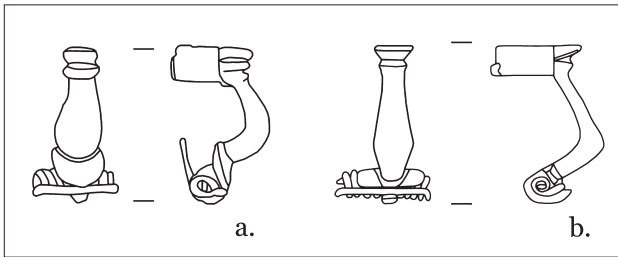
¹²⁹ BEREZ 1987 I C-3 változatba sorolható fibula: BEREZ 1987, 164, Kat. 77.

¹³⁰ PATEK 1942, T. XVIII. 4. Példák: BEREZ 1987, 159, Kat. 57; MERCZI 2011, Nr. 148, 16. tábla 3; PATEK 1942, 239, T. XIII. 4.

¹³¹ COCIŞ 2004, Pl. LX. 882, Pl. LXII. 922.

¹³² MERCZI 2011, 48; SCHMID 2010, 38, Karte 1.

¹³³ KOVRIG 1937, 20; MERCZI 2011, 7.

5. kép: A fibula lehetséges rekonstrukciói. a: félkörös fedlappal (MNM 65.1913.14.=BERECZ 1987, Kat. 77.); b: téglalap alakú fedlappal (MERCZI 2011, 16. tábla 3. alapján)

Abb. 5: Mögliche Rekonstruktionen der Fibel. a: mit halbkreisförmiger Stützplatte; b: mit rechteckiger Stützplatte

ján ki kell zárunk annak a lehetőségét, hogy a töredéket térdfibulával azonosítsuk, ugyanis a hasonló paraméterekkel (háromszög alakú fedlap, háromszög keresztmetszetű kengyel) ismert térdfibulák kengyele a túszerkezet felett kiszélesedő formát mutat.¹³⁴ Pannoniából Patek E. közölt a vásártéri töredékhez hasonló fibulát¹³⁵ a spirális szerkezetű „T” fibulák csoportjában.¹³⁶ Kovrig I. típusábráján is találunk hasonló formával, amelynek fedlapja azonban a vásártéri fibulától különbözően kis gombbal díszített.¹³⁷

A negyedik fibula (4) a 2014-ben előkerült fibulák egyik legépebb darabja, bár a fibula kengyele eldeformálódott. Patek E. tipológiája szerint ez a fibula, az előző töredékhez (3) hasonlóan, a spirális szerkezetű „T” fibulák csoportjába sorolható,¹³⁸ O. Almgren típusrendszerében pedig a VI. csoporton belül az úgynevezett kéttagú számszerű fibulák közé tartozik.¹³⁹ A kengyel első és második szakasza kö-

zött feltekert drótszál díszíti a fibulát. Ezt a jellegzetességet annak bizonyítékeként tartják számon, hogy a (4) fibulával megegyező formaváltozat az aláhajtott lábú fibulákból fejlődött ki, és azok visszahajlított, valamint felcsavart kengyelvégének visszamaradása ez a díszítés.¹⁴⁰

A (3) és (4) töredékeket a Kr. u. 3. századra keltezhetjük a szakirodalom alapján.¹⁴¹ A (3) és (4) fibulák datálása során figyelembe vehetők az SE087, valamint SE094 rétegből előkerült érmek is,¹⁴² amelyek alapvetően a Kr. u. 2. század közepe és Kr. u. 3. század eleje közötti időszak éremverésének produktumai.

A következő fibula (5) az egyetlen lapfibula, amely a 2014. évi feltárások során előkerült. Formája meglehetősen különleges: korong alakú kengyelét átlátszatlan (opak), fekete üvegberakások díszítik. Hasonló kialakítású fibulák kevéssé ismertek Pannoniából; a közelmúltban a savariai Iseum feltárása során került elő két lapfibula, amelyek virágszirom alakú, valamint ovális, tagolt szélű kengyelét kék üvegberakások díszítik.¹⁴³ Berecz K. a savariai fibulák elemzésekor az ehhez a fibulához hasonlóképpen üvegberakással díszített fibulákat olyan nők viseletéhez kapcsolta, akik a római divatot követték.¹⁴⁴

A savariai fibulákat a Kr. u. 2. századra keltezték.¹⁴⁵ Az SE047 rétegből két érem került elő, amelyek alapján úgy tűnik, hogy a brigetioi fibula viszont a Kr. u. 3. század elején még használatban lehetett.¹⁴⁶

A 2014-es anyag kapcsán megállapítható, hogy akár csak 2013-ban, 2014-ben is nagyobb mennyiségben kerültek elő fibulák, mint a korábbi ásatási ideyek során. A 2014. évi feltárásokon talált fibulák formailag igen változatos képet mutatnak, eltérő típusokhoz tartoznak, használati időszakukat pedig a Kr. u. 2–3. századra körvonalazhatjuk.

KATALÓGUS

1. Trombitafibula (18. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.005.2.

Leírás: Kéttagú, bronz. Ép, a tű deformálódott. Külső húrozású, tengelyes rugósszerkezete 6+6 mentes. Húrhorga hengeres. A kengyel a túszerkezet felett trombita alakúra szélesedik, majd félkör keresztmetszettel folytatódik. A kengyelt tagolatlan, félkör

alakú gomb osztja. A kengyel az osztógomb után háromszög keresztmetszettel folytatódik, majd kéttagú (csonkakúp alakú tag és apró, hegyes vég) gombbal záródik. A négyszögletes, jobbra forduló tütartót nem díszíti áttörés.

Méretetek: h=2,65 cm, sz_{túszerkezet}=2,1 cm.

¹³⁴ KOVRIG 1937, T. X. 95; MERCZI 2011, Kat. 114, 12. tábla 9.

¹³⁵ PATEK 1942, T. XXV. 16.

¹³⁶ PATEK 1942, 66–67.

¹³⁷ KOVRIG 1937, 70, T. XIII. 138.

¹³⁸ PATEK 1942, 66–68, T. XXV.

¹³⁹ ALMGREN 1923, 76–79.

¹⁴⁰ PATEK 1942, 66.

¹⁴¹ PATEK 1942, 67.

¹⁴² Lásd jelen tanulmány „Érmek” című fejezeténél a KGYM 2014.O18–19.087.534, KGYM 2014.O18–

19.087.535 és KGYM 2014.O18–19.087.536, valamint a KGYM 2014.O16–17.094.337, KGYM 2014.O16–17.094.338 és KGYM 2014.O16–17.094.339. leltári számú érmeket.

¹⁴³ BERECZ 2013, Kat. 12.25, Kat. 12.27.

¹⁴⁴ BERECZ 2013, 153.

¹⁴⁵ BERECZ 2013, 154, 162–163.

¹⁴⁶ Lásd jelen tanulmány „Érmek” című fejezeténél a KGYM 2014.O18–19.047.222. és KGYM 2014.O18–19.047.223. leltári számú érmeket.

2. *Térdfibula* (18. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.LM16–17.017.1.

Leírás: Bronz. Tú töredéke, valamint kengyel töredéke tütartóval. A kengyel a tütartó irányába egyenesen keskenyedik, a tütartó felett tagolt és egyenesen levágott véggel záródik. A téglalap alakú tütartót áttörés nem díszíti. A tütartó jobbra forduló, külső oldalán bordázott.

Méretek: $h_{\text{töredék}}=2,75$ cm, $sz_{\text{kengyel}}=0,8$ cm.3. *Fibula töredéke* (18. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.11.

Leírás: Kéttagú bronzfibula töredéke. Túje és a kengyel második része hiányzik. Belső húrozású, tengelyes rugósszerkezete 3+3 menetes. Húrhorga hengeres, a fedlap háromszög alakú. A háromszög keresztmetszetű kengyel a fedlaphoz közvetlenül csatlakozik.

Méretek: $h_{\text{töredék}}=1,9$ cm, $sz_{\text{tűszerkezet}}=1,5$ cm.4. *Számszeríjfibula* (18. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.4.

Leírás: Egytagú, bronz. Ép, de eldeformálódott. Külső húrozású, tengelyes rugósszerkezete 9+8 menetes. A tengely két végét egy-egy gomb díszíti. A félkör keresztmetszetű, erősen ívelő szalagkengyelt közepén, hosszanti irányban vésett vonal díszíti. Az első kengyelrész végét a tűszerkezethöz kéttagú gomb, a második kengyelrész felől pedig feltekercselt drótszál díszíti. A második kengyelrész a háromszög alakú, csöves kialakítású tütartó felett lemezes, bordákkal díszített.

Méretek: $h=5,7$ cm, $sz_{\text{tűszerkezet}}=3,4$ cm.5. *Korongfibula* (18. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.96.

Leírás: Kéttagú, bronz. Túje és tűszerkezete hiányzik, tütartója és a kengyel törött, díszítése hiányos. Korong alakú lapfibula. A kengyelt átlátszatlan, fekete színű üvegbetétek díszítik: közepén nagyobb méretű, kúp alakú üvegbetét, körülötte pedig hat, eredetileg talán nyolc, csepp alakú darab. A tütartó trapéz alakú lehetett, áttörés nem díszíti.

Méretek: $h=4,1$ cm, $sz_{\text{kengyel}}=4$ cm, $v=0,8-0,1$ cm.

ÉRMEK

A vásártéri feltárások során 2014-ben összesen 28 érme került elő, amely az eddigi legnagyobb számú egy évből származó pénzlelet az ásatás történetében. A legkorábbi egy Marcus Antonius által az actiumi csata előtt, Kr. e. 32–31-ben vert *legiós denarius*, amely az alacsony ezüsttartalma miatt sokáig volt forgalomban az egész Római Birodalomban.¹⁴⁷ A legkésőbbiek I. Philippus és fia veretei, amelyek tökéletesen beleillenek a Vásártér Trebonianus Gallusig tartó pénzforgalmába.

Legtöbb, összesen kilenc érme (15–23) Severus Alexander portréjával díszített, amelyeknek közel fele ráadásul korabeli hamisítvány: két *denarius subaeratus* (20–21) és két *limes falsa* (22–23).

Meglehetősen nagy arányban, nyolc esetben figyelhetők meg ókori hamis pénzek Marcus Aurelius (5), Geta (13), Severus Alexander (20–23), I. és II. Philippus (26–27) érmeit másolva. Ebben az esetben is Severus Alexander érmei dominálnak, a hamis darabok felét adva.¹⁴⁸

A verdék között nem meglepő módon a római darabok vannak túlsúlyban, ám egy-egy példánnyal képviselteti magát Viminacium, Antiochia és Alexandria is.¹⁴⁹ Utóbbiak meglehetősen ritkák, ám ezek közül Iulia Domna *VENVS FELIX* hátlapja a leggya-

koribb. A Vásártérről ez az egyetlen eddig ismert alexandriai érme.

Érdekes az egyik *denarius* (18), amely szinte a közepéig hasadt. Hiányzó rész nincs, a pénz oldalai 4 mm szélességben pusztán szétcsúsztak, kettéváltak. A repedés vonalában az érme egész felületén egy kis méretű vajat figyelhető meg, amely mentén az éremkép is elmosódott, ellaposodott. Úgy tűnik, mintha egy hozzávetőleg 3-4 mm széles, hosszúkás tárgy verődhetett az érméhez, amely a deformációt és a törést okozta.

Megemlíthető még Severus Alexander rendkívül jó állapotban megmaradt *sestertiusa* (16) is, amelynek hátlapi képe duplán vert, a betűk viszont csak egyszeresen. Figyelemre méltó továbbá, hogy III. Gordianus Rómában vert *sestertiusa* is előkerült, ugyanebből a szelvényből, amely az ekkor tapasztalható aprópénzhiány miatt ritkának mondható. A Duna-vidéken sokkal inkább a viminaciumi verde veretei jellemzőek, mint ahogy azt például I. Philippus (25) érméje is mutatja.

Az érmék előkerülési helye is meglehetősen nagy koncentrátságot mutat, elsősorban az O16–17 (tíz darab), O18–19 (nyolc darab) és a P18–19 (öt darab) szelvényekben. A legelső egy eddig meghatározhatatlan épületrészt takar, amelyek közül csak egy Severus

¹⁴⁷ RRC 1974, 569, 595.¹⁴⁸ Hamisítványok esetében az egyértelműség kedvéért mindig a hamisított, eredeti érme kibocsátási helye szerepel.¹⁴⁹ Egy *subaeratus* esetében (13) nem sikerült eldönteni, hogy római vagy laodiceai érmelet másolnak, de ez jelen esetben nem számottevő, mivel hamisítványról van szó.

Alexander *denarius* (18) volt szórvány. Sokkal izgalmasabbak az O18–19 szelvények, ahol egy nagy méretű gödörből rendkívül jelentős mennyiségű hulladék került elő.¹⁵⁰ A 2015-ös évi ásatások során sikerült tisztázni, hogy valójában egy újabb pincéről van szó, amelyet a környező műhelyek hulladékával töltöttek fel. Innen került elő a már említett Marcus An-

tonius (1), valamint egy Marcus Aurelius (9) és Lucius Verus (6) veret. Az objektum feltöltésének kiértékelésével és datálásával még meg kell várni a 2015-ös leletek restaurálását és elemzését. A P18–19 szelvényből egy humuszból származó (20) és négy értékelhető érme került elő: Faustina mai. (4), Faustina iun. (10), Commodus (11) és Severus Alexander (17).

KATALÓGUS

1. Marcus Antonius (Kr. e. 32–31) (19. tábla 1)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.535.

Av.: ANT·AVG – [III]·VIR·R·P·C, hajó jobbra, az orra erősített *sceptrum*mal.

Rv.: LEG – II, két *signum* között egy *aquila*.

Súly: 2,78 g.

Címlet: *denarius*.

Verde: mozgó.

Irodalom: RRC 1974, 544/14.

2. Hadrianus (Kr. u. 117–138) (19. tábla 2)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.66.

Av.: [...], ruhás büszt jobbra.

Rv.: [...]*D*[...], nőalak balra áll, jobb kezét fejéhez emeli.

Súly: 7,20 g.

Címlet: *as*.

Verde: Roma.

Irodalom: ?

3. Antoninus Pius (Kr. u. 140–144) (19. tábla 3)

Ltsz.: KGYM 2014.N18–19.003.13.

Av.: [ANTONINVS] AVG [PIVS] P P [TR P COS III], babérkoszorús fej jobbra.

Rv.: [GENIO SENATVS] / S [C], balra álló *togás* Genius Senatus, jobb kezében ág, baljában *sceptrum*.

Súly: 9,74 g.

Címlet: *as*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC III, 681.

4. Faustina mai. (Kr. u. 141 után) (19. tábla 4)

Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.054.28.

Av.: DIVA–FAVSTINA, ruhás büszt jobbra.

Rv.: AETER–NITAS, balra álló Providentia (?) jobb-jában *globus*, bajával szélfújta köpenyét tartja.

Súly: 2,85 g.

Címlet: *denarius*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC III, Antoninus Pius 351.

5. Marcus Aurelius Caesar (Kr. u. 148–149) (19. tábla 5)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.004.6.

Av.: AVRELIVS CA–ESAR AVG PII F, fej jobbra.

Rv.: TR POT III–[COS II], Minerva jobbra áll, baljában pajzs, jobb-jában lándzsa.

Súly: 2,72 g.

Címlet: *denarius subaeratus*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC III, Antoninus Pius 444.

6. Lucius Verus (Kr. u. 161. március–162. december) (19. tábla 6)

Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.534.

Av.: [...]*S* AVG, babérkoszorús fej jobbra.

Rv.: [CONCORD AVGVSTOR TR P ... COS II] / [S] C, Lucius Verus és Marcus Aurelius egymással szemben áll, *togában*, kezét fognak.

Súly: 10,31 g.

Címlet: *as*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC III, 1291 vagy 1316.

7. Marcus Aurelius (Kr. u. 168. december–171. december) (19. tábla 7)

Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.085.65.

Av.: [M ANTONINVS AVG ...], sugárkoszorús fej jobbra.

Rv.: [...] / S C, Salus balra áll, baljában *sceptrum*, jobb-jában *paterából* oltár köré tekeredett kígyót itat.

Súly: 10,00 g.

Címlet: *dupondius*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC III, 965, 972, 982 vagy 1010.

8. Marcus Aurelius (Kr. u. 176. december–177. ősze) (19. tábla 8)

Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.339.

Av.: [M ANTONINVS AVG AVG GERM SARM TR P XXXI], babérkoszorús fej jobbra.

Rv.: [...], hajó balra.

Súly: 7,62 g.

Címlet: *as*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC III, 1192, 1195–1196 vagy 1200–1201.

¹⁵⁰ Ezekből pusztán a 2. és 22. számú volt szórvány.

9. *Marcus Aurelius* (Kr. u. 179 tavasza–december) (19. tábla 9)
Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.087.536.
Av.: [M] AVRE[L A]NT[ONINV]S AVG TR P XXXIII, sugárkoszorús, páncélos, ruhás büszt jobbra.
Rv.: [IMP X COS III P P] / S [C], Victoria balra halad, kezében pálmaág és koszorú.
Súly: 14,26 g.
Címlet: *dupondius*.
Verde: Roma.
Irodalom: RIC III, 1242.
10. *Faustina iun.* (Kr. u. 161–176) (19. tábla 10)
Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.058.421.
Av.: FAVSTINA–AVGVSTA, ruhás büszt jobbra.
Rv.: SAECVLI FELICIT/S C, Commodus és Antoninus *pulvinaron*.
Súly: 24,29 g.
Címlet: *sestertius*.
Verde: Roma.
Irodalom: RIC III, Marcus Aurelius 1665 (var); BMC IV, Marcus Aurelius és Lucius Verus 937, 940; Numismatica Herrero (20. May 2013) Lot 658, (7. May 2015) Lot 176; ACR Auctions (20. May 2013) Lot 658.
11. *Commodus* (Kr. u. 189) (19. tábla 11)
Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.112.3.
Av.: [M COMM]OD [ANT P FELIX AVG BRIT P] P, babérkoszorús fej jobbra.
Rv.: MINER [VICT] TR P X[IIII] IMP [VIII COS V] DES VI S C, Minerva balra áll, kezében lándzsa és Victoriola, előtte pajzs, mögötte *tropaeum*.
Súly: 19,63 g.
Címlet: *sestertius*.
Verde: Roma.
Irodalom: RIC III, 544.
12. *Septimius Severus* (Kr. u. 194–195?) (19. tábla 12)
Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.075.162.
Av.: IMP CAE L SEP SEV–PERT AVG COS II, barbérkoszorús fej jobbra.
Rv.: INVICT–O IMP, *tropaeum* és fegyverek.
Súly: 2,33 g.
Címlet: *denarius*.
Verde: Emesa.
Irodalom: RIC IV/1, 389.
13. *Geta* (Kr. u. 200–203?) (19. tábla 13)
Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.222.
Av.: [...], ruhás büszt jobbra.
Rv.: [PRINC IVVENTVT(IS)], Geta katonai ruhában balra áll, kezében lándzsa és ág/bot, mögötte *tropaeum*.
Súly: 3,06 g.
Címlet: *denarius subaeratus*.
Verde: Roma vagy Laodicea ad mare.
Irodalom: RIC IV/1, 16–18 vagy 106.
14. *Iulia Domna* (Kr. u. 196–211) (19. tábla 14)
Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.086.15.
Av.: IVLIA–AVGVSTA, ruhás büszt jobbra.
Rv.: VENV[S] F[ELI]X, Venus balra áll, jobb kezében alma, baljával vállán lévő köpenyét igazgatja.
Súly: 2,21 g.
Címlet: *denarius*.
Verde: Alexandria.
Irodalom: BICKFORD-SMITH 1994–95, 56. Vö.: RIC IV/1, Septimius Severus 580.
15. *Severus Alexander* (Kr. u. 222–228) (20. tábla 1)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.125.
Av.: IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG, babérkoszorús, ruhás büszt jobbra.
Rv.: ANNO–NA AVG, Annona balra áll, kezében kalász és *cornucopia*, lábánál *modius*.
Súly: 2,44 g.
Címlet: *denarius*.
Verde: Roma.
Irodalom: RIC IV/2, 133.
16. *Severus Alexander* (Kr. u. 224) (20. tábla 2)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.338.
Av.: [IMP CAES] M AVR SEV ALEXANDER AVG, babérkoszorús, ruhás büszt jobbra.
Rv.: P[ONTIF] MAX TR P [II]I COS P P / S C, császár balra áll, katonai ruhában, baljában lefelé fordított lándzsa, jobbujjában *globus*.
Súly: 20,71 g.
Címlet: *sestertius*.
Verde: Roma.
Irodalom: RIC IV/2, 419.
17. *Severus Alexander* (Kr. u. 226–228) (20. tábla 3)
Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.090.333.
Av.: [IMP] C M AVR SEV–ALEXAND AVG, babérkoszorús, ruhás büszt jobbra.
Rv.: P M TR P [...] COS II P P, császár balra *togában* áll, háromlábnál áldoz, kezében irattekeres.
Súly: 1,95 g.
Címlet: *denarius*.
Verde: Roma.
Irodalom: RIC IV/2, 55, 70 vagy 81.
18. *Severus Alexander* (Kr. u. 222–235) (20. tábla 4)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.003.12.
Av.: IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG, babérkoszorús ruhás büszt jobbra.
Rv.: VICTORI–A AVG, Victoria jobbra halad, kezében koszorú és pálmaág, előtte a mezőben csillag.
Súly: 1,89 g.
Címlet: *denarius*.
Verde: Antiochia.
Irodalom: RIC IV/2, 300.
19. *Severus Alexander* (Kr. u. 222–235) (20. tábla 5)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.094.337.

Av.: *IMP SEV ALE-XAND AVG*, babérkoszorús fej jobbra.

Rv.: *VIRTVS-AVG*, császár katonai ruhában jobbra halad, kezében lándzsa és *tropaeum*.

Súly: 2,53 g.

Címlet: *denarius*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/2, 225.

20. *Severus Alexander* (Kr. u. 228–231) (20. tábla 6)
Ltsz.: KGYM 2014.P18–19.013.246.

Av.: *IMP SEV ALEXAND AVG*, babérkoszorús, ruhás büszt jobbra.

Rv.: *AEQVI-TAS AV[G]*, Aequitas balra áll, kezében *cornucopia* és mérleg.

Súly: 2,15 g.

Címlet: *denarius subaeratus*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/2, 185.

21. *Severus Alexander* (Kr. u. 222–228) (20. tábla 7)
Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.047.223.

Av.: [*IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG*], babérkoszorús, ruhás büszt jobbra.

Rv.: [*PERPE]T-VITATI AVG*, Perpetuitas (vagy Securitas) balra áll, kezében *sceptrum* és *globus*, oszlopnak támaszkodik.

Súly: 2,69 g.

Címlet: *denarius subaeratus*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/2, 169.

22. *Severus Alexander* (Kr. u. 222–231) (20. tábla 8)
Ltsz.: KGYM 2014.O18–19.012.67.

Av.: [*IMP CAES M AVR SEV ALEXANDER AVG*], babérkoszorús, ruhás büszt jobbra.

Rv.: [*PAX AVGVSTI/S C*], Victoria balra fut, kezében olajág és *sceptrum*.

Súly: 9,28 g.

Címlet: *sestertius limes falsa*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/2, 592.

23. *Severus Alexander* (Kr. u. 222–231) (20. tábla 9)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.285.

Av.: *IMP SEV ALE-XAN[DER AV]G*, babérkoszorús fej jobbra.

Rv.: *IVSTITIA [A]VGVSTI S C*, Iustitia balra ül, kezében *sceptrum* és *paterna*.

Súly: 8,12 g.

Címlet: *sestertius limes falsa*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/2, 563.

24. III. *Gordianus* (Kr. u. 240) (20. tábla 10)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.042.126.

Av.: *IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG*, babérkoszorús, páncélos, ruhás büszt jobbra.

Rv.: *P M TR P III COS P P/S C*, Gordianus *sella curulison* balra ül, kezében *globus* és *sceptrum*.

Súly: 21,01 g.

Címlet: *sestertius*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/3, 294.

25. I. *Philippus* (Kr. u. 247–248) (20. tábla 11)
Ltsz.: KGYM 2014.P16–17.010.155.

Av.: *IMP M IVL PHILIPPVS AVG*, babérkoszorús, páncélos, ruhás büszt jobbra.

Rv.: *P M S C-OL VIM/AN VIII*, Moesia Superior balra áll, kezét a balra lévő bika és a jobbon lévő oroszlán fölé teszi.

Súly: 16,82 g.

Címlet: *sestertius*.

Verde: Viminacium.

Irodalom: PICK 1898, 104; MARTIN 1992, 2.16.1.

26. I. *Philippus* (Kr. u. 244–247) (20. tábla 12)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.283.

Av.: *IMP M IVL PHILIPPVS AVG*, sugárkoszorús, páncélos, ruhás büszt jobbra.

Rv.: *AEQVITAS AVGG*, Aequitas balra áll, bal kezében mérleg, jobbójában *cornucopia*.

Súly: 4,13 g.

Címlet: *antoninianus subaeratus*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/3, 27b.

27. *Philippus II.* (Kr. u. 244–246) (20. tábla 13)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.284.

Av.: [*M IVL PHILI]PPVS CAES*, sugárkoszorús, páncélos, ruhás büszt jobbra.

Rv.: [*PRINCI]PI IVVENT*, Ceasar katonai ruhában jobbra áll, kezében *globus* és *sceptrum* ferdén.

Súly: 2,37 g.

Címlet: *antoninianus subaeratus*.

Verde: Roma.

Irodalom: RIC IV/3, 216.

28. *Meghatározhatatlan* (20. tábla 14)
Ltsz.: KGYM 2014.O16–17.063.282.

Av.: [...], ?

Rv.: [...], ?

Súly: 9,87 g.

Címlet: bronz.

Verde: ?

Irodalom: ?

Bartus Dávid
 ELTE BTK Régészettudományi Intézet
 Budapest
 E-mail: bartusdavid@gmail.com

Borhy László
 ELTE BTK Régészettudományi Intézet
 Budapest
 E-mail: lborhy@hotmail.com

Delbó Gabriella
 Klapka György Múzeum
 Komárom
 E-mail: delbogabi@gmail.com

Dévai Kata
 MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi
 Kutatócsoport
 Budapest
 E-mail: kata.devai@gmail.com

Hajdu Barbara
 ELTE BTK Régészettudományi Intézet
 Budapest
 E-mail: hajdubarbi91@gmail.com

Juhász Lajos
 ELTE BTK Régészettudományi Intézet
 Budapest
 E-mail: jlajos3@gmail.com

Kis Zita
 MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi
 Kutatócsoport
 Budapest
 E-mail: zitus.kis@gmail.com

Nagy Anna
 ELTE BTK Régészettudományi Intézet
 Budapest
 E-mail: anna.quickening@gmail.com

Sáró Csilla
 MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi
 Kutatócsoport
 Budapest
 E-mail: sarocsilla@gmail.com

Sey Nikoletta
 MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi
 Kutatócsoport
 Budapest
 E-mail: seyniki@gmail.com

Számadó Emese
 Klapka György Múzeum
 Komárom
 E-mail: emese@jamk.hu

IRODALOM

- ADLER-WÖLFL 2004 Adler-Wölfl, K.: *Pannonische Glanztonware aus dem Auxiliarkastell von Carnuntum. Ausgrabungen der Jahre 1977–1998*. Wien 2004.
- ALMGREN 1923 Almgren, O.: *Studien über nord-europäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*. Leipzig 1923.
- Barkóczy 1986 Barkóczy L.: *A 3. sz. első feléből származó vésett díszű üvegek Pannoniában*. ArchÉrt 113 (1986) 166–189.
- BARKÓCZI 1988 Barkóczy, L.: *Pannonische Glasfunde in Ungarn*. (Studia Archaeologica IX.) Budapest 1988.
- BARTUS–BORHY et al. 2012 Bartus D.–Borhy L.–Dévai K.–Kis Z.–Nagy A.–Sey N.–Számadó E.–Szórádi Zs.–Vida I.: *Jelentés a Komárom–Szőny, Vásártéren 2010-ben folytatott régészeti feltárások eredményeiről*. KMMK 18 (2012) 7–56.
- BARTUS–BORHY et al. 2013 Bartus D.–Borhy L.–Dévai K.–Kis Z.–Nagy A.–Sey N.–Számadó E.–Szórádi Zs.–Vida I.: *Jelentés a Komárom–Szőny, Vásártéren 2011-ben folytatott régészeti feltárások eredményeiről*. KMMK 19 (2013) 9–94.
- BARTUS–BORHY et al. 2014 Bartus D.–Borhy L.–Delbó G.–Dévai K.–Kis Z.–Nagy A.–Sey N.–Számadó E.–Vida I.: *Jelentés a Komárom–Szőny, Vásártéren 2012-ben folytatott régészeti feltárások eredményeiről*. KMMK 20 (2014) 33–90.
- BARTUS–BORHY et al. 2015 Bartus D.–Borhy L.–Delbó G.–Dévai K.–Kis Z.–Nagy A.–Sáró Cs.–Sey N.–Számadó E.–Vida I.: *Jelentés a Komárom–Szőny, Vásártéren 2013-ban folytatott régészeti feltárások eredményeiről*. KMMK 21 (2015) 7–78.
- BÉMONT–JACOB 1986 Bémont, C.–Jacob, J.-P.: *La terre sigillée gallo-romaine. Lieux de production du Haut Empire: implantations, produits, relations*. (Documents d'Archéologie Française 6.) Paris 1986.
- BERECZ 1987 Berecz K.: *Adatok a térdfibulák pannoniai történetéhez*. (Szakdolgozat. ELTE.) Budapest 1987.
- BERECZ 1990 Berecz, K.: *Römerzeitliche Fibeln aus Zalaölvő*. Acta ArchHung 42 (1990) 77–96.

- BERECZ 2013 Berez K.: *Fibulák*. In: (Szerk. Sosztarics O.–Balázs P.–Csapláros A.) *A savariai Isis szentély. Sistrum. Ser. A No. 1 (2013) 153–164.*
- BEZECZKY 1990 Bevezky T.: *Amphorák az adonyi (Vetus Salina) kora római táborból*. ArchÉrt 117 (1990) 96–102.
- BEZECZKY 1993 Bevezky, T.: *Gari Flos Hispanici*. Ptujski arheološki zbornik 10 (1993) 241–250.
- BEZECZKY 2000 Bevezky, T.: *Baetican amphorae from the North-eastern provinces of the Roman Empire*. In: *Actas del Congreso Internacional ex Baetica Amphorae. Conservas, aceite y vino de la Bética en el Imperio Romano (Écija y Sevilla, 17-20 de diciembre de 1998)*. Écija 2000, 1359–1369.
- BEZECZKY 2005 Bevezky, T.: *Roman amphorae from Vindobona*. In: (Hrsg. Krinzing, F.) *Vindobona. Beiträge zu ausgewählten Keramikgattungen in ihrem topographischen Kontext*. Wien 2005, 35–109.
- BEZECZKY 2013 Bevezky, T.: *The amphorae of Roman Ephesus*. *Forschungen in Ephesos* 15/1 (2013).
- BICKFORD-SMITH 1994–95 Bickford-Smith, R. A.: *The Imperial Mints in the East for Septimius Severus: It is Time to Begin a Thorough Reconsideration*. RIN 96, 53–71.
- BITTNER 1986 Bittner, F.-K.: *Zur Fortsetzung der Diskussion um die Chronologie der Rheinzaberner Relieftöpfer*. BVbl 51 (1986) 233–259.
- BMC IV Mattingly, H.: *Coins of the Roman Empire in the British Museum*. London 1976.
- BÓNIS 1942 Bónis É.: *A császárkori edényművéség termékei a terra sigillátakon kívül. A korai császárkor anyaga*. DissPann 2.20. Budapest 1942.
- BÓNIS 1970 B. Bónis É.: *A brigetioi sávós kerámia*. FolArch 21 (1970) 71–86.
- BÓNIS 1979 B. Bónis, É.: *Das Töpferviertel „Gerhát” von Brigetio*. FolArch 30 (1979) 99–155.
- BORHY 2005 Borhy, L.: *Instrumenta inscripta Latina aus Brigetio (FO: Komárom/Szőny-Vásártér). Grabungskampagnen 1992–1997*. SEB 10 (2005) 99–147.
- BORHY 2012 Borhy, L.: *Die Legio XI Claudia im pannonischen Brigetio (Komárom/Szőny, Ungarn)*. In: Kovács P.–Fehér B.: *Studia Epigraphica Pannonica IV*. (2012) 23–36.
- BORHY–SZÁMADÓ 1999 Borhy, L.–Számadó, E.: *Instrumenta Inscripta Latina aus Brigetio (FO: Komárom/Szőny-Vásártér)*. In: *Pannonia and Beyond Studies in honour of László Barkóczi*. Antaeus 24 (1999) 95–115, 619–629.
- BOUBE-PICCOT 1976 Boube-Piccot, C.: *Les Bronzes Antiques du Maroc. II. Le Mobilier*. Rabat 1976.
- BRAUN 2001 Braun, C.: *Römische Bronzefibeln aus dem Töpferort von Brigetio*. BAR-IS 917. London 2001.
- CIL *Corpus Inscriptionum Latinarum*
- COCIȘ 2004 Cocîș, S.: *Fibulele din Dacia romană – The Brooches from Roman Dacia*. Bibliotheca Ephemeris Napocensis 3 (2004).
- Conspectus 2002 Ettliger, E.–Kenrick, P. M. et al.: *Conspectus Formarum Terrae Sigillatae Italico Modo Confectae*. MRGK 10. Bonn 2002.
- CSIRKE–PALÁGYI 2005 Csirke O.–Palágyi S.: *Római kori ékszerek és viseleti tárgyak a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum gyűjteményéből*. Veszprém 2005.
- CZYSZ–SOMMER 1983 Czysz, W.–Sommer, S.: *Römische Keramik aus der Töpfersiedlung von Schwabmünchen im Landkreis Augsburg*. München 1983.
- DEIMEL 1987 Deimel, M.: *Die Bronzekleinfunde vom Magdalensberg*. (Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 9.) Klagenfurt 1987.
- DÉVAI 2011 Dévai K.: *A komárom/szőny-vásártéri ásatások római kori üvegleletei*. KMMK 17 (2011) 133–150.
- DÉVAI–GELENCSÉR 2012 Dévai K.–Gelencsér Á.: *Római kori lakóépület és üvegyártó műhely Brigetióból*. KMMK 18 (2012) 59–101.
- DREXEL 1911 Drexel, F.: *Das Kastell Faimingen*. ORL B 66 c, 1911.
- ETTLINGER–SIMONETT 1952 Ettliger, E.–Simonett, Ch.: *Römische Keramik aus dem Schutthügel von Vindonissa*. (Veröffentlichungen der Gesellschaft Pro Vindonissa 3.) Basel 1952.
- FACsar–SKOFLEK–SALAMON 1977 Facsar, G.–Skoflek, I.–Salamon Á.: *Eine Kapsel Frucht (antirrhinum) aus einer römischen Bulla und Bullen aus Bestattungen von Intercisa*. Antaeus 7 (1977) 93–108.
- FÉNYES 2003a Fényes, G.: *Untersuchungen zur Keramikproduktion von Brigetio*. Acta ArchHung 54 (2003) 101–163.
- FÉNYES 2003b Fényes G.: *Import kerámiák és helyi utánzataik Brigetióból*. KMMK 10 (2003) 5–53.
- FISCHER 1990 Fischer, Th.: *Das Umland des römischen Regensburg*. (Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 42.) München 1990.
- FLÜGEL 1993 Flügel, Ch.: *Die römischen Fibeln und Bronzegefäße von Kempten-Cambodunum. Cambodunumforschungen. Band V. Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege, Abteilung Bodendenkmalpflege. Materialhefte zur Bayerischen Vorgeschichte, Band 63.*

- FÖLZER 1913 Fölzer, E.: *Die Bilderschüsseln der ostgallischen Sigillata-Manufakturen*. Bonn 1913.
- GABLER 1973 Gabler, D.: *Der römische Gusthof von Fertőrákos*. Acta ArchHung 25 (1973) 139–176.
- GABLER 1977 Gabler D.: *A dunai limes I–II. századi történetének néhány kérdése*. ArchÉrt 104 (1977) 145–175.
- GABLER 1983 Gabler, D.: *Die Westerdorfer Sigillata in Pannonien – Einige Besonderheiten ihrer Verbreitung*. JRGZM 30 (1983) 349–358.
- GABLER 1989 (Ed. Gabler, D.) *The Roman Fort at Ács–Vaspuszta (Hungary) on the Danubian limes*. BAR-IS 531 (ii). Oxford 1989.
- GABLER 1990 Gabler D.: *Kereskedelem*. In: (Szerk. Mócsy A.–Fitz J.) *Pannonia régészeti kézikönyve*. Budapest 1990, 185–209.
- GABLER 2012 Gabler D.: *A budaörsi terra sigillaták*. In: (Szerk. Ottományi K.) *Római vicus Budaörsön*. Budapest 2012, 409–453.
- GABLER–HORVÁTH 1996 Gabler D.–Horváth Fr.: *A szakályi terra sigillaták és helyük a bennszülött telep kerámiáspektrumában*. WMMÉ 19 (1996) 115–190.
- GABLER–KELLNER 1993 Gabler, D.–Kellner, H.-J.: *Die Bildstempel von Westerdorf II. Helenius und Onniorix*. BVbl 58 (1993) 185–270.
- GÁSPÁR 1986 Gáspár, D.: *Römische Kästchen aus Pannonien*. Antaeus 15 (1986).
- GNADE 2010 Gnade, B.: *Das römische Kastell Böhming am Raetischen Limes*. BBDP 51 (2010) 199–285.
- GOETHERT-POLASCHEK 1977 Goethert-Polaschek, K.: *Katalog der römischen Gläser des Rheinischen Landesmuseums Trier*. Mainz am Rhein 1977.
- GRÜNEWALD 1979 Grünwald, M.: *Die Gefäßkeramik des Legionslagers von Carnuntum. (Grabungen 1968–1974)*. RLÖ 29 (1979).
- GUIDO 1978 GUIDO, M.: *The Glass Beads of the Prehistoric and Roman Periods in Britain and Ireland*. London 1978.
- HARSÁNYI 2012 Harsányi E.: *A füstölőtálok megjelenésének és eltűnésének okai a provinciális leletanyagban*. In: (Szerk. Bíró Sz.–Vámos P.) *FiRKák II*. Győr 2012, 247–260.
- HARSÁNYI 2013 Harsányi, E.: *Die Trierer schwarz engobierte Ware und ihre Imitationen in Noricum und Pannonien*. Austria Antiqua 4 (2013).
- HÁRSHEGYI 2004 Hárshegyi, P.: *Roman amphorae from the civil town of Brigetio/Szőny-Vásártér 1992–2001*. CommArchHung 2004, 113–121.
- HÁRSHEGYI 2008 Hárshegyi, P.: *Roman amphorae from the East along the ripa Pannonica*. RCRF Acta 40 (2008) 173–178.
- HÁRSHEGYI 2009 Hárshegyi, P.: *Eastern Mediterranean amphorae in Aquincum*. In: Gabler, D.–Hárshegyi, P.–Lassányi, G.–Vámos, P.: *Eastern Mediterranean import and its influence on local pottery in Aquincum*. ActaArchHung 203 (2009) 61–65.
- HARTER 1999 Harter, G.: *Römische Gläser des Landesmuseums Mainz*. Wiesbaden 1999.
- HATTATT 1989 Hattatt, R.: *Ancient brooches and other artefacts*. Oxford 1989.
- HOFFMANN 2002 Hoffmann, B.: *Römisches Glas aus Baden-Württemberg*. Stuttgart 2002.
- HORVÁTH 2007 Horváth Fr.: *Kézzel formált bennszülött kerámia*. StudCom 30 (2007) 300–345.
- ISINGS 1957 Isings, C.: *Roman Glass*. Groningen–Djakarta 1957.
- IVÁNYI 1935 Iványi, D.: *Die Pannonischen Lampen. Eine typologisch-chronologische Übersicht*. DissPann Ser. 2. No. 2. Budapest 1935.
- JUHÁSZ 2014 Juhász, L.: *Two new Roman bronzes with Suebian nodus from Brigetio*. DissArch Ser. 3. No. 2. (2014) 333–349.
- KAPITÄN 1972 Kapitän, G.: *Le anfore del relitto romano di Capo Ognina (Siracusa)*. In: *Recherches sur les amphores romaines*. Collection de l'École Française de Rome. 10 (1972) 243–252.
- KARNITSCH 1955 Karnitsch, P.: *Die verzierten Sigillata von Lauriacum (Lorch-Enns)*. FiL 3. Linz 1955.
- KEAY 1984 Keay, S.: *Late Roman amphorae in the Western Mediterranean. A typology and economic study: the Catalan evidence*. BAR-IS 196. London 1984.
- KELEMEN 1993 Kelemen, M.: *Roman amphorae in Pannonia IV*. Acta ArchHung 45 (1993) 45–73.
- KELLNER 1964 Kellner, H.-J.: *Die Sigillata-Töpferei in Pfaffenhofen am Inn und Ihr Formenschatz*. Germania 42 (1964) 80–91.
- KELLNER 1973 Kellner, H.-J.: *Die Sigillatatöpfereien von Westerdorf und Pfaffenhofen*. (Kleine Schriften zur Kenntnis der römischen Besetzungsgeschichte Südwestdeutschlands 9.) Stuttgart 1973.
- KELLNER 1980 Kellner, H.-J.: *Beobachtungen in Westerdorf St. Peter 1976*. Jahresbericht der Bayerischen Bodendenkmalpflege 21 (1980) 175–181.
- KELLNER 1981 Kellner, H.-J.: *Die Bildstempel von Westerdorf. Comitialis und Iassus*. BVbl 46 (1981) 121–189.
- KISS 1946–48 Kiss K.: *A westerdorfi terra-szigillata gyár*. ArchÉrt 7–9 (1946–1948) 216–274.

- KOŠČEVIĆ 1980 Koščević, R.: *Antičke fibule s područja Siska*. Zagreb 1980.
- KOVRIG 1937 Kovrig I.: *A császárkori fibulák fő formái Pannoniában*. DissPann Ser. II. No. 4. Budapest 1937.
- KÜNZL 1997 Künzl, S.: *Die Trierer Spruchbecherkeramik. Dekorierete Schwarzfirniskeramik des 3. und 4. Jahrhunderts n. Chr.* TrZ 21 (1997).
- LOESCHCKE 1919 Loeschcke, S.: *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des antiken Beleuchtungswesen*. Zürich 1919.
- LŐRINCZ 1981 Lőrincz, B.: *Gestempelte Ziegel aus Tokod*. In: Mócsy A.: *Die spätrömische Festung und das Gräberfeld von Tokod*. Budapest 1981, 121–143.
- MARTIN 1992 Martin, F.: *Kolonialprägungen aus Moesia Superior und Dacia*. Budapest–Bonn 1992.
- MEES 2002 Mees, A. W.: *Organisationsformen römischer Töpfer-Manufakturen am Beispiel von Arezzo und Rheinzabern unter Berücksichtigung von Papyri, Inschriften und Rechtsquellen*. RGZM Monographien 52. Mainz 2002.
- MERCZI 2011 Merczi M.: *Térdfibulák Komárom-Esztergom megyéből*. KMMK 17 (2011) 7–79.
- MILGBAUER 1990 Milgbauer, R.: *Die Gefäßkeramik der Grabung Wels Marktgelände*. RCRF Acta Suppl. 7. Augst–Kaiseraugst 1990.
- NAGY 2015 Nagy, A. A.: *La circulation des amphores dans la colonie civile de Brigetio. Rapport préliminaire*. In: (Ed. Tankó, K.): *Studia archaeologica Nicolae Szabó LXXV annos nata dedicata*. Budapest 2015, 159–166.
- OELMANN 1914 Oelmann, F.: *Die Keramik des Kastells Niederbieber, Materialien zur römisch-germanischen Keramik I*. Frankfurt am Main 1914.
- OLDENSTEIN 1976 Oldenstein, J.: *Zur Ausrüstung römischer Auxiliareinheiten*. BRGK 57 (1976) 49–235.
- OPAİT–TSARAVOPOULOS 2010 Opaıt, A.–Tsaravopoulos, A.: *A Chiot pottery workshop of the Roman period*. RCRF Acta 41 (2010) 23–28.
- OPAİT–TSARAVOPOULOS 2011 Opaıt, A.–Tsaravopoulos, A.: *Amphorae of Dressel 24 similis type in the Central Aegean Area (Chios-Erythrai-Kyme)*. *The Annual of the British School at Athens* 106 (2011) 275–323.
- OSWALD 1964 Oswald, F.: *Index of Figure-types on Terra Sigillata („Samian Ware“)*. London 1964.
- OTTOMÁNYI 1991 Ottományi K.: *Késő római kerámia a leányfalui őrtoronyból*. StudCom 22 (1991) 5–144.
- OTTOMÁNYI 2007 Ottományi K.: *A pátyi római telep újabb kutatási eredményei*. StudCom 30 (2007) 7–238.
- OTTOMÁNYI 2012 Ottományi K.: *Római vicus Budaörsön*. In: (Szerk. Ottományi K.) *Római vicus Budaörsön. Régészeti tanulmányok*. Budapest 2012, 9–408.
- PANELLA 1973 Panella, C.: *Appunti su un gruppo di anfore della prima, media e tarda età Imperiale*. *Studi Miscellanei* 21 (1973) 460–633.
- PANELLA 1986 Panella, C.: *Oriente ed Occidente: considerazioni su alcune anfore „egee“ de età imperiale a Ostia*. In: *Recherches sur les amphores grecques. Colloque d'Athènes* (1984). BCH Suppl. 13 (1986) 609–636.
- PAOLUCCI 1997 Paolucci, F.: *I vetri incisi dall'Italia settentrionale e dalla Rezia. Nel periodo medio e trado imperiale*. Firenze 1997.
- PATEK 1942 Patek E.: *A pannoniai fibulatípusok elterjedése és eredete*. DissPann Ser. II. No. 19. Budapest 1942.
- PAULOVICS 1941 Paulovics, I.: *Funde und Forschungen in Brigetio (Szöny)*. DissPann Ser. II. Vol. 11. Budapest 1941.
- PEACOCK 1974 Peacock, D. P. S.: *Amphorae and the Baetican fish industry*. AntJ 54 (1974) 232–243.
- PEACOCK–WILLIAMS 1986 Peacock, D. P. S.–Williams, D. F.: *Amphorae and the Roman economy. An introductory guide*. London 1986.
- PICK 1898 Pick, B.: *Die antiken Münzen von Dacien und Moesien*. Berlin 1898.
- PÓCZY 1957 Sz. Póczy, K.: *Keramik*. In: (Szerk. R. Alföldi, M.–Barkóczi, L.) *Intercisa II*. ArchHung 26 (1957) 29–139.
- PONS AENI 1976 Christlein, H.–Czysz, W. et al.: *Die Ausgrabungen 1969–1974 in Pons Aeni*. BVbl 41 (1976) 2–106.
- REYNOLDS 2010 Reynolds, P.: *Hispania and the Roman Mediterranean, AD 100–700. Ceramics and trade*. London 2010.
- RIC III Mattingly, H.–Sydenham, E. A.: *Roman Imperial Coinage III*. London 1972.
- RIC IV/1 Mattingly, H.–Sydenham, E. A.: *Roman Imperial Coinage IV/1*. London 1972.
- RIC IV/2 Mattingly, H.–Sydenham, E. A.–Sutherland, C. H. V.: *Roman Imperial Coinage IV/2*. London 1972.
- RIC IV/3 Mattingly, H.–Sydenham, E. A.–Sutherland, C. H. V.: *Roman Imperial Coinage IV/3*. London 1972.
- RICKEN–THOMAS 2005 Ricken, H.–Thomas, M.: *Die Dekorationsserien der Rheinzaberner Reliefsigillata. Textband zum Katalog VI der Ausgrabungen von Wilhelm Ludowici in Rheinzabern 1901–1914. Tafeln*. MRGK 14. Bonn 2005.
- RICKEN–FISCHER 1963 Ricken, H.–Fischer, C.: *Die Bilderschüsseln der römischen Töpfer von Rheinzabern. Textband mit Typenbildern zu Katalog VI der Ausgrabungen von Wilhelm*

- Ludowici in Rheinabern 1901–1914. MRGK 7. Bonn 1963.
- RIHA 1990 Riha, E.: *Der römische Schmuck aus Augst und Kaiseraugst*. FiA 10 (1990).
- RIHA 1994 Riha, E.: *Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst. Die Neufunde seit 1975*. FiA 18 (1994).
- ROGERS 1974 Rogers, G. B.: *Poteries Sigillées de la Gaule Centrale I. Les motifs non figurés*. XXXVIII. supplément à Gallia. Paris 1974.
- ROTTLOFF 1999 Rottloff, A.: *Römische Vierkantkrüge*. In: (Red. Klein, M. J.) *Römische Glaskunst und Wandmalerei*. Mainz 1999, 41–49.
- RRC 1974 Crawford, M. H.: *Roman Republican Coinage*. London 1974.
- RÜTTI 1991 Rütli, B.: *Die römischen Gläser aus Augst und Kaiseraugst*. FiA 13 (1991).
- SAKL–OBERTHALER–TARCSAY 2001 Sakl–Oberthaler, S.–Tarcsay, K.: *Römische Glasformen aus Wien*. FW 4 (2001) 78–112.
- ŠARANović–SVETEK 1986 Šaranović–Svetek, V.: *Antičko staklo u Jugoslovenskom delu provincije donje Panonije*. Novi Sad 1986.
- SÁRÓ 2014 Sáró Cs.: *Kora császárkori fibulák a Wosinsky Mór Megyei Múzeum gyűjteményéből*. WMMÉ 36 (2014) 159–222.
- SCHINDLER–KAUDELKA 1975 Schindler–Kaudelka, E.: *Die dünnwandige Gebrauchskeramik vom Magdalensberg*. (Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 3.) Klagenfurt 1975.
- SCHMID 2010 Schmid, S.: *Die römischen Fibeln aus Wien*. (Monografien der Stadtarchäologie Wien. Band 6.) Wien 2010.
- SEITTER 2002 Seitter, V.: *Bodenmarken mit Buchstaben auf römischen Gebrauchsglas*. Marburg 2002.
- SENA CHIESA 1985 (Ed. Sena Chiesa, G.) *Angera Romana. Scavi nella necropoli, 1970–1979*. Roma 1985.
- STERN 2001 Stern, E. M.: *Römisches, byzantinisches und frühmittelalterliches Glas. 10 v. Chr.–700 n. Chr. Sammlung Ernesto Wolf*. H. n. 2001.
- SYMONDS 1992 Symonds, R. P.: *Rhenish wares. Fine Dark Coloured Pottery from Gaul and Germany*. Oxford 1992.
- TEMPELMANN–MACZYŃSKA 1985 Tempelmann–Maczyńska, M.: *Die Perlen der römischen Kaiserzeit und die frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*. Mainz 1985.
- TOPÁL 1981 Topál, J.: *The southern Cemetery of Matrica (Százhalombatta–Dunafüred)*. Fontes ArchHung. Budapest 1981.
- VAN LITH–RANDSBORG 1985 van Lith, S. M. E.–Randsborg, K.: *Roman Glass in the West: A Social Study*. BROB 35 (1985) 413–533.
- WALKE 1965 Walke, N.: *Das römische Donaukastell Straubing Sorviodurum*. (Limesforschungen 3.) Berlin 1965.
- WEBER 1982 Weber, G.: *Neue Ausgrabungen am „Apollo–Grannus Heiligtum“ in Faimingen. Zwischenbericht*. BRGK 62 (1982) 103–186.

BERICHT ÜBER DIE ERGEBNISSE DER IM JAHRE 2014 IM MUNIZIPIUM VON BRIGETIO (FO: KOMÁROM–SZÖNY, VÁSÁRTÉR) GEFÜHRTEN ARCHÄOLOGISCHEN GRABUNGEN
DÁVID BARTUS–LÁSZLÓ BORHY–GABRIELLA DELBÓ–KATA DÉVAI–ZITA KIS–BARBARA HAJDU–ANNA NAGY–CSILLA SÁRÓ–NIKOLETTA SEY–EMESE SZÁMADÓ–LAJOS JUHÁSZ

Die 23. Grabungskampagne der seit 1992 in Zusammenarbeit des Lehrstuhls für Klassische und Provinzialrömische Archäologie der Eötvös Loránd Universität, Budapest mit dem Klapka György Museum, Komárom fand in der Periode zwischen 30. Juni – 25. Juli 2014 (20 Arbeitstage) statt. Ziel der Grabungen war einerseits die Freilegung der in den Jahren 2012 und 2013 gefundenen, gut erhaltenen Holzkonstruktion von etwa 10,5 m² bzw. weiterer organischer Funde wie mineralisierte Oliven- und Dattelkerne in einem römischen Keller, andererseits Fortsetzung der Untersuchung der in den vorigen Jahren entdeckten Metallwerkstatt. Im Jahre 2014 wurden insgesamt 12 Grabungsschnitte (L16, L17, M16, M17, O16, O17, O18, O19, P16, P17, P18, P19) mit einer Gesamtfläche von 200 m² geöffnet.

Während der Grabungen kamen insgesamt 6 Ziegelstempel ans Tageslicht, von denen 4 Stü-

cke (66,6%) verschiedene Militäreinheiten (2: Legio I Adiutrix Pia Fidelis; 1: Classis Flavia Histrica; 1: Legio XI Claudia Pia Fidelis) vertreten. 2 weitere Ziegelstempel (33,3%) können mit einer Privatziegelei, mit der T(egularia) M(- - -) V(- - -) in Zusammenhang gebracht werden.

Im Jahre 2014 kamen insgesamt 251 Glasfragmente vor. Von den Schüsselformen sind nach wie vor die halbkugelförmigen Schüssel mit geschnittener Verzierung hervorzuheben, die am genannten Fundort wohl bekannt sind. Die Schüssel waren vom Ende des 2. Jhs. n. Chr. bis zur ersten Hälfte des 3. Jhs. n. Chr. in Westeuropa von Skandinavien bis Britannien, von Gallien und Germanien bis Hispanien und Italien verbreitet. In besonders hoher Zahl waren sie in Köln und Umgebung anwesend. Was die östlichen Gebiete anbelangt, kann man feststellen, dass sie in Pannonien, bzw. in syrisch-palästi-

nischen Gebieten weiterhin in Ägypten und im Pontusgebiet vorkommen. Ihre Herstellungsorte kann man im Rheinlande (vielleicht in Köln), in Pannonien, Syrien (vielleicht in Dura-Europos) und im Pontusgebiet (Tanais) vermuten. Besonders wichtig ist das Bodenfragment einer quadratischen, in Form geblasenen Flasche mit der Inschrift *L(ucius) Public(ius)* (Abb. 1), dessen Parallelen – genauso mit konzentrischen Kreisen, Pflanzenornamenten und Inschrift, wie beim Stück von Brigetio – in Calvatone, Straubing, Pfaffenhofen bekannt sind, und von welchen ein Stück ins 3. Jhs. n. Chr. datiert werden kann.

Im hier zu behandelnden Grabungsjahr 2014 wurden insgesamt 5391 lokal hergestellte Keramikfragmente, darunter sowohl mit Hand hergestellte, als auch auf langsamer und schneller Scheibe gefertigte Stücke gefunden. Die Keramikfragmente spiegeln die Verschmelzung der keltischen Töpfertraditionen mit der römischen Herstellungstechnik wider. Von den Keramiken für alltägliches Gebrauch sind ein Wandfragment eines sogenannten germanischen Bechers, bzw. ein überzogener pannonischer Becher mit Nockenverzierung hervorzuheben. Die Mehrzahl der Gefäße dürfte in Brigetio, in der westlich von der Militärstadt liegenden Töpfersiedlung „Szöny-Gerhát“ hergestellt worden sein.

Die im Jahre 2014 gefundene Importkeramik- und Öllampenfragmente spiegeln die Proportionen und Formen der vorigen Grabungsjahre wider, und fügen sich ins vorher bekannte Spektrum dieses Fundmaterials wohl ein. Es kamen ein Randfragment einer italischen dünnwandigen Keramik, 15 rätische Fragmente, 20 Schwarzfirniskeramik zuzunehmen mit 6 Schwarzfirnisimitationen vor. Man muss weiterhin 30 Firmenlampenfragmente (Loeschcke X=Iványi XVII), darunter einige mit dem Bodenstempel *CRESCES* und *FORTIS* erwähnen. Das Stück mit der Jagdszene mit barbotinverzierten Tieren (Kat. 15) ist besonders hervorzuheben, da bisher seine Parallelen in Brigetio völlig unbekannt waren.

Im Jahre 2014 kamen in der Zivilstadt von Brigetio 1059 Terra Sigillatafunde, darunter 438 reliefverzierte, 68 mit weiteren Techniken verzierte Stücke ans Tageslicht. 367 Fragmente sind unver-

ziert, während 186 bleiben unbestimmbar. Die frühesten 8 Fragmente stammen aus Norditalien. Darauf folgen die 139 Terra Sigillata aus Zentralgalien (alle aus Lezoux), die in der Periode zwischen Traian/Hadrian bis zu den Antoninen hergestellt wurden. Aus Rheinzabern stammen 374 Fragmente, von Mitte des 2. Jhs. n. Chr. bis Mitte des 3. Jhs. n. Chr. zu datieren sind. Die meisten, insgesamt 433 Fragmente wurden zwischen 180–233 n. Chr. in der Werkstatt von Westerndorf hergestellt, und können mit den Töpfern *Comitalis*, *Helenius* bzw. *Onniorix* in Verbindung gebracht werden. Die späteste Produktion vertreten die insgesamt 9 Terra Sigillatafragmente aus Pfaffenhofen.

Während der Grabungskampagne des Jahres 2014 wurden von den bestimmbaren Gegenständen 13 aus Bronze und 1 aus Silber hergestellt. Im Fundmaterial sind sowohl Kästchenbeschläge, kosmetische Instrumente, als auch durchbrochene Beschläge und weitere Tracht- und Gebrauchsstücke anwesend. Am interessantesten sind 2 Beschläge aus Bronze: der eine mit Darstellung einer Germanenbüste, der andere mit der eines Satyrenkopfes.

Wie im vorigen Jahre 2013, kamen Fibeln auch 2014 in verhältnismässig hoher Zahl (5 Stück) vor. Diese Funde zeigen ein abwechslungsreiches Bild, das sich ins Fibelnspektrum der Zivilstadt von Brigetio gut einfügt. Besonders interessant ist eine Scheibenfibel (Kat. 5), die mit Glaseinlage verziert wurde.

Während der Grabungssaisone 2014 kamen insgesamt 28 Münzen vor. Diese Zahl kann in Geschichte der Grabungen in der Zivilstadt von Brigetio als bisher die höchste betrachtet werden. Das früheste Stück vertritt die Prägung von Marcus Antonius aus der Zeit vor Actium (32–31 v. Chr.). Diese Legionsdenare blieb wegen seines niedrigen Silberinhaltes im ganzen Römischen Reich für lange Zeit im Umlauf. Die spätesten Stücke sind die Prägungen von I. Philippus und seines Sohnes, die sich in die bisher bekannten Chronologie der Münzen aus der Zivilstadt von Brigetio, die bis zur Regierungszeit des Trebonianus Gallus verläuft, gut einfügt.

Übersetzt von László Borhy

1. táblázat: A helyi készítésű kerámiatípusok eloszlása
 Tab. 1: Die Verteilung der lokalen Keramik

Kerámiatípus	Darabszám	Százalék
Szürke házi kerámia	2979	55,26%
Nyers színű házi kerámia	939	17,42%
Vörös bevonatos kerámia	399	7,40%
Brigetiói sávost festésű kerámia	317	5,88%
„Pompeii vörös tál” utánzata	311	5,77%
Dörzstál	170	3,15%
ún. „Firnaware”	98	1,82%
Pannoniai bevonatos kerámia	58	1,08%
Kézzel formált kerámia	53	0,98%
Füstölőtál	42	0,78%
Márványozott festésű kerámia	16	0,30%
Szürke, besimított díszítésű kerámia	9	0,17%
Összesen	5391	

2. táblázat: A terra sigillata töredékek műhely szerinti megoszlása
 Tab. 2: Verteilung der TS Fragmente nach Werkstätten

Műhely	Töredékek száma (db)	%
Észak-Italia	8	0,8
Közép-Gallia	139	13,1
Rheinzabern	374	35,3
Westerndorf	433	40,9
Rheinzabern/Westerndorf	92	8,7
Pfaffenhofen	9	0,8
Meghatározhatatlan	4	0,4
Összesen	1059	100

3. táblázat: Az edényformák műhelyek szerinti megoszlása
 Tab. 3: Die Verteilung der Keramikformen nach Werkstätten

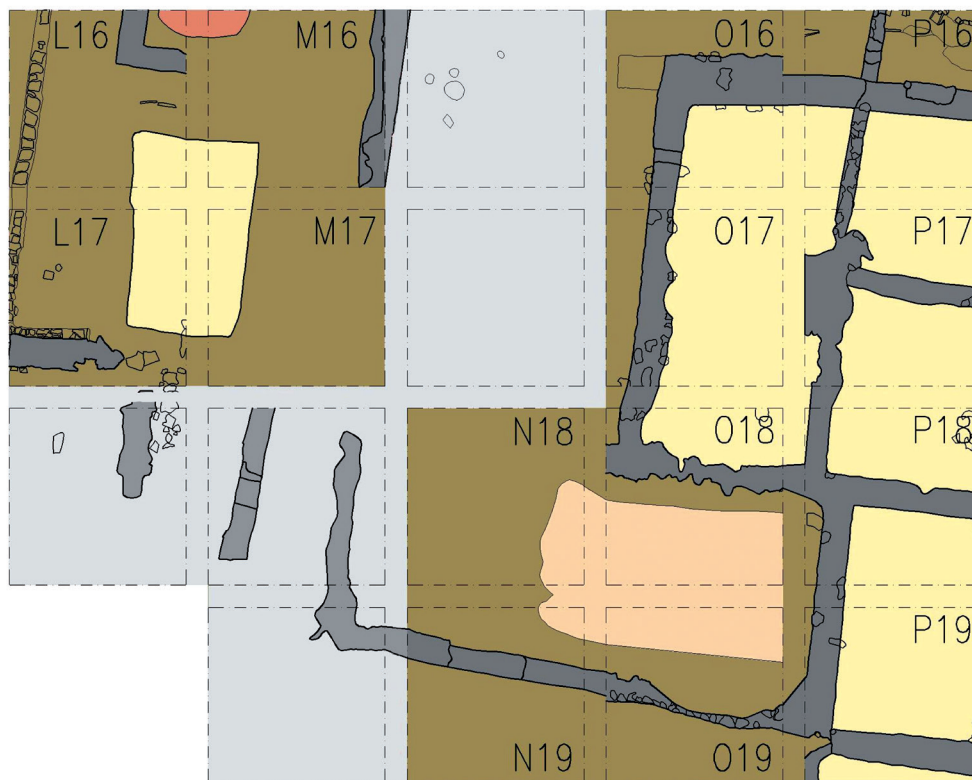
Formák	Műhelyek							
	Észak- Italia	Közép- Gallia	Rhein- zabern	Western- dorf	Rheinza- bern/ Westerndorf	Pfaffen- hofen	Meghatá- rozhatatlan	Össze- sen
Consp. 39/43	2	–	–	–	–	–	–	2
Consp. 43	3	–	–	–	–	–	–	3
Drag. 30	–	–	2	31	–	–	–	33
Drag. 37	–	45	125	139	23	8	–	340
Drag. 30/37	–	–	–	62	3	–	–	65
Drag. 18	–	4	2	–	–	–	–	6
Drag. 18/31	–	20	25	33	1	–	–	79
Drag. 31	–	3	4	–	–	–	–	7
Niederbieber 1	–	–	42	–	–	–	–	42
Lud. Tb	–	–	8	–	–	–	–	8
Lud. Tf	–	–	2	–	–	–	–	2
Lud. Tl	–	–	1	–	–	–	–	1
Drag. 32	–	3	25	51	17	1	–	97
Curle 15	–	–	9	–	–	–	–	9
Drag. 35	–	1	–	–	–	–	–	1
Drag. 42	–	1	–	–	–	–	–	1
Drag. 27	–	14	–	–	–	–	–	14
Drag. 33	–	24	14	41	11	–	–	90
Drag. 46	–	–	3	–	–	–	–	3
Drag. 38	–	6	–	–	–	–	–	6
Drag. 43	–	–	11	–	–	–	–	11
Drag. 45	–	–	2	–	–	–	–	2
Drag. 43/45	–	–	3	–	–	–	–	3
Drag. 39	–	–	2	–	–	–	–	2
Drag. 54	–	–	45	–	–	–	–	45
Meghatároz- hatatlan	3	18	49	76	37	–	4	188
Összesen	8	139	374	433	92	9	4	1059

1. tábla: A 2014-ben feltárt szelvények rendszere az összesítő alaprajzon (rajz: Bartus D.)
 Taf. 1: Die im Jahre 2014 freigelegte Schnitte auf dem Gesamtgrundriss (gez. von D. Bartus)

1.

2.

2. tábla: 1. A feltárt szelvények (O16–O17, O18–O19, P16–P17, P18–P19, N18–N19, LM16–17) fotója; 2. Összesítő felszínrajz ezekről

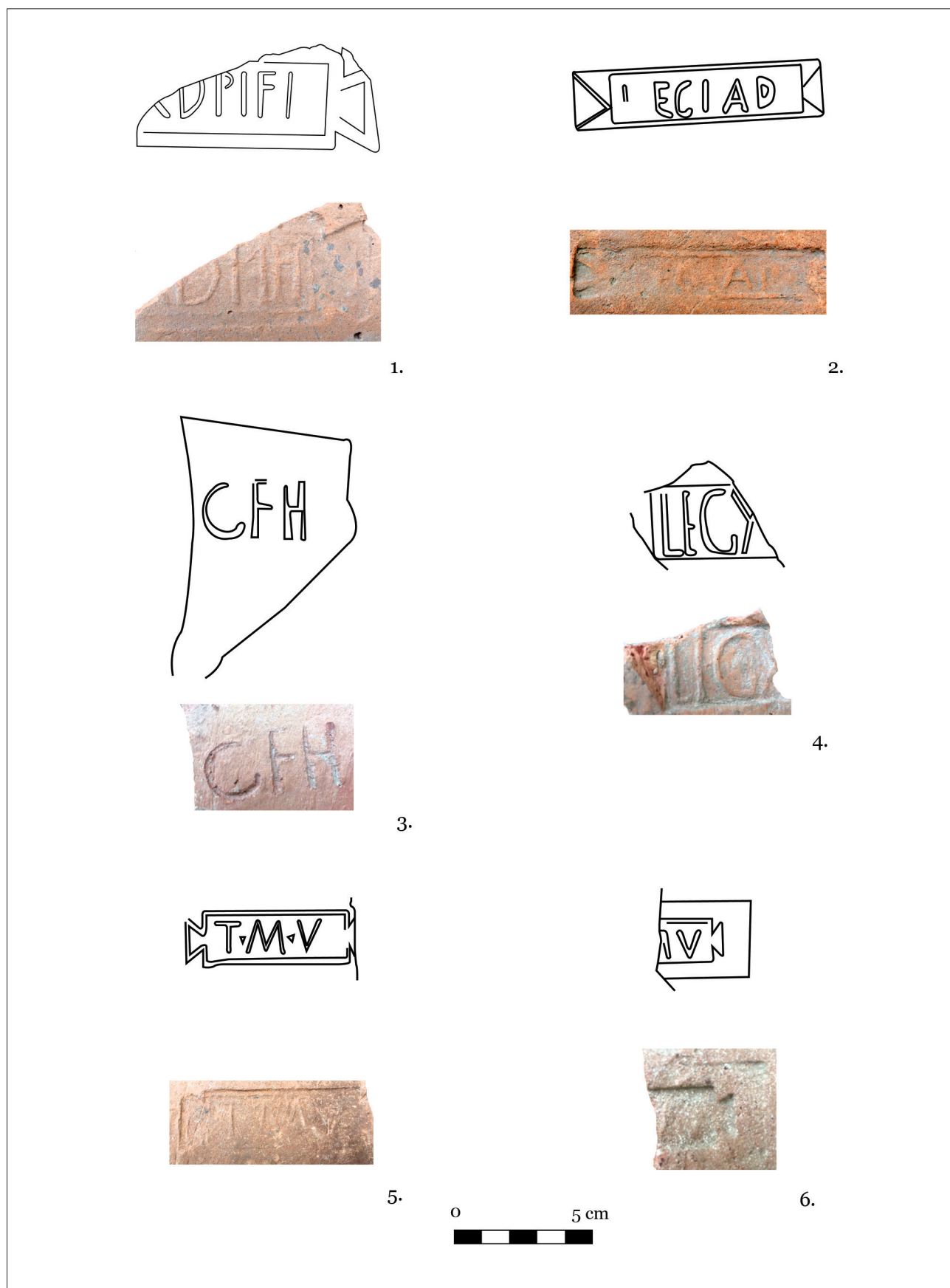
Taf. 2: 1. Foto von den freigelegten Schnitten O16–O17, O18–O19, P16–P17, P18–P19, N18–N19, LM16–17; 2. Ein Gesamtgrundriss von ihnen

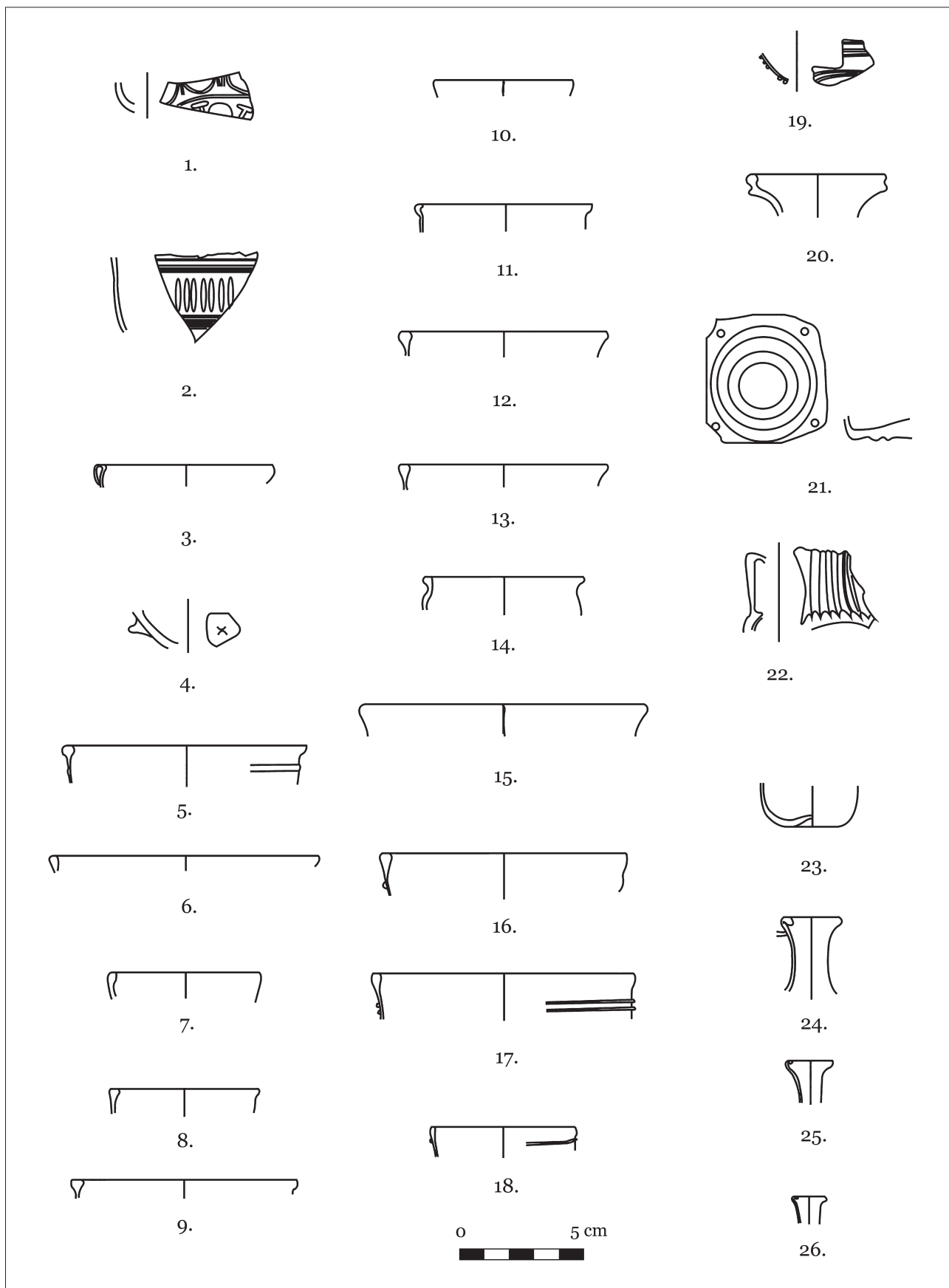
3. tábla: A feltárt szelvények összesítő fotója (O16–O17, O18–O19, P16–P17, P18–P19, N18–N19)
Taf. 3: Foto von den freigelegten Schnitten O16–O17, O18–O19, P16–P17, P18–P19, N18–N19

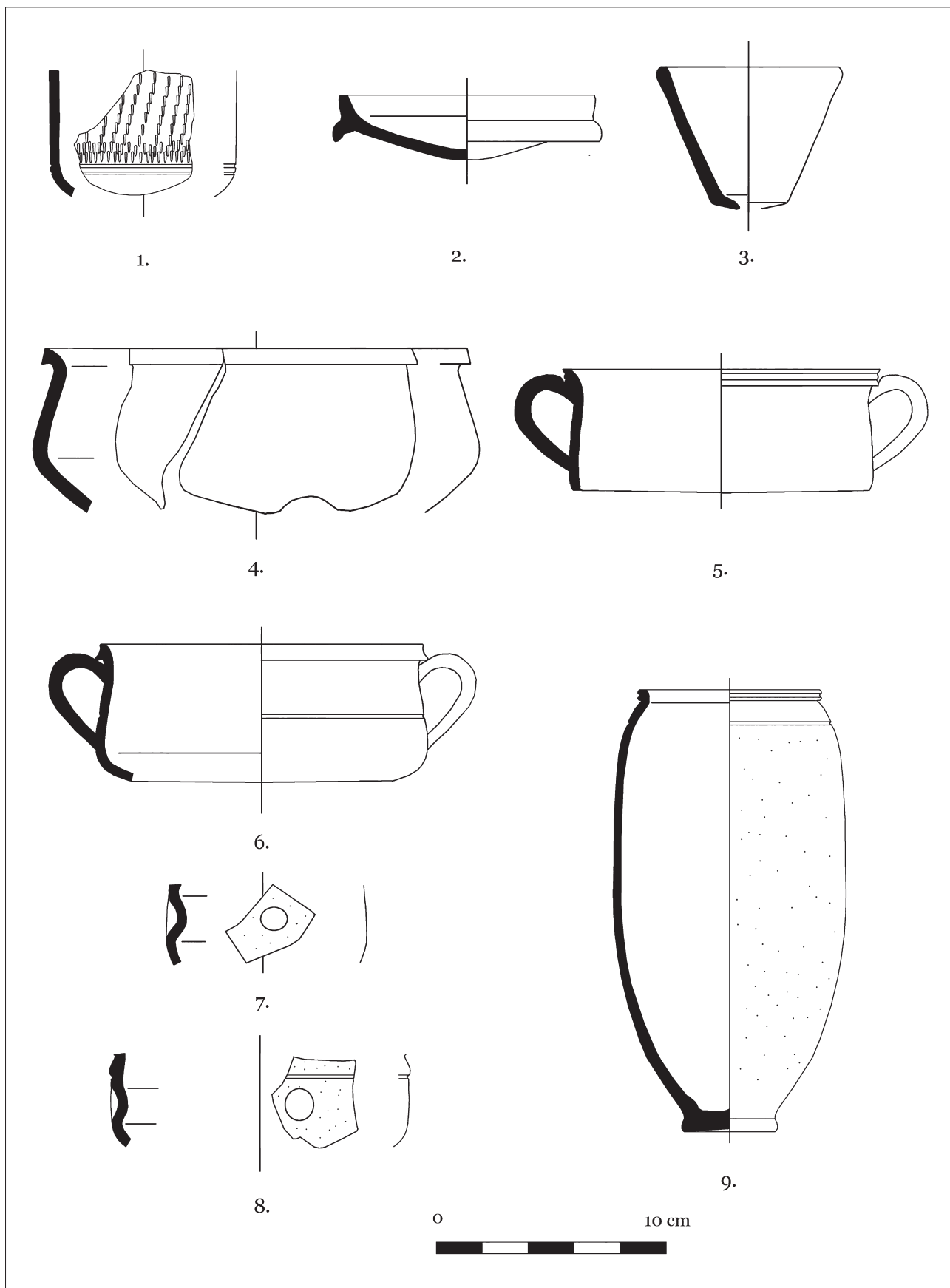
4. tábla: A feltárt szelvények összesítő fotója (LM16–17): a pince
Taf. 4: Foto von den freigelegten Schnitten LM16–17: der Keller

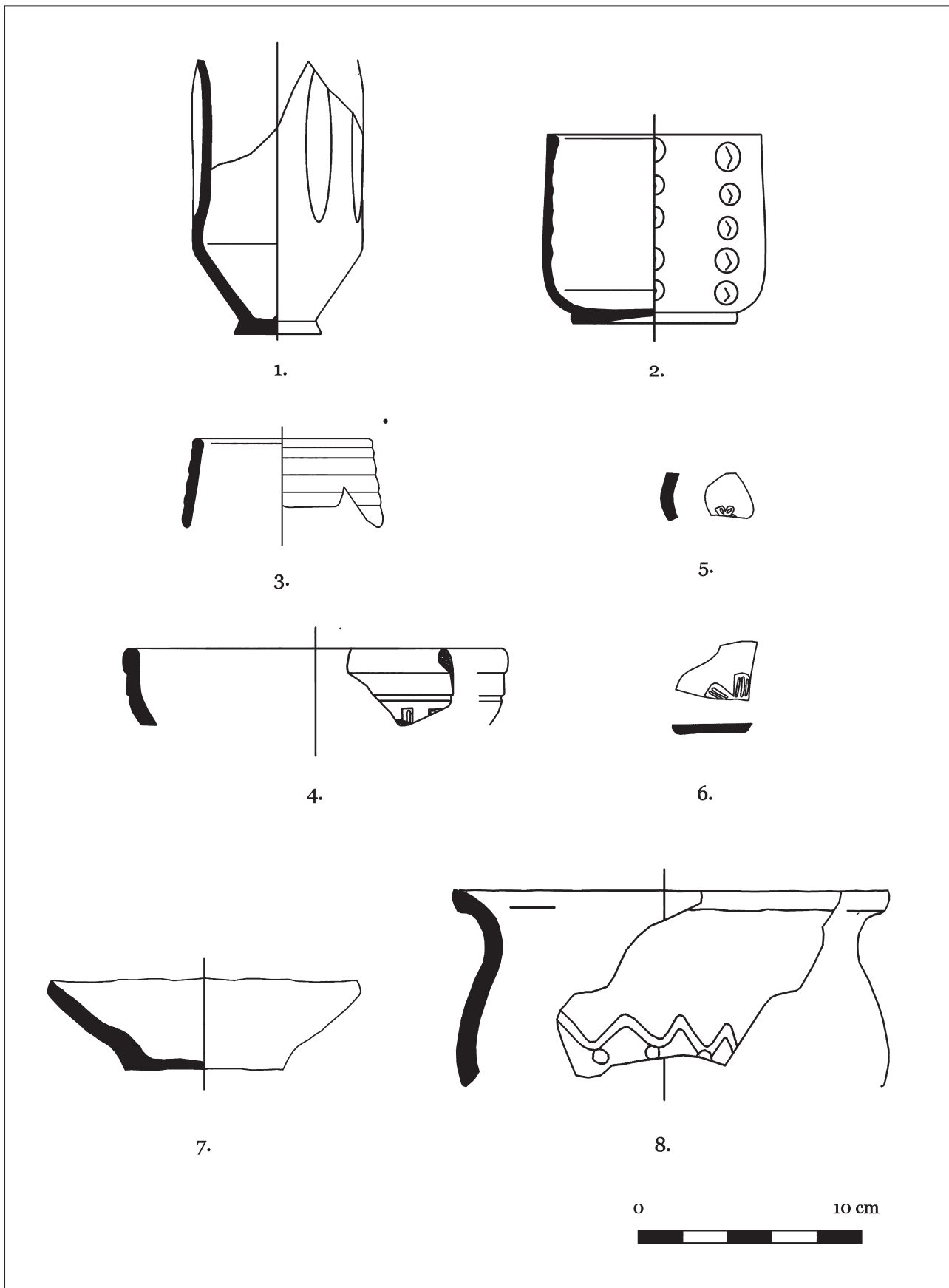
5. tábla: Téglabélyegek
Taf. 5: Ziegelstempeln

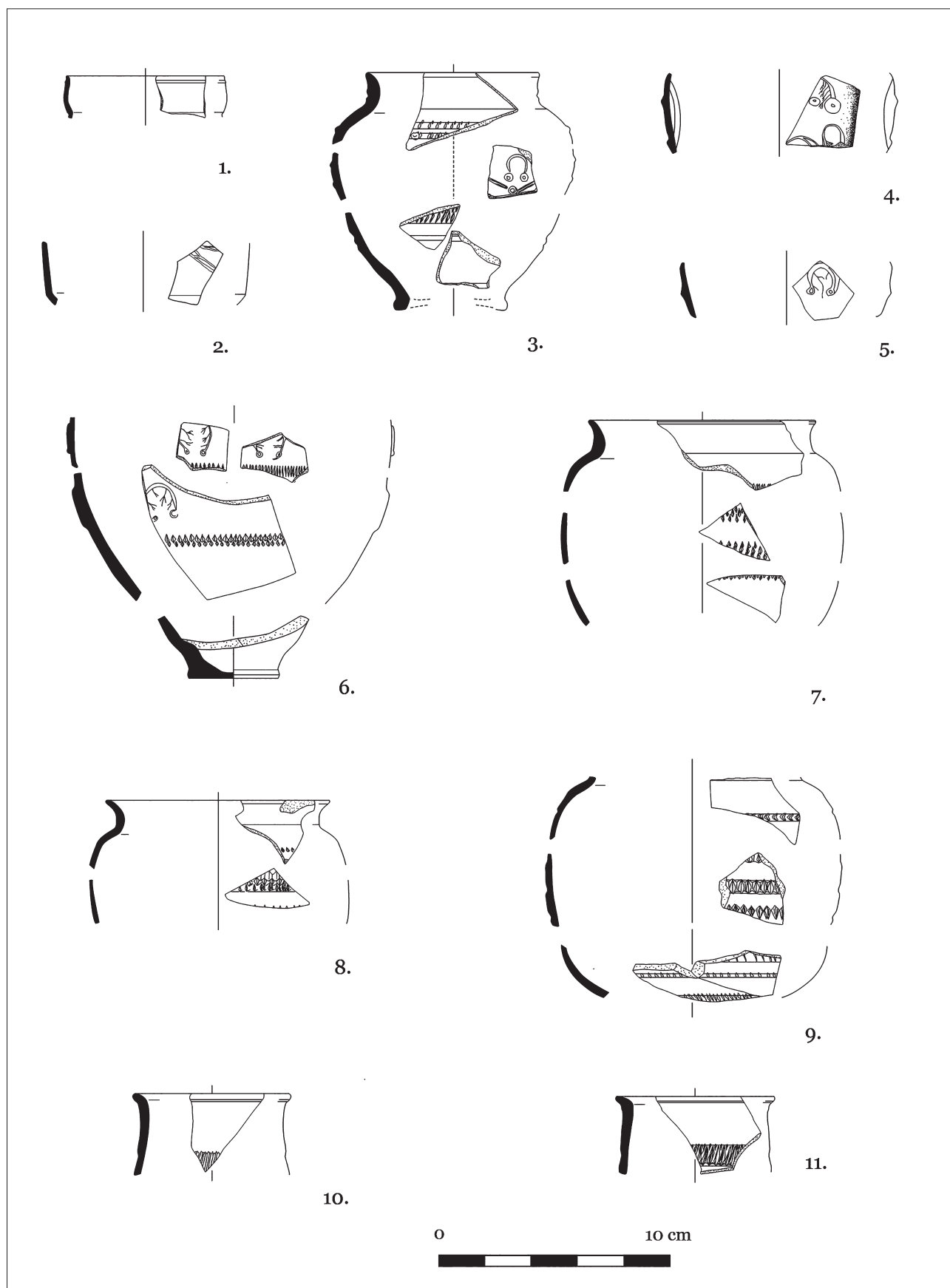
6. tábla: Üvegleletek
Taf. 6: Glasfunde

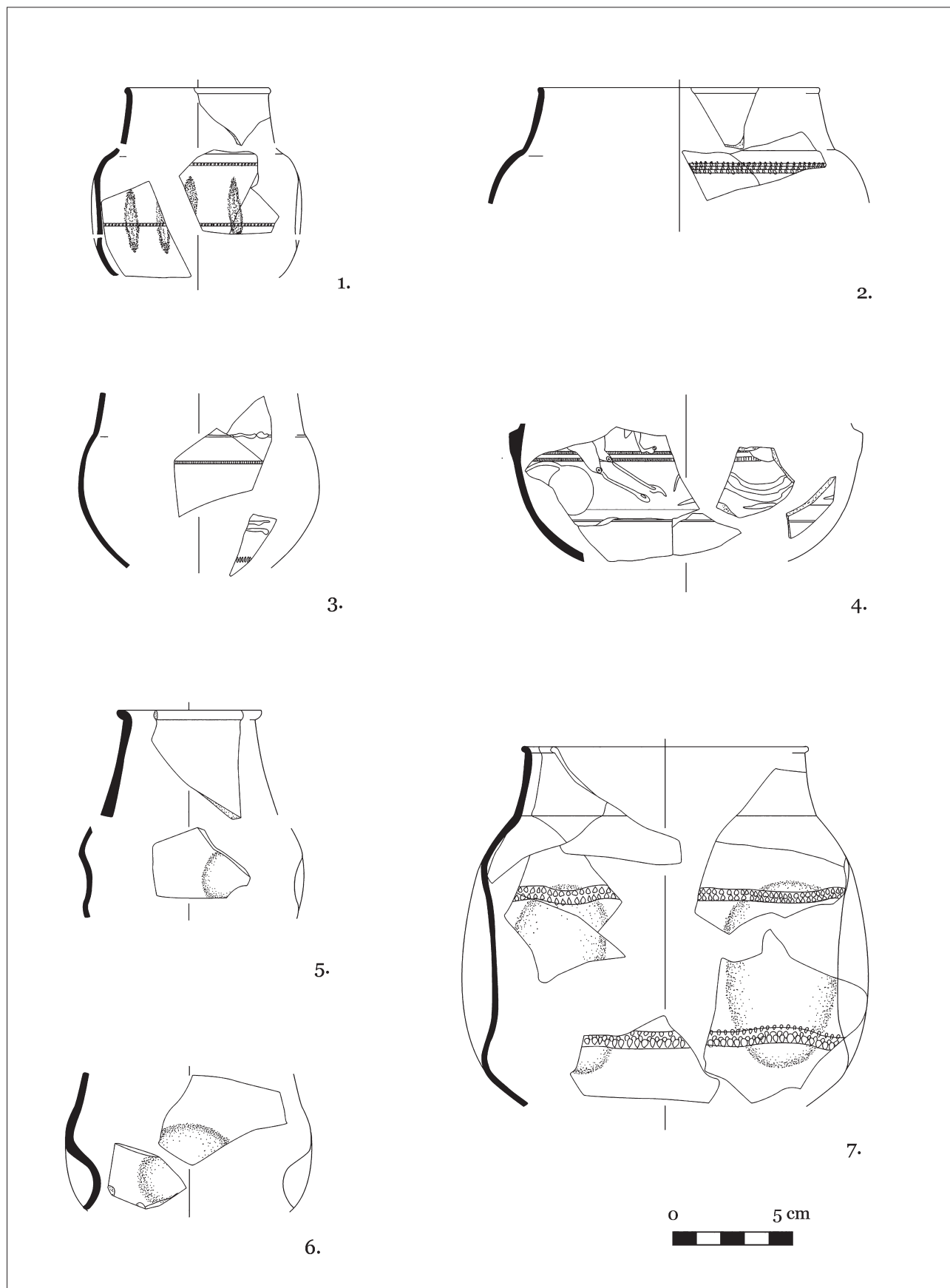
7. tábla: Helyi kerámia 1.
Taf. 7: Lokale Keramik 1

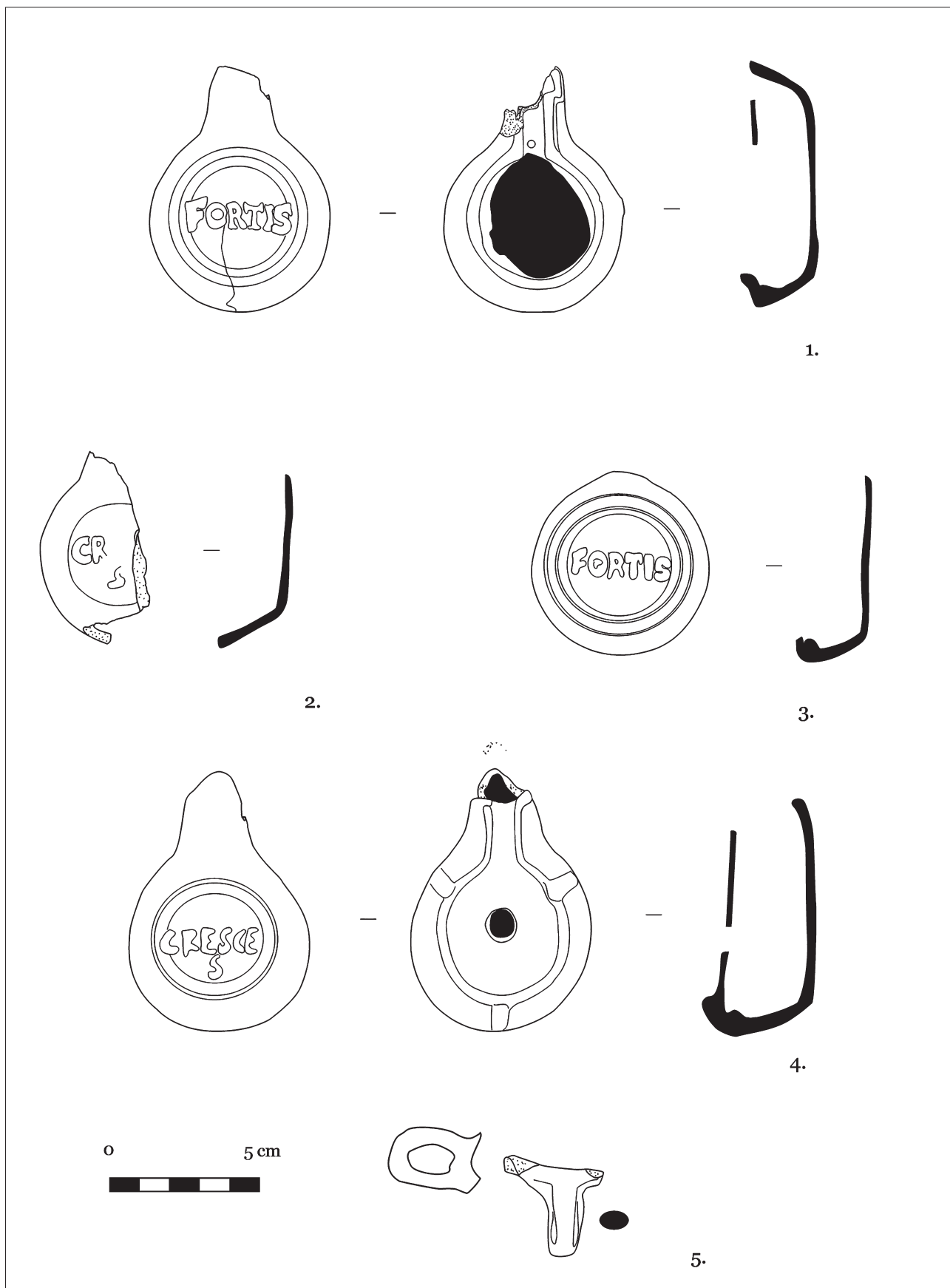
8. tábla: Helyi kerámia 2.
Taf. 8: Lokale Keramik 2

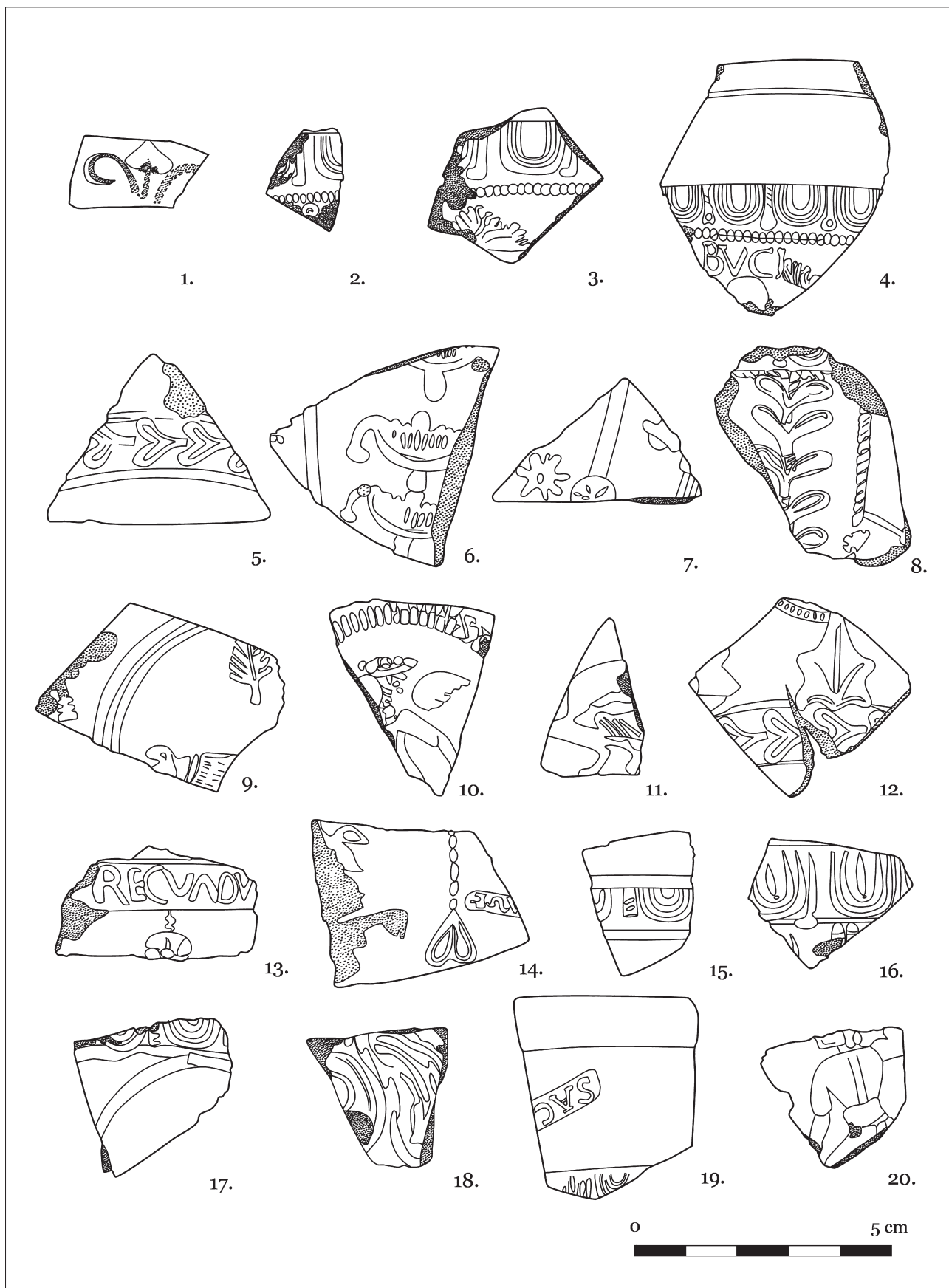
9. tábla: Import kerámia 1.
Taf. 9: Importkeramik 1

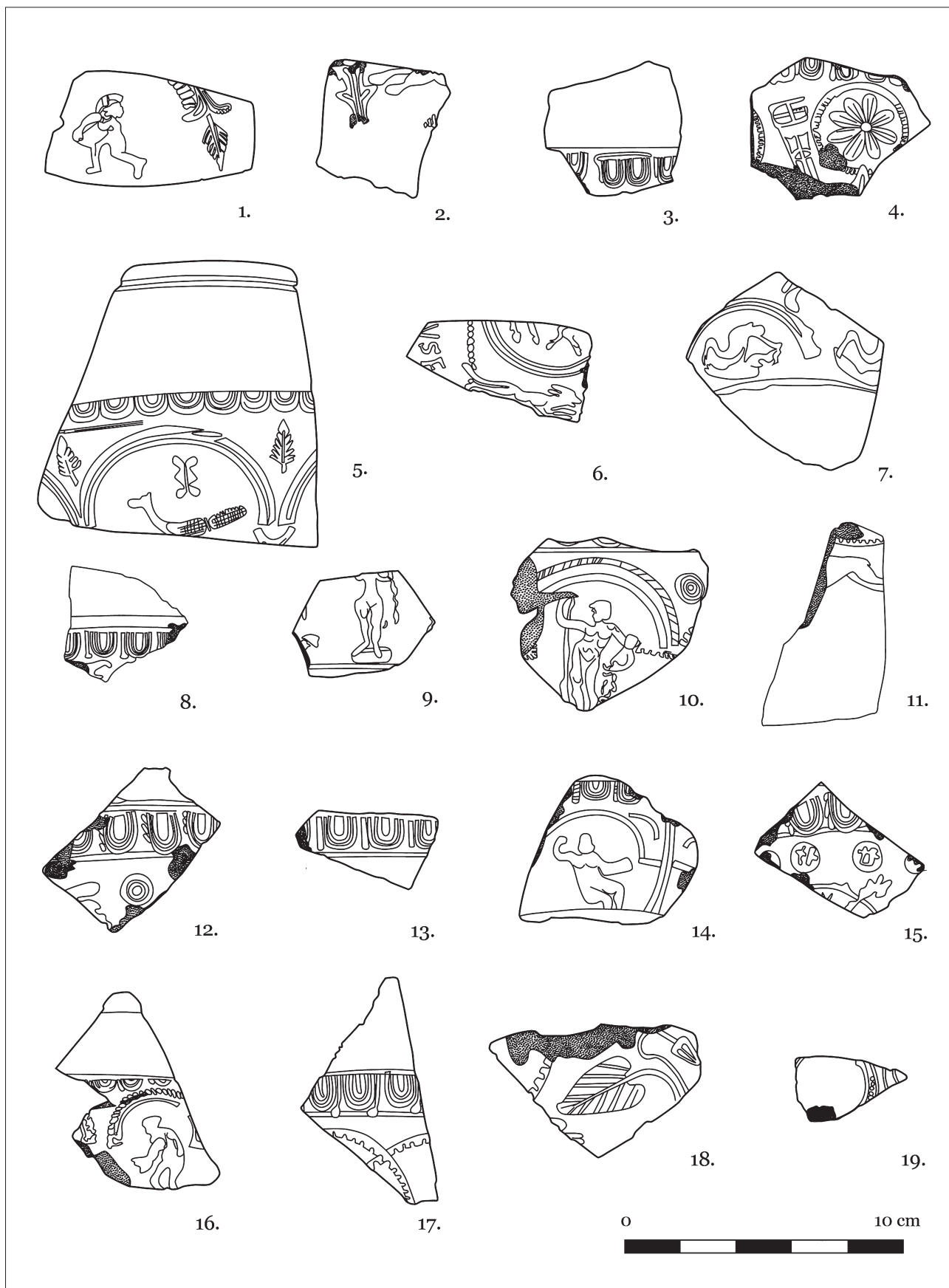
10. tábla: Import kerámia 2.
Taf. 10: Importkeramik 2

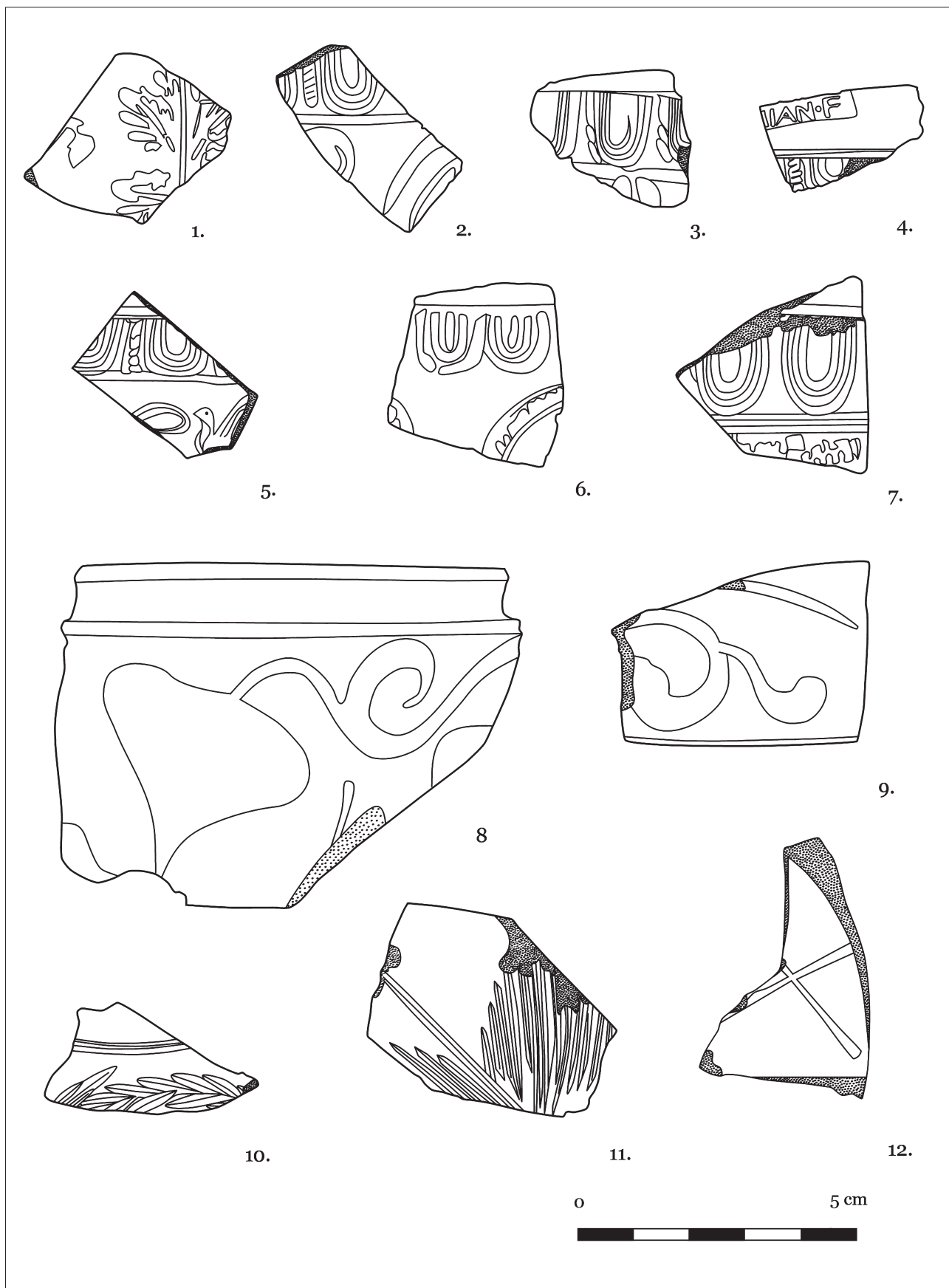
11. tábla: Mécsesek
Taf. 11: Öllampen

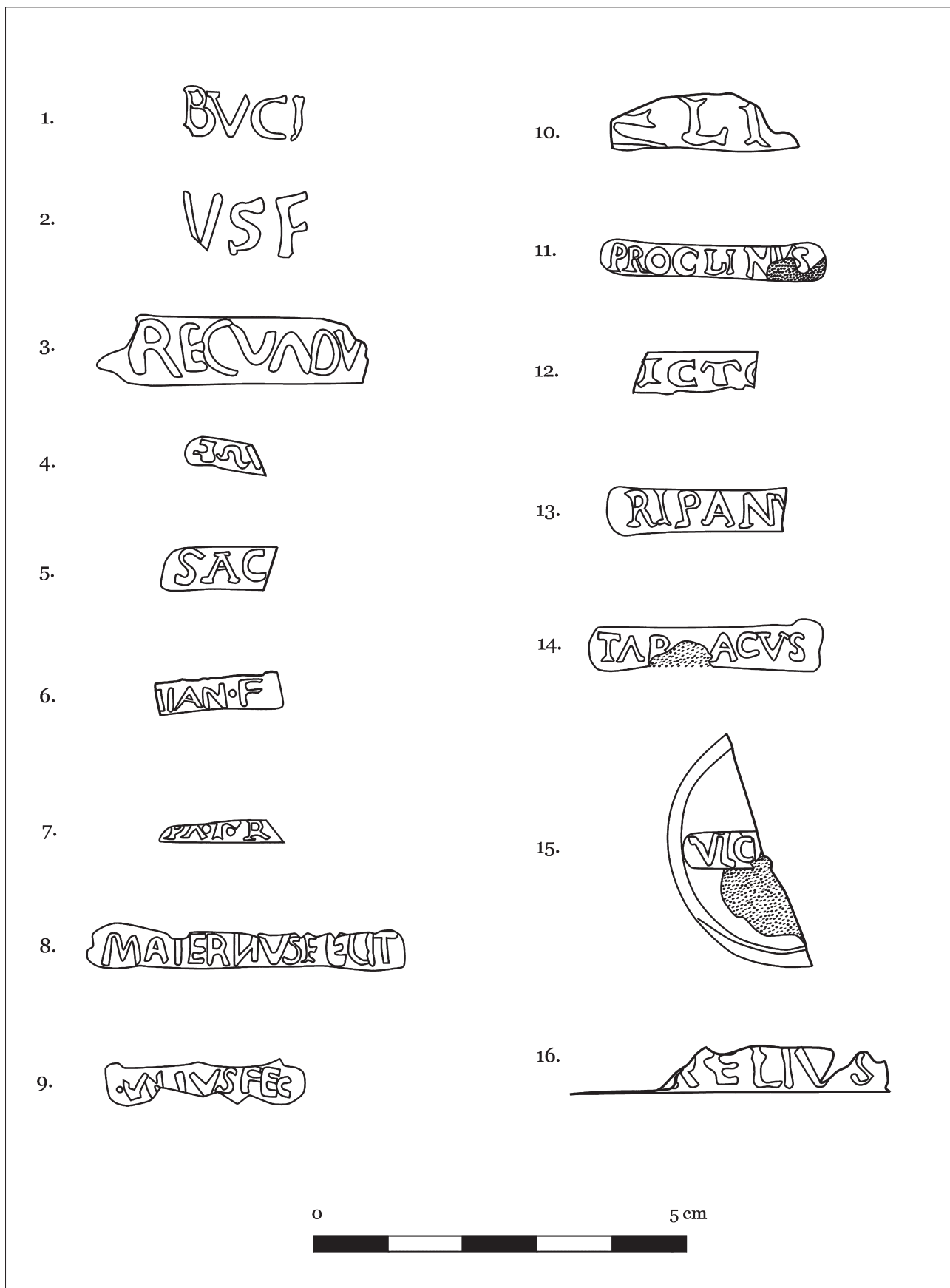
12. tábla: Terra sigillaták 1.
Abb. 12: Terra Sigillata 1

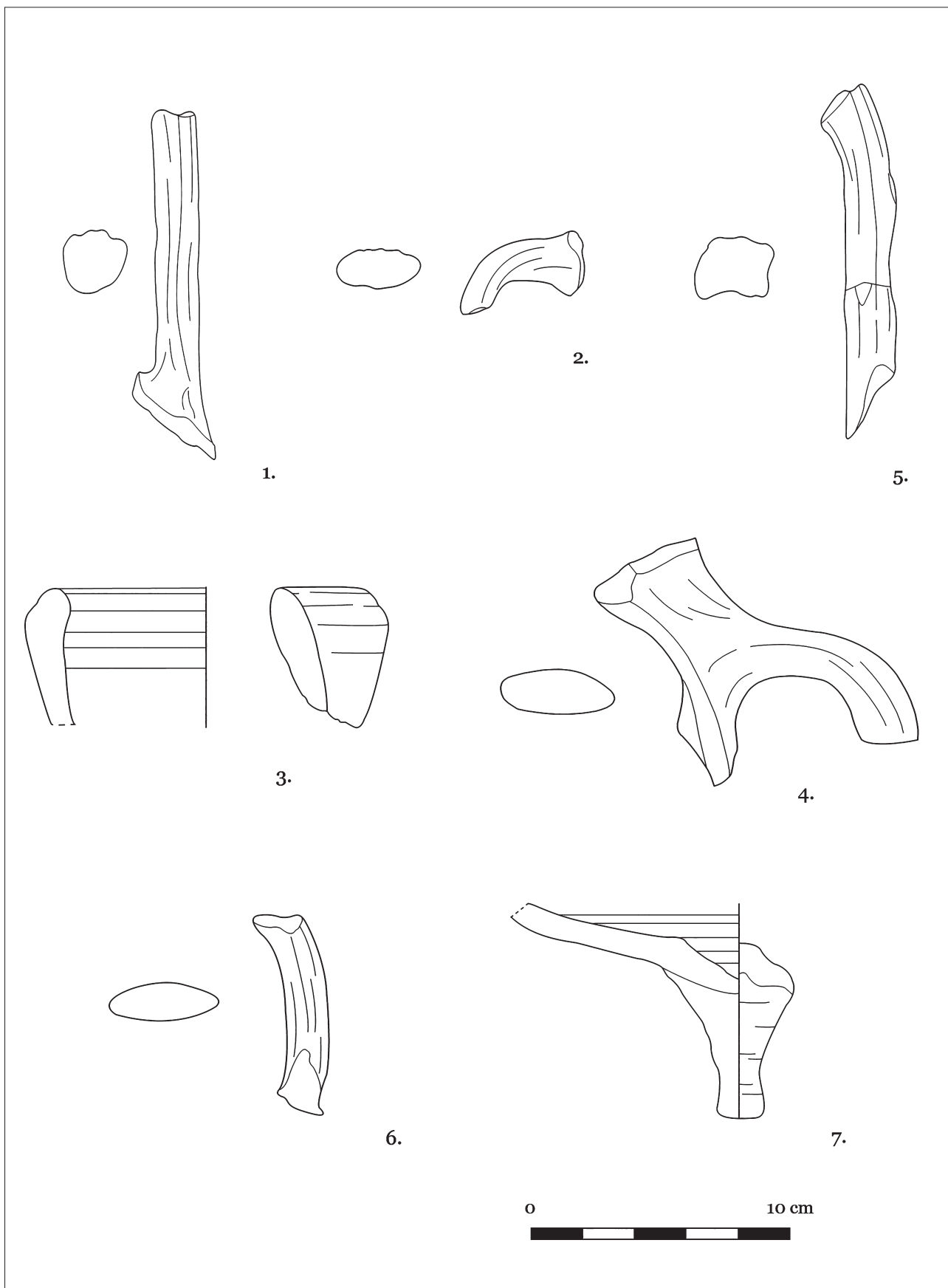
13. tábla: Terra sigillaták 2.
Abb. 13: Terra Sigillata 2

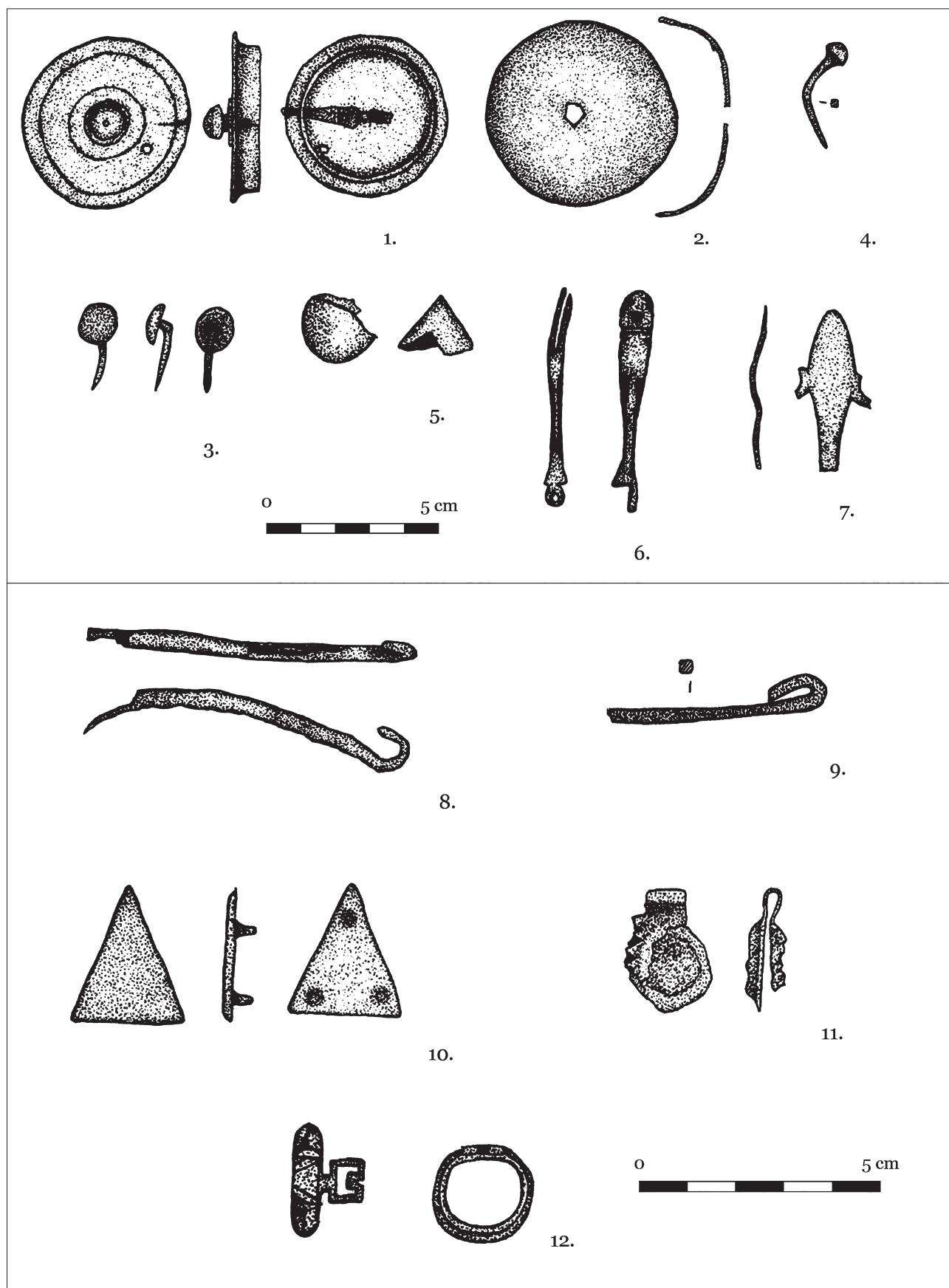
14. tábla: Terra sigillaták 3.
Abb. 14: Terra Sigillata 3

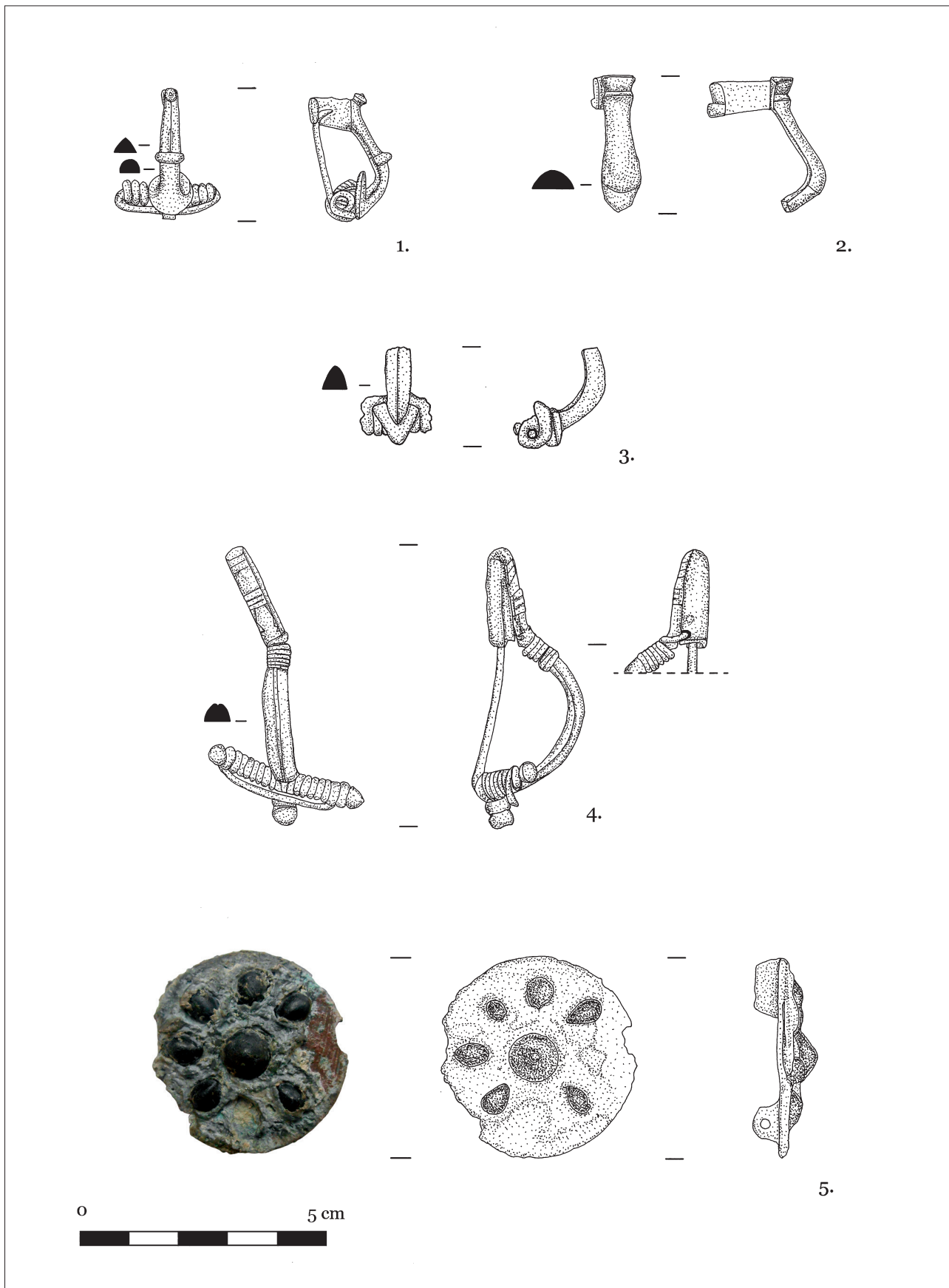
15. tábla: Bélyegen terra sigillatákon
 Abb. 15: Terra Sigillata-Stempeln

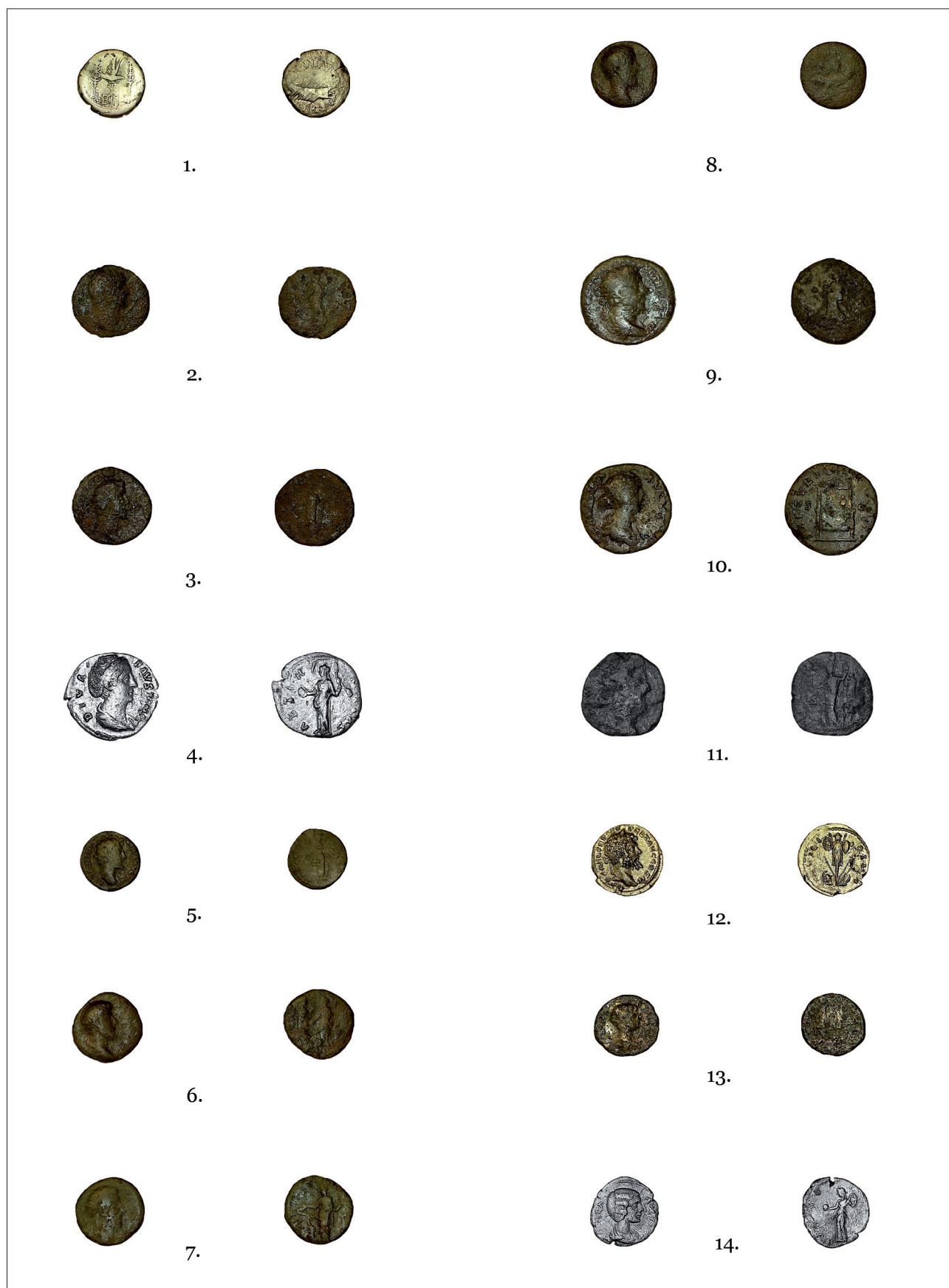
16. tábla: Amphoraleletek
Abb. 16: Amphorafunde

17. tábla: Bronzleletek
Abb. 17: Bronzefunde

18. tábla: Fibulák
Abb. 18: Fibeln

19. tábla: Érmek 1.
Abb. 19: Münzfunde 1

20. tábla: Érmek 2.
Abb. 20: Münzfunde 2

A KÖTETBEN TALÁLHATÓ RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE –

ABKÜRZUNGSVERZEICHNIS – LIST OF ABBREVIATIONS

A	Ausztria
Acta ArchHung	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae (Budapest)
Antaeus	Antaeus. Communicationes ex Instituto Archaeologico Academiae Scientiarum Hungaricae (Budapest)
AntJ	The Antiquaries Journal (Cambridge)
AqFüz	Aquincumi Füzetek (Budapest)
Arrabona	Arrabona. A Győri Xántus János Múzeum Évkönyve (Győr)
ArchÉrt	Archaeologiai Értesítő (Budapest)
ArchHung	Archaeologica Hungarica (Budapest)
AVA-Materialien	Materialen zur Allgemeinen und Vergleichenden Archäologie (München)
Balcanoslavica	Balcanoslavica. Centar za istraživanje na staroslovenskata kultura (Negotin)
BalKözl	Balácai Közlemények (Veszprém)
BAR-IS	British Archaeological Reports – International Series (Oxford)
BBDP	Bericht der Bayerischen Bodendenkmalpflege (München)
BCH Suppl	Bulletin de Correspondance Hellénique Supplément (Athéne)
BiblArch	Bibliotheca de Archeologie (Mardid)
BJb	Bonner Jahrbücher (Bonn)
BRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Kommission (Frankfurt am Main)
BROB	Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in Netherland (Amersfoort)
BVbl	Bayerische Vorgeschichtsblätter (München)
CarnJb	Carnuntum Jahrbuch (Wien)
ComArchHung	Communicationes Archaeologicae Hungariae (Budapest)
DissArch	Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae (Budapest)
DissPann	Dissertationes Pannonicae (Budapest)
DMÉ	A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve (Debrecen)
Dolg	Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárából (Kolozsvár)
EMÉ	Az Egri Múzeum Évkönyve (Eger)
FBVFBW	Forschungen und Berichte zur Vor-und Frühgeschichte in Baden-Württemberg (Darmstadt)
FM	Ferenczy Múzeum (Szentendre)
FiA	Forschungen in Augst (Augst)
FiL	Forschungen in Lauriacum (Linz)
FK	Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ (Budapest)
FKF	Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, Fotótár (Budapest)
FKI	Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, Irattár (Budapest)
FKT	Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, Tervtár (Budapest)
FolArch	Folia Archaeologica (Budapest)
Fontes ArchHung	Fontes Archaeologici Hungariae (Budapest)
FW	Fundort Wien. Berichte zur Archäologie (Wien)
Germania	Germania. Anzeiger des Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (Mainz)
HM HIM	Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum (Budapest)
JAMÉ	A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve (Nyíregyháza)
JAMKÉ	A József Attila Megyei Könyvtár Évkönyve (Tatabánya)
JRGZM	Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums (Mainz)
JRMES	Journal of Roman Military Equipment Studies (Toronto)
KDM RGy	Kuny Domokos Múzeum Révhelyi-gyűjtemény (Tata)
KDMK	Kuny Domokos Múzeum Közleményei (Tata)
KJb	Kölner Jahrbuch (Köln)
KMMK	Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei (Tata)

LDM	Laczkó Dezső Múzeum (Veszprém)
MAA	Monumenta Avarorum Archaeologica (Budapest)
MBV	Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte (München)
MFM	Móra Ferenc Múzeum (Szeged)
MFMA	Monographien zur Frühgeschichte und Mittelalterarchäologie (Wien)
MFME	A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve (Szeged)
MFME–StudArch	A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Studia Archaeologica (Szeged)
MFME – MonumArch	A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Monumenta Archaeologica (Szeged)
MGAH	Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae (Budapest)
MNL KEML	Magyar Nemzeti Levéltár Komárom–Esztergom Megyei Levéltára (Esztergom)
MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár (Budapest)
MPrKom	Mitteilungen der Prähistorischen Kommission (Wien)
MRGK	Materialen zur Römisch-Germanischen Keramik (Bonn)
MűvÉrt	Művészettörténeti Értesítő (Budapest)
MTB BTK MÓT	Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Magyar Őstörténeti Témacsoport (Budapest)
ORL	Der obergermanisch-raetische Limes des Roemerreiches (Heidelberg)
ŐLev	Ősrégészeti Levelek (Budapest)
PMMF	Pest Megyei Múzeumi Füzetek (Szentendre)
Ptujski arheološki zbornik	Ptujski arheološki zbornik (Ptuj)
RCRF Acta	Rei Creatariae Romanae Fautorum Acta (Bonn)
RégFüz	Régészeti Füzetek (Budapest)
RégKut	Régészeti kutatások Magyarországon (Budapest)
RGF	Römisch-germanische Forschungen (Darmstadt)
RIN	Rivista Italiana di Numismatica e Scienze Affini
RKM	Régészeti kutatások Magyarországon (Budapest)
RLÖ	Der Römische Limes in Österreich (Wien)
RO	Románia
RÖ	Römisches Österreich. Jahresschrift der Österreichischen Gesellschaft für Archäologie (Wien)
RVM	Rad Vojvodanskih Muzeja (Novi Sad)
SEB	Sylloge Epigraphica Barcinonensis (Barcelona)
SJ	Saalebuch Jahrbuch (Berlin)
SK	Szlovákia
SlovArch	Slovenská Archaeológia (Bratislava)
SMK	Somogyi Múzeumok Közleményei (Kaposvár)
SpecN Diss	Specimina Nova Dissertationum ex Institutio Historiae Antiquae et Archaeologiae Universitatis Quinqueecclesiensis (Pécs)
SRB	Szerbia
StudArch	Studia Archaeologica (Budapest)
StudClass	Studia Classica – Series Historica (Piliscsaba)
StudCom	Studia Comitatus. Tanulmányok Pest megye múzeumaiból (Szentendre)
Studi Miscellanei	Studi Miscellanei. Seminario di archeologia e storia dell'arte greca e romana dell'Università di Roma (Roma)
ŠtZ	Študijné Zvesti Archeologického Ústavu SAV (Nitra)
SzMMÉ	A Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve (Szolnok)
TMJVL	Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára (Tatabánya)
TMTF	Tatabányai Múzeum Tudományos Füzetek (Tatabánya)
TrZ	Trierer Zeitschrift (Trier)
VMMK	A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei (Veszprém)
WMMÉ	A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve (Szekszárd)
á	átmérő
fm	fülmetszet
h	hosszúság
ltsz.	leltári szám
m	magasság
mé	mélység
sz	szélesség
v.	sor
